

PRIPOROČILO ODBORA MINISTROV DRŽAVAM ČLANICAM O ZAŠČITI PRAVIC IN NAJVEČJE KORISTI OTROKA V POSTOPKIH VARSTVA OTROK

Pravni instrumenti

Priporočilo CM/Rec(2025)5
in obrazložitveni memorandum

Prevajanje sofinancira
Evropska unija

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

PRIPOROČILO ODBORA MINISTROV DRŽAVAM ČLANICAM O ZAŠČITI PRAVIC IN NAJVEČJE KORISTI OTROKA V POSTOPKIH VARSTVA OTROK

Priporočilo CM/Rec(2025)5

sprejeto s strani Odbora ministrov

Sveta Evrope 28. maja 2025

in obrazložiteni memorandum

Angleška verzija:

*Protection of the rights and best
interests of the child in care proceedings*
– Recommendation CM/Rec(2025)5
and explanatory memorandum
ISBN 978-92-871-9627-9
ISBN 978-92-871-9628-6 (PDF)

Razmnoževanje besedil iz te
publikacije je dovoljeno pod
pogojem, da se navedeta celoten
naslov in vir, in sicer: Svet Evrope.

Če so besedila namenjena komercialni
uporabi ali prevodu v enega od
neuradnih jezikov Sveta Evrope, se
obrnite na: publishing@coe.int.

Ovitek in postavitev: Oddelek
za publikacije in vizualno
identiteto (DPIV), Svet Evrope

Založba: Založba Sveta Evrope
Naslov: F-67075 Strasbourg Cedex
Spletna stran: <http://book.coe.int>

© Council of Europe,
Oktober 2025
Natisnjeno pri Svetu Evrope

Ta publikacija je bila prevedena
in natisnjena s finančno podporo
Evropske unije in Sveta Evrope.

Projekt »Zagotavljanje največje
koristi otroka v civilnih postopkih
v Sloveniji« je sofinancirala
Evropska unija prek instrumenta
za tehnično podporo, izvedel pa
ga je Svet Evrope v sodelovanju
z Evropsko komisijo.

Za vsebino so odgovorni izključno
avtorji. Mnenja, izražena v
tem dokumentu, ne odražajo
uradnega stališča Evropske
unije ali Sveta Evrope.

Vsebina

PRIPOROČILO CM/REC(2025)5	5
Priloga k priporočilu CM/Rec(2025)5	7
OBRAZLOŽITVENI MEMORANDUM	25
Uvod	25
Dodatek k priporočilu CM/Rec(2025)5	38

SEZNAM OKRAJŠAV

UNCRC	Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah
Konvencija	Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic
Sodišče	Evropsko sodišče za človekove pravice
CRC	Odbor za otrokove pravice Združenih narodov
Istanbulska konvencija	Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima
HCCH	Haška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu

Priporočilo CM/Rec(2025)5

odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otroka v postopkih varstva otrok

*(Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025
wna 1529. seji namestnikov ministrov)*

PREAMBULA

Odbor ministrov v skladu s členom 15.b Statuta Sveta Evrope (ETS št. 1),

Ob upoštevanju, da je cilj Sveta Evrope doseči večjo enotnost med njegovimi članicami z namenom varovanja in spodbujanja idealov in načel, ki so njihova skupna dediščina, med *drugim* s spodbujanjem sprejemanja skupnih standardov in politik ter usklajevanjem zakonodaje o zadevah skupnega interesa s skupnim delovanjem na področju človekovih pravic;

Ob ponovni potrditvi načela prirojenega in enakega dostojanstva vseh ljudi ter ob poudarjanju pomena zagotavljanja, da vsi otroci pod jurisdikcijo držav članic Sveta Evrope uživajo polno uveljavljanje, varstvo, spodbujanje in spoštovanje svojih človekovih pravic in temeljnih svoboščin brez diskriminacije na kakršni koli podlagi;

Ob upoštevanju obveznosti do otrok, določenih v ustreznih mednarodnih in evropskih konvencijah, zlasti v Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah, Konvenciji Sveta Evrope o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (ETS št. 5) in njunih dodatnih protokolih ter Evropski socialni listini (ETS št. 35 in njeni revidirani različici, ETS št. 163);

Ob priznavanju ustrezne sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice ter standardov in smernic Odbora ministrov na področju otrokovih pravic, družinskega prava in ustreznih sodnih postopkov, zlasti Smernic Odbora ministrov Sveta Evrope o otrokom prijaznem pravosodju;

Ob upoštevanju Strategije Sveta Evrope za otrokove pravice (2022–2027), ki vključuje strateške cilje »2.1. Življenje brez nasilja za vse otroke«, »2.4. Otrokom prijazno pravosodje za vse otroke« in »2.5. Dati glas vsakemu otroku«;

Ob upoštevanju mnenj in stališč otrok, s katerimi so se posvetovale izbrane države članice Sveta Evrope;

Ob priznavanju pomembne vloge civilne družbe, vključno z nevladnimi organizacijami, pri podpori otrokom, staršem in družinam, v sodelovanju z državnimi akterji v skupnem okviru;

Z zaskrbljenostjo ugotavlja, da čeprav mora biti največja korist otroka glavno in v nekaterih okoliščinah najpomembnejše vodilo pri vseh odločitvah in dejanjih v zvezi z otrokom, se morda v praksi največja korist otroka v postopkih varstva otrok ne ocenjuje, določa in izvaja vedno ustrezno;

V prepričanju, da je treba status otrok kot imetnikov pravic ustrezno zakonodajno, postopkovno in materialno priznati ter da morajo ti otroci uživati ustrezno podporo pri uveljavljanju svojih pravic pri vseh odločitvah in zadevah, ki se nanje nanašajo;

Priznava, da morajo otroci odraščati v podpornem družinskem okolju, ki omogoča njihov telesni, psihološki in čustveni razvoj ter dobro počutje, in da mora biti vsaka odločitev o odvzemu otroka iz njegovega družinskega okolja sprejeta v skladu z največjo koristjo otroka in mora biti skrajni ukrep;

Poudarja pomembno vlogo držav pri zagotavljanju ukrepov za spodbujanje podpirajočega družinskega okolja za otroke in zagotavljanju, da so v primerih, ko je namestitev v nadomestno varstvo v največjo korist otroka, otrokom na voljo družinske in družini podobne namestitve.

V želji usmerjati države članice pri izboljšanju njihove zakonodaje, politik in praks v zvezi s postopki varstva otrok ter jih podpirati pri zagotavljanju smernic pristojnim organom, ustreznim uradnikom in strokovnjakom ter staršem in otrokom, ki so vključeni v take postopke;

Poudarja, da je namen tega priporočila vzpostaviti skupni okvir za postopek ugotavljanja največje koristi v postopkih varstva otrok, pri čemer priznava raznolikost pravnih sistemov držav članic,

Priporoča vladam držav članic, da:

1. zagotovijo, da se v postopkih varstva otrok:

- a. največja korist otroka upošteva kot glavno ali, kadar to zahteva zakon, najpomembnejše vodilo;
 - b. otrokove pravice spoštujejo in varujejo med celotnim postopkom;
 - c. odločitve v zvezi z otrokom sprejemajo, izvajajo ali izvršujejo učinkovito in pravočasno ter v skladu z največjo koristjo otroka;
2. sprejmejo ali okrepijo vse ukrepe, za katere menijo, da so potrebni ali koristni za izvajanje načel iz priloge k temu priporočilu v ustrezni nacionalni zakonodaji, politiki in praksi;
3. zagotovijo, da se to priporočilo, vključno s smernicami v prilogi, prevede in čim bolj razširja med pristojnimi organi, ustreznimi strokovnjaki in drugimi deležniki, ki sodelujejo v postopkih varstva otrok;
4. redno pregledujejo stanje izvajanja tega priporočila, da bi povečali njegov učinek, in Odbor ministrov obvestijo o ukrepih, ki so jih sprejele države članice in drugi deležniki, o doseženem napredku in morebitnih pomanjkljivostih, ki ostajajo pet let po njegovem sprejetju.

Priloga k priporočilu CM/Rec(2025)5

I. Področje uporabe in opredelitve pojmov

Področje uporabe

1. To priporočilo velja za vse postopke v zvezi z varstvom otroka, v katerih se obravnava spremljanje varstva otroka na domu ali namestitev otroka v nadomestno varstvo.

Opredelitve pojmov

2. Za namene tega priporočila:
 - »nadomestno varstvo« se nanaša na formalno varstvo, ki se zagotavlja v okolju, ki ni družina otrokovega/ih starša/ev, na primer:
 - a. namestitev v družinsko varstvo, vključno z varstvom pri sorodnikih, rejništvom in kafalo;
 - b. družini podobne namestitve;
 - c. institucionalno varstvo ali
 - d. nadzorovano samostojno življenje otroka;

- »postopki« se nanašajo na upravne in sodne postopke pred pristojnim organom;
- »pristojni organ« pomeni sodni ali upravni organ, ki je pristojen za sprejemanje odločitev ali ukrepov v zvezi z otrokom, vključenim v postopek varstva; ;
- »alternativno reševanje sporov« se nanaša na postopke, v katerih poskušajo udeleženci ob pomoči enega ali več strokovnjakov doseči dogovor, ki otroku zagotovi največjo korist; to lahko poteka pred, med, po ali namesto postopka o varstvu otrok, kot je določeno v nacionalni zakonodaji;
- »postopek ugotavljanja največje koristi otroka« se nanaša na uveljavljen postopek, po katerem pristojni organ ocenjuje in odloča o največji koristi otroka ter ki vključuje mehanizme za pregledovanje in spreminjanje odločitev v daljšem časovnem obdobju;
- »otrok« pomeni katero koli osebo, mlajšo od 18 let;
- »starši« pomeni osebe, ki po nacionalni zakonodaji štejejo za otrokove starše;
- »starševska skrb« se nanaša na sklop pravic in dolžnosti, katerih cilj je spodbujati in varovati otrokove pravice in blaginjo v skladu z njegovimi sposobnostmi v razvoju, kot določa nacionalna zakonodaja;
- »drug nosilec starševske skrbi« pomeni katero koli osebo, institucijo ali drug organ, ki ima starševsko skrb poleg ali namesto starša/ev otroka v skladu z nacionalno zakonodajo;
- »stiki« se nanašajo na časovno omejeno bivanje, srečanja in komunikacijo v kakršni koli obliki med otrokom in drugo osebo, kadar otrok ne živi s to osebo;
- »skrbnik« pomeni osebo, ki je imenovana ali določena v skladu z nacionalno zakonodajo, da podpira, pomaga in, kadar je to določeno z zakonom, zastopa otroka ter deluje neodvisno, da zagotovi pravice otroka, največjo korist in blaginjo;
- »bratje in sestre« vključujejo tudi polbrate in polsestre ter otroke starševega zakonca ali zunajzakonskega partnerja;
- »združitev družine« pomeni vrnitev otroka staršu/em ali drugemu/im nosilcu/em starševske skrbi po namestitvi v nadomestno varstvo.

II. Temeljna načela

Največja korist otroka

3. Največja korist otroka mora biti glavno vodilo oziroma, kadar tako zahteva zakon, najpomembnejše vodilo pri odločitvah in ukrepih v vseh postopkih s področja uporabe tega priporočila.

Pravica biti slišan

4. Otrok mora imeti pravico, da je obveščen, da se z njim posvetuje in da izrazi svoje mnenje. Otrokovemu mnenju je treba pripisati ustrezno težo glede na njegovo starost in zrelost.

Pravna država

5. Standardi poštenega postopka se morajo za otroke uporabljati enako kot za odrasle; ti standardi se morajo uporabljati na otroku prijazen in starosti primeren način ter se ne smejo zmanjševati ali zanikati pod pretvezo največje koristi otroka.

Dostojanstvo

6. Z vsakim otrokom je treba vedno ravnati občutljivo in spoštljivo; posebno pozornost je treba nameniti stopnji otrokove zrelosti, njegovemu osebnemu položaju in posebnim potrebam.

Pravočasnost

7. Postopke, v katere je vključen otrok, je treba začeti in zaključiti pravočasno, jih spremljati ter ves čas obravnavati izjemno skrbno. Zamude v postopkih praviloma niso v največjo korist otroka in so lahko zanj celo škodljivi.

Prepoved diskriminacije

8. Otrokove pravice je treba zagotoviti in njegove potrebe izpolniti brez kakršne koli diskriminacije na kateri koli podlagi.

Pravica do razvoja

9. Države članice morajo v največji možni meri zagotoviti otrokov razvoj.

Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja

10. Države članice morajo zagotoviti pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja otrok in staršev ter drugih družinskih članov. V skladu z

načelom sorazmernosti je vsak poseg v to pravico upravičen le, če otrokova lastna družina tudi ob ustrezni podpori ne more ali ni pripravljena zagotoviti ustreznega varstva ali zaščite otroka, s čimer je otrok izpostavljen tveganju znatne škode.

III. Ocena največje koristi otroka

11. Največjo korist otroka je treba obravnavati kot glavno ali, kadar to zahteva zakon, najpomembnejše vodilo ter jo ocenjevati in določati posamično pri vseh odločitvah in ukrepih, sprejetih v okviru tega priporočila.

12. Pri ocenjevanju največje koristi otroka je treba upoštevati okoliščine primera in vse dejavnike, ki so pomembni za zagotavljanje otrokovih pravic in zadovoljevanje njegovih potreb, pri čemer je treba ustrezno upoštevati vse morebitne kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne posledice za otroka. Ti dejavniki morajo med drugim vključevati:

- a. otrokovo starost, stopnjo zrelosti in razvojne sposobnosti;
- b. otrokovo mnenje, če se je odločil, da ga izrazi, ali otrokovo stališče, če otrok svojega mnenja ne more oblikovati ali izraziti;
- c. korist stabilnosti za otroka, vključno z ustrezno ohranitvijo otrokovega družinskega in socialnega okolja ali kjer je to ustrezno, korist novega okolja v nadomestnem varstvu;
- d. korist, ki jo ima otrok od pomembnih osebnih odnosov s starši, sorojenci in drugimi osebami, ki so zanj pomembne;
- e. pripravljenost in zmožnost vsakega od staršev, brez diskriminacije na kakršni koli podlagi, da skrbi za otroka in zadovoljuje njegove potrebe;
- f. zgodovino otrokove vzgoje in varstva;
- g. zaščito otroka pred fizično ali psihično škodo ali pred zlorabo, zanemarjanjem ali nasiljem;
- h. morebitna stanja ranljivosti ali tveganja ter vire zaščite in podpore;
- i. otrokove razvojne, čustvene, izobraževalne in zdravstvene potrebe;
- j. premisleke v zvezi z otrokovo pravico do ohranjanja in razvijanja identitete, kar med drugim vključuje njegovo versko, kulturno in jezikovno ozadje;
- k. otrokove običajne vsakodnevne dejavnosti in konjičke.

13. Vsebina in teža vsakega dejavnika se v vsakem posameznem primeru razlikujeta glede na okoliščine. Če ocena dejavnikov, ki se upoštevajo v zadevi, privede do nasprotujočih si zaključkov, jih je treba skrbno uravnotežiti, pri čemer je treba ustrezno upoštevati tudi morebitne kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne posledice za otroka.
14. V postopkih, ki vplivajo ali bi lahko vplivali na več kot enega otroka, je treba največjo korist otroka oceniti za vsakega otroka posebej.
15. Pristojni organi morajo imeti možnost, da se pri ocenjevanju otrokovih potreb z multidisciplinarnim pristopom oprejo na ustrezne službe in strokovno znanje. Multidisciplinarne in medinstitucionalne službe lahko zagotovijo pomembno pomoč pri ocenjevanju največje koristi otroka.
16. V postopkih, ki vključujejo starša ali otroka z invalidnostjo ali s posebnimi ali dodatnimi potrebami ali ranljivostmi, je treba vzpostaviti ustrezne ureditve, ki temu staršu ali otroku omogočajo smiselno sodelovanje v postopku.
17. Pri odločanju o postopkih v zvezi z varstvom in pravicami do stikov mora pristojni organ uresničevati otrokove pravice in načelo, da mora imeti otrok toliko neposrednih stikov z vsakim od staršev in drugimi osebami, ki so z njim družinsko povezane ali so zanj kako drugače pomembne, kolikor je v skladu z njegovo največjo koristjo.
18. Otrokova nizka starost ne sme biti odločilen dejavnik, da se mu odvzame pravica do vzpostavitve in ohranjanja stikov s starši.
19. Če neomejeni stiki niso v največjo korist otroka, je treba razmisliti o možnosti nadzorovanih stikov ali drugih oblikah stikov. Priznati je treba tudi možnost, da v nekaterih primerih neobstoje stikov ali prekinitev stikov lahko predstavlja največjo korist za otroka.

IV. Pravica otroka biti slišan

20. Otroku je treba zagotoviti resnično in učinkovito možnost, da neposredno ali drugače izrazi svoje mnenje, in ga pri tem podpreti z vrsto otroku prijaznih mehanizmov in postopkov. Upoštevati je treba raven otrokovega razumevanja in zmožnost komuniciranja ter okoliščine primera.
21. Pristojni organi morajo za vsak primer posebej oceniti raven otrokovega razumevanja. Ne glede na starost, zlasti kadar otrok zahteva, da je slišan, je treba domnevati, da ima zadostno stopnjo razumevanja. Če nacionalna zakonodaja predpisuje starostno mejo, pod katero se šteje, da otrok ne razume dovolj, da

bi lahko izrazil svoje mnenje, je treba takšno starostno mejo redno preverjati, države članice pa spodbujati, da razmislijo o njeni odpravi.

22. Če otrok potrebuje pomoč pri izražanju svojega mnenja, mu jo je treba zagotoviti. Če otrok zaradi svoje starosti ali svojih zmožnosti ne more izraziti svojega mnenja, mora otrokovo stališče o ustrezni zadevi po potrebi ugotoviti in posredovati posebej imenovan in usposobljen zastopnik ali strokovnjak.

23. Otrokovemu mnenju ali po potrebi njegovemu stališču je treba pripisati ustrezno težo glede na njegovo starost in stopnjo zrelosti.

24. Otroku je treba pojasniti, da je njegovo mnenje pomemben dejavnik v postopku odločanja, vendar ni nujno odločilno za odločitev pristojnega organa; pristojni organ mora upoštevati otrokovo mnenje skupaj z drugimi ustreznimi dejavniki, da bi določil največjo korist otroka.

25. Če postopek zadeva več kot enega otroka, je treba vsakemu od njih omogočiti, da svoje mnenje izrazi ločeno.

26. Otrokovo mnenje se lahko ugotovi na različne načine, na primer:

- a. z razgovorom z otrokom, ki ga opravi pristojni organ, ob upoštevanju ustreznih zaščitnih ukrepov;
- b. s poročilom, ki ga na podlagi razgovora z otrokom pripravi usposobljeni strokovnjak, ki ga imenuje pristojni organ.

27. Mehanizem ali postopek, ki se uporabi v posameznem primeru, mora upoštevati posebne okoliščine, otrokovo starost in stopnjo razumevanja ter njegovo sposobnost sporazumevanja; kadar se zdi primerno, se je treba z otrokom posvetovati o načinu, kako želi biti slišan. Kadar je to primerno, se z otrokom izvede neposreden razgovor.

28. Da bi se izognili nepotrebnemu stresu in nelagodju, mora razgovor z otrokom potekati v otroku prijaznem okolju.

29. Vzpostaviti je treba ustrezne zaščitne ukrepe, s katerimi se v največji možni meri zagotovi, da se otrok lahko svobodno izrazi in da mnenje, ki ga izrazi, ni posledica neprimernega vpliva ali prisile.

30. Otrok nikoli ne sme biti podvržen navzkrižnemu zaslišanju o vsebini svojega mnenja.

31. Zaradi postopkovne pravičnosti je treba strankam predložiti poročilo o mnenju, ki ga je otrok izrazil, v skladu z največjo koristjo otroka in z vsemi ustreznimi sredstvi za zagotovitev otrokove zaščite. V ta namen je treba namesto

celotnega poročila dati prednost povzetku poročila. Kadar je to primerno, se je treba z otrokom posvetovati o tem, kako je njegovo mnenje prikazano v poročilu.

V. Pravica do obveščenosti in pomoči

Pravica do obveščenosti

32. Države članice morajo zagotoviti, da so vzpostavljene otrokom prijazne informacijske službe, ki otroka obveščajo zlasti o:

- a. razlogih za postopek;
- b. njegovih pravicah, vključno s pravico biti slišan in njegovi vlogi v postopku;
- c. fazah in predvidenem trajanju postopka;
- d. mehanizmih ali institucijah ter postopkovnih prilagoditvah, ki so mu na voljo za podporo med trajanjem postopka in po njem;
- e. po potrebi o možnostih pritožbe, vključno z vsemi veljavnimi roki in neodvisnimi pritožbenimi mehanizmi.

Pravica do pomoči ter pravica do pravnega svetovanja in zastopanja

33. Države članice morajo zagotoviti, da ima otrok v celotnem postopku pravico do neodvisne podpore in pravne pomoči ter, v skladu z nacionalno zakonodajo, do pravnega zastopanja, ločenega od zastopanja njegovih staršev ali drugih strank, v skladu s Smernicami Odbora ministrov Sveta Evrope o otrokom prijaznem pravosodju.

34. Otrok mora imeti pravico, da mu pomaga oseba, ki ga lahko podpira in spremlja med postopkom. Otrok mora imeti možnost, da se kadar koli neposredno obrne na to osebo. O izbiri te osebe se je treba posvetovati z otrokom glede na njegovo starost in stopnjo razumevanja.

35. Otrok in njegovi starši ali drugi nosilec/ci starševske skrbi morajo imeti dostop do učinkovitega, trajnostnega in zanesljivega sistema pravne pomoči. Po potrebi mora biti otroku omogočen dostop do sistema brezplačne pravne pomoči pod enakimi ali milejšimi pogoji, kot veljajo za odrasle, v skladu s Smernicami Odbora ministrov Sveta Evrope o otrokom prijaznem pravosodju.

Pritožbeni mehanizem

36. Otrok mora imeti dostop do neodvisnega in učinkovitega zunajsodnega, otroku prilagojenega pritožbenega mehanizma.

VI. Vodenje postopkov za varstvo

37. Vzpostaviti je treba službe za obveščanje in podporo otrokom in staršem pred postopkom varstva, med njim in po njem, da se družine okrepijo in stabilizirajo. To vključuje službe za pomoč staršem pri izvajanju njihovih obveznosti do otroka, ki bi podpirale pozitivno starševstvo v skladu s pravicami in največjo koristjo otroka.

38. Države članice morajo spodbujati in podpirati strokovnjake pri prijavljanju nasilja nad otroki, vključno z odpravljanjem ovir, na katere bi strokovnjaki lahko naleteli pri prijavljanju, v skladu s standardi iz Priporočila [CM/Rec\(2023\)8](#) Odbora ministrov državam članicam o krepitvi sistemov prijave nasilja nad otroki.

Pred postopkom

39. Treba je vzpostaviti mehanizme ali ukrepe, ki omogočajo pravočasno odkrivanje družin in otrok, ki potrebujejo podporo, ter njihovo napotitev na ustrezne službe.

40. Treba je vzpostaviti specializirane službe za obveščanje in podporo otrokom pri poročanju o tveganih stanjih in iskanju pomoči, tudi brez predhodne vednosti in sodelovanja njihovega/ih starša/ev.

41. Če obstajajo pomisleki glede varstva otroka, mora pristojni organ pripraviti načrt za podporo družini in zaščito otrok pred postopkom, da se zagotovi, da:

- a. so cilji opravljanja storitev opredeljeni v skladu z največjo koristjo otroka;
- b. se izvedejo in dokumentirajo ustrezne ocene;
- c. so zagotovljene storitve primerne in učinkovite za podporo otroku in njegovi družini pri doseganju opredeljenih ciljev ter
- d. da so otrok in njegovi starši ali drugi nosilec/ci starševske skrbi ustrezno obveščeni, se z njimi posvetuje in lahko na ustrezen način sodelujejo pri pripravi, izvajanju in pregledu načrta.

42. Pristojni organi in izvajalci storitev morajo imeti dostop do različnih modelov storitev, kot so družinske skupinske konference in druge storitve

alternativnega reševanja sporov, pa tudi pomoč na domu in nadzorovani neposredni stiki za podporo družinam, ki se soočajo s konflikti ali težavami pri skrbi za otroka.

43. Pristojni organi morajo imeti možnost, da po potrebi odredijo obvezno uporabo specializiranih storitev v skladu z največjo koristjo otroka.

44. Države članice morajo zagotoviti, da pristojni organ začne postopke varstva. Otroci in starši morajo imeti možnost zahtevati, da pristojni organ v skladu z veljavno zakonodajo preuči možnost začetka postopka za varstvo.

Postopek ugotavljanja največje koristi

45. Pristojni organi morajo izvesti postopek ugotavljanja največje koristi, ki vključuje oceno največje koristi, odločanje, pregled in po potrebi morebitno prilagoditev.

46. Postopek za ugotavljanje največje koristi je treba izvesti na neodvisen, pregleden in objektivni način, pri čemer je treba v celoti spoštovati materialne in procesne pravice otroka, staršev ali drugega/ih nosilca/ev starševske skrbi ter vseh drugih strank, vključenih v zadevo.

47. Postopek je treba izvesti z multidisciplinarnim in medresorskim pristopom.

Nujni ukrepi inčasne odredbe

48. V primerih neposredne nevarnosti za zdravje ali varnost otroka mora nacionalna zakonodaja omogočati nujne napotitve in pospešene postopke za pridobitev nujnih odločb ali začasnih odredb. V skladu z največjo koristjo otroka se lahko nujni ukrepi sprejmejo brez predhodnega zaslišanja otroka, pod pogojem, da ima otrok možnost biti slišan pred sprejetjem končne odločbe o vsebini zahtevka.

49. Kadar je zaradi okoliščin primera ali narave postopka verjetno, da se bo zavlekel sprejem končne odločitve, zlasti kadar so v zadevi potrebne dodatne preiskave, je treba sprejeti ustreznečasne odredbe za zaščito pravic in največje koristi otroka.

50. V primerih, ko obstaja možnost, da starš ali druga oseba, ki ima pravico do stikov, lahko otroka zlorabi ali mu škodi, mora imeti pristojni organ možnost, da takojčasno prekine neposredne stike ali odredi posredne, nadzorovane ali podprte stike ali kateri koli drug ukrep, ki je v skladu z največjo koristjo otroka.

51. V primerih, ko otrok vztrajno zavrača sodelovanje pri stikih, je treba do sprejetja končne odločbe predvideti začasne odredbe, ki bodo v skladu z največjo koristjo otroka.

52. Nujni ukrepi in začasne odredbe morajo biti takoj izvršljivi, načeloma izdani za krajše obdobje, slediti pa jim morajo nadaljnje odločitve, ki v celoti upoštevajo postopkovna jamstva za pravice otroka in vseh zadevnih strank.

Odločba

53. Vsako odločbo o omejitvi starševske skrbi ali namestitvi otroka v nadomestno varstvo v okviru tega priporočila je treba sprejeti le, kadar je to potrebno za zaščito otroka pred znatno škodo, kadar starši tega nočejo ali ne zmorejo storiti niti ob ustrezni podpori.

54. V primeru odločbe, katere posledica je omejitev ali odvzem starševske skrbi, je treba predvideti prenos starševske skrbi s starša/ev ali drugega/ih nosilca/ev starševske skrbi na usposobljenega skrbnika, osebo ali subjekt.

55. V odločbi je treba pojasniti, kako je bilo pridobljeno otrokovo mnenje ali, kjer je to primerno, otrokov vidik in kako je bilo ustrezno upoštevano; če otrok ni bil zaslišan, je treba v odločbi navesti razloge za to.

56. Odločba mora vsebovati jasno in pregledno obrazložitev, ki pojasnjuje, kako so bili ustrezni dejavniki ocenjeni, preverjeni in jim je bila dodeljena teža, ter kaže, kako je bila pri tehtanju otrokovih pravic in potreb ter legitimnih interesov strank ustrezno upoštevana največja korist otroka.

57. Vsebino odločbe je treba otroku takoj sporočiti in jo razložiti glede na njegovo starost in zrelost.

Postopki alternativnega reševanja sporov

58. Države članice se spodbuja, da razvijajo in spodbujajo postopke alternativnega reševanja sporov ter opredelijo zadeve, pri katerih bi bilo alternativno reševanje sporov koristno, da bi rešili pomisleke v zvezi z varstvom otroka in dosegli dogovor o posebnih ukrepih, ki jih je treba sprejeti v skladu z največjo koristjo otroka.

59. Pristojni organ lahko priporoči, da se zadeva ali del zadeve napoti v postopek alternativnega reševanja sporov, če je to primerno in v skladu z največjo koristjo otroka.

60. Pred napotitvijo je treba zagotoviti informacije o prednostih postopkov alternativnega reševanja sporov.

61. Postopki alternativnega reševanja sporov niso primerni, če je bilo ugotovljeno nasilje v družini ali nasilje nad otrokom ali če obstaja utemeljena nevarnost nasilja ali zlorabe, razen če so vzpostavljeni ustrezni zaščitni ukrepi za zagotovitev varnosti otroka in strank ter njihove zmožnosti, da svobodno dosežejo medsebojni dogovor.

62. Strokovnjak, ki vodi postopek, mora starše ali druge nosilce starševske skrbi spodbuditi, naj se ves čas osredotočajo na največjo korist otroka, in jih opozoriti na njihovo glavno odgovornost za otrokovo dobrobit ter na potrebo, da obveščajo in se posvetujejo z otrokom.

63. Otroku je treba zagotoviti pravico biti slišan in sodelovati v postopkih alternativnega reševanja sporov v skladu z največjo koristjo otroka.

Izvajanje in izvrševanje

64. Pristojni organi morajo zagotoviti, da se otroku in po potrebi staršu/em ali drugemu/im nosilcu/em starševske skrbi, sorojencem in drugim družinskim članom zagotovijo storitve, ki jim omogočajo izvajanje odločitve ali jih podpirajo pri njenem izvajanju.

65. Če okoliščine to upravičujejo, je treba vzpostaviti storitve za podporo staršem pri razvijanju njihovih zmožnosti in spretnosti za varstvo in zadovoljevanje potreb njihovega otroka.

66. Odločitve v zvezi z izvrševanjem odločb, ki vplivajo na otroka, morajo vedno spodbujati in ščititi največjo korist otroka in jih je treba določiti za vsak primer posebej.

67. V primerkih ko stranka ne spoštuje odločbe, mora pristojni organ razmisliti o spodbujanju prostovoljnega izpolnjevanja, ki ga spremlja zagotavljanje ustreznih storitev v podporo izvajanju odločbe.

Upravni in sodni nadzor ter pregled

68. Države članice morajo zagotoviti, da je odločba v zvezi z otrokom lahko predmet učinkovitega upravnega ali sodnega nadzora.

69. Vzpostaviti je treba mehanizme, ki zagotavljajo, da se odločitve in dogovori, pa tudi nadaljnje odločitve, redno pregledujejo in po potrebi prilagajajo.

70. Med pregledom mora imeti pristojni organ možnost odrediti uporabo obveznih storitev, omejiti ali ponovno vzpostaviti starševsko skrb, ali odrediti izvršilne ukrepe s postopnim pristopom v skladu z največjo koristjo otroka.

71. S pregledom in prilagoditvijo je treba zagotoviti, da se odločbe v postopkih v zvezi z varstvom še naprej zagotavljajo v skladu z največjo koristjo otroka, pri čemer se upošteva njegov razvoj in spreminjajoči se položaj, kot tudi spreminjajoči se položaj njegovega/ih starša/ev ali drugega/ih nosilca/ev starševske skrbi in drugih družinskih članov, kot je ustrezno glede na okoliščine primera.

72. Mehanizem mora zagotoviti, da v fazi pregleda in prilagajanja,

- a. otrok, starš/i in druge stranke v postopku lahko zahtevajo pregled;
- b. je vsako tveganje, grožnja ali nevarnost za otroka prepoznana in učinkovito obravnavana;
- c. je otrokovo mnenje ali po potrebi otrokovo stališče, slišano in ustrezno upoštevano v skladu z otrokovo starostjo in stopnjo zrelosti.

73. Mehanizem mora zagotoviti, da se pregled in po potrebi prilagajanje nadaljujeta, dokler ni opredeljena, izvedena in ocenjena trajnostna rešitev za otroka, ki je v skladu z največjo koristjo otroka.

VII. Namestitev v nadomestno varstvo

Namestitev v največjo korist otroka

74. Vsaka odločba o namestitvi otroka v nadomestno varstvo mora biti:

- a. sprejeta s strani pristojnega organa, če je bilo ugotovljeno, da je namestitev v največjo korist otroka;
- b. skrajni ukrep za obdobje, ki je primerno za posameznega otroka in načeloma časovno omejeno;
- c. pospremljena z individualnim načrtom varstva, in
- d. redno pregledovana.

75. Izbrati je treba namestitev, ki je čim bližje otrokovemu družinskemu in socialnemu okolju, razen če je to v nasprotju z največjo koristjo otroka.

76. Države članice morajo zagotoviti, da so na voljo in dostopne različne službe varstva in namestitve v nadomestno varstvo, pri čemer se razume, da mora otrok odraščati v družinskem okolju. Obliko, vrsto in načine namestitve v posameznem primeru je treba izbrati v skladu z največjo koristjo otroka. Vedno je treba razmisliti o možnosti namestitve v varstvo pri sorodnikih.

77. Kadar se pristojni organ odloči za namestitev sorojencev v varstvo, jih je treba, če je le mogoče, namestiti skupaj, razen če je to v nasprotju z največjo koristjo enega od sorojencev.

Individualni načrt varstva

78. Otrok, ki je nameščen v nadomestno varstvo, mora biti deležen posebne zaščite, pomoči in podpore s strani države.

79. Za vsakega otroka, nameščenega v nadomestno varstvo, je treba pripraviti individualni načrt varstva, s katerim se zagotovi, da se ukrepi in storitve za otroka in njegovo družino načrtujejo in zagotavljajo v skladu z največjo koristjo otroka. Individualni načrt varstva mora zagotoviti podporo za razvoj otrokovih sposobnosti in zmožnosti ob spoštovanju njegove neodvisnosti ter podporo za ohranjanje osebnih odnosov in rednih neposrednih stikov z družinskimi člani in drugimi osebami, ki so pomembne za otroka, kot je v skladu z največjo koristjo otroka.

80. Cilj individualnega načrta varstva otrok mora biti zagotoviti stabilnost in kontinuiteto varstva ter razvoj in izvajanje trajnostne rešitve v največjo korist otroka.

81. Individualni načrt varstva je treba redno pregledovati z uporabo multidisciplinarnega pristopa, pristojni organ pa naj ga po potrebi prilagodi v posvetovanju z otrokom in, razen če bi bilo to v nasprotju z največjo koristjo otroka, z otrokovimi starši ali drugimi nosilci starševske skrbi ali drugimi družinskimi člani.

82. Ko otrok v nadomestnem varstvu postane polnoleten, mora njegov individualni načrt varstva zagotoviti, da ima otrok učinkovit dostop do podpore za prehod v odraslost in samostojno življenje v skladu z njegovimi individualnimi potrebami.

Podpora za združitev družine

83. Podporo združitvi družine je treba prednostno obravnavati, razen če se v izjemnih okoliščinah izkaže, da je to v nasprotju z največjo koristjo otroka. V tem primeru mora pristojni organ sprejeti utemeljeno odločitev na podlagi ocene največje koristi.

84. Pristojni organ mora zagotoviti, da namestitve spremljajo multidisciplinarnе storitve in podpora staršem, da razvijejo svoje sposobnosti za varstvo in zadovoljevanje potreb otroka ter prevzamejo svoje odgovornosti do otroka.

Podpora izvajalcem nadomestnega varstva

85. Države članice morajo zagotoviti, da izvajalci nadomestnega varstva, vključno z rejniki in sorodstvenimi skrbniki, prejmejo podporo pri zagotavljanju

varstva in zaščite otroka ter posebno pomoč v skladu z največjo koristjo otroka ter ob upoštevanju otrokovih individualnih potreb in morebitnih ranljivosti.

86. V skladu z nacionalno zakonodajo je treba ustrezno podpreti vse oblike nadomestnega varstva v družini. Varstvo pri sorodnikih je treba podpirati enako kot druge oblike nadomestnega varstva v družini.

87. Osebe, ki zagotavljajo nadomestno varstvo, morajo imeti jasno opredeljeno odgovornost za sprejemanje vsakodnevnih odločitev, ki vplivajo na otroka. Usposobljeni morajo biti tako, da se ves čas osredotočajo na največjo korist otroka.

Varovanje otrok v nadomestnem varstvu

88. Države članice morajo zagotoviti, da so izvajalci storitev in izvajalci varstva otroka preverjeni in nadzorovani. Za poklicne izvajalce storitev za otroke in družine, vključno s storitvami nadomestnega varstva, morajo veljati postopki odobritve in akreditacije ter redno spremljanje.

89. Države članice morajo zagotoviti, da imajo strokovni izvajalci storitev za otroke in družine, vključno s službami za nadomestno varstvo, vzpostavljene protokole za dobrobit in zaščito otrok.

90. Zagotoviti je treba redno, neodvisno in na otroka osredotočeno spremljanje položaja otroka, ki je nameščen v varstvo.

VIII. Postopki varstva otrok, ki vključujejo namestitve izven državne pristojnosti

91. Odločitev o namestitvi otroka v nadomestno varstvo izven državne pristojnosti mora sprejeti pristojni organ po postopku ugotavljanja največje koristi in v skladu z nacionalno zakonodajo. Pri odločanju o tem mora biti pristojni organ izjemno previden in pozoren.

92. Če ocena največje koristi pokaže, da bi bila namestitve izven državne pristojnosti lahko v največjo korist otroka, se lahko taka namestitve izjemoma obravnava v skladu z veljavno zakonodajo.

93. Kadar se razmišlja o namestitvi otroka izven državne pristojnosti, je treba za zagotovitev pravic do stikov uvesti naslednje minimalne zaščitne ukrepe:

- a. izbrana lokacija mora, kolikor je to mogoče in primerno, omogočati ohranitev otrokovega družinskega in socialnega okolja ter otroku omogočiti, da redno vzdržuje osebne odnose in neposredne stike s

- starši, sorojenci, drugimi družinskimi člani in drugimi osebami, ki so za otroka pomembne, razen če to ni v otrokovo največjo korist;
- b. kadar redni neposredni stiki niso več izvedljivi ali mogoči, mora ureditev vključevati določbo o redni komunikaciji na daljavo ter prejemanju korespondence in daril ob pomembnih datumih in dogodkih v otrokovem življenju v skladu z otrokovo največjo koristjo.
94. Odločitev se lahko sprejme le v soglasju s pristojnim organom države prejemnice. Sporazum mora zajemati vsaj:
- a. izbiro in usposobljenost osebe, ki skrbi za otroka, ter kakovost varstva;
 - b. časovni okvir, vrsto in načine namestitve;
 - c. vstop in prebivanje, kjer je to ustrezno;
 - d. odgovornosti za spremljanje, redne preglede in prilagajanje;
 - e. vse stroške, povezane z nego in potrebami otroka.
95. Ob upoštevanju določb ustreznih mednarodnih sporazumov morajo države pošiljateljice zagotoviti, da so vzpostavljeni ustrezni mehanizmi, ki njihovim pristojnim organom omogočajo, da se prepričajo, da kakovost oskrbe, ki jo je treba zagotoviti, in raven strokovnega znanja v državi prejemnici izpolnjujeta zahtevane standarde.
96. Vsaka odločba o namestitvi otroka izven pristojnosti države mora vsebovati jasno utemeljitev, kako je bila ocenjena in ustrezno upoštevana največja korist otroka, ter pojasniti, zakaj ta namestitev služi otrokovim največjim koristim bolj kot namestitev znotraj jurisdikcije države pošiljateljice. V odločbi je treba pojasniti tudi, kako je bilo otrokovo mnenje slišano in kako je bilo upoštevano pri sprejemanju odločitve.
97. Načeloma je treba storitve zagotavljati neprekinjeno in v jeziku, ki ga otrok razume.
98. Če tako določa nacionalna zakonodaja, mora pristojni organ države pošiljateljice redno preverjati odločbo o namestitvi otroka v drugo državo, zlasti v primeru institucionalnega varstva. Če redni pregled pokaže, da zahtevani standardi niso več izpolnjeni ali da namestitev ni več v največjo korist otroka, mora država pošiljateljica od države prejemnice zahtevati vrnitev otroka. Takoj ko država prejme takšno zahtevo, je treba otroka nemudoma vrniti državi pošiljateljici v skladu z nacionalno zakonodajo.

IX. Ostale določbe

Varstvo podatkov

99. Vsi postopki, ki vključujejo otroka, morajo, kolikor je mogoče, potekati za zaprtimi vrati, da se zaščiti otrokova zasebnost.

100. Osebnne podatke otroka in drugih oseb, vključenih v postopek varstva, je treba zbirati, uporabljati, deliti in hraniti v skladu z zakonom.

101. Kadar je to v največjo korist otroka, bi bilo treba v praksi zagotoviti izmenjavo otrokovih osebnih podatkov med ustreznimi pristojnimi organi, strokovnjaki in ponudniki storitev.

102. Otroka in po potrebi njegovega/e starša/e ali drugega/e nosilca/e starševske skrbi ali skrbnika se mora obvestiti o postopkih za uveljavljanje otrokovih pravic do varstva podatkov, vključno s pravico do zahteve za popravek nepravilnih ali nepopolnih osebnih podatkov v ustreznih evidencah.

103. Države članice morajo otroke, vključene v postopke varstva, zaščititi pred možnostjo, da se jih lahko prepozna iz medijev.

Usposabljanje in poklicni standardi

104. Države članice morajo zagotoviti, da so pristojni organi in strokovnjaki, ki sodelujejo v postopkih varstva, vključno s sodniki, odvetniki, psihologi, socialnimi delavci in skrbniki, pa tudi poklicnimi skrbniki, rejniki in izvajalci varstva pri sorodnikih, ponudniki storitev in strokovnjaki, vključeni v postopke alternativnega reševanja sporov, deležni ustrezne podpore, praktičnih smernic in usposabljanja, da bi dosegli potrebno raven strokovnega znanja glede potreb in pravic otrok v postopkih varstva ter glede tehnik zaslišanja otrok in otrokom prijazne komunikacije.

105. Vzpostaviti je treba kodekse dobre prakse o postopkih varstva in postopkih alternativnega reševanja sporov, da se vedno zagotovijo visoki strokovni standardi.

Spremljanje in raziskave

106. Vse zakonodajne, politične in proračunske odločitve v zvezi s podporo družini in nadomestnim varstvom morajo temeljiti na spremljanju, ugotovitvah znanstvenih raziskav in statističnih podatkih.

107. Države članice morajo zagotoviti, da razvoj in pregled služb za otroke, starše in družine, vključene v postopke varstva, temeljita na rednih posvetovanjih z otroki, starši, skrbniki in strokovnimi izvajalci storitev z ustreznih področij.

Mednarodno sodelovanje

108. Države članice morajo okrepiti svoje sodelovanje, da bi zagotovile in učinkovito spodbujale največjo korist otroka v postopkih varstva s čezmejno razsežnostjo.

109. Države članice morajo zagotoviti mehanizme za sodelovanje pristojnih organov v vseh fazah postopkov varstva, ki vključujejo več kot eno jurisdikcijo. To mora vključevati posredovanje in prejemanje informacij o otrocih za oceno največje koristi.

110. Države članice morajo spodbujati čezmejno izmenjavo izkušenj, raziskav in modelov služb ter čezmejno usposabljanje pristojnih organov in ustreznih strokovnjakov.

Obrazložitveni memorandum

Uvod

Odločanje o največji koristi otroka v postopkih varstva in vzgoje

1. V postopkih varstva in vzgoje pristojni organi sprejemajo odločbe, ki pomembno vplivajo na življenje otrok, staršev in drugih družinskih članov – tako posamezno kot v okviru družine. Ne le vsebina odločbe, temveč tudi način sprejemanja odločbe lahko vpliva na vsakdanje življenje, družinske in socialne odnose, izobraževanje, zdravje, blaginjo, razvoj in življenjske možnosti zadevnih otrok.
2. V postopkih varstva in vzgoje so pristojni organi odgovorni za sprejemanje odločb o največji koristi otroka glede zagotavljanja storitev družinam, podelitve, omejitve, ponovne vzpostavitve ali prenehanja starševske skrbi, namestitve otroka v varstvo ter zagotavljanja ponovne združitve družine po namestitvi.
3. To priporočilo se osredotoča na postopke odločanja o pravicah in največji koristi otrok, vključenih v postopke varstva in vzgoje. Zajema kontinuiteto odločanja in zagotavljanja storitev pred postopki varstva in vzgoje, med njimi in po njih ter se osredotoča na odločbe, ki jih pristojni organi sprejemajo v okviru upravnih in sodnih postopkov, pa tudi na odločanje v okviru postopkov alternativnega reševanja sporov. Ne glede na okoliščine bi morale odločanje o pravicah in največji koristi otroka v postopkih varstva in vzgoje temeljiti na skupnem naboru temeljnih, krovnih načel in zaščitnih varovalk za otroke, zasidranih v mednarodnih in evropskih standardih.
4. Priporočilo je namenjeno državam članicam Sveta Evrope in želi s priloženo zagotoviti praktične usmeritve državnim uradnikom in strokovnjakom ter staršem in drugim relevantnim deležnikom, ki sodelujejo pri odločanju in oblikovanju politik, ki vplivajo na otroke v okviru postopkov varstva in vzgoje.
5. Načela in praktične usmeritve iz tega priporočila in njegove priloge so namenjene vzpostavitvi skupnega okvira za presojo in upoštevanje največje koristi otroka v postopkih varstva in vzgoje, ob hkratnem priznavanju raznolikosti pravnih in sodnih sistemov v državah članicah.

6. Ob priznavanju pomembne vloge nevladnih organizacij in drugih akterjev civilne družbe pri podpori otrokom, staršem in družinam pred postopki varstva in vzgoje, med njimi in po njih, to priporočilo zagotavlja tudi skupni okvir za njihovo delovanje na tem področju ter za njihovo sodelovanje z državnimi akterji.

Načelo največje koristi otroka: uravnoteženje otrokovih pravic, starševskih pravic, odgovornosti in dolžnosti ter obveznosti države

7. Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP) določa otrokove pravice, obveznosti državnih organov ter dolžnosti in odgovornosti zasebnih akterjev, kot so starši in skrbniki oziroma zasebni izvajalci storitev.

8. Otrok ima pravico, da zanj skrbijo starši, in pravico, da ni ločen od družine, razen če je takšna ločitev v največji koristi otroka (7. in 9. člen KOP). Družinski odnosi so – poleg otrokovega imena in državljanstva – bistven element otrokove identitete, ki se ga mora država zavezati varovati in ohranjati (8. člen KOP). Če otrok ne živi skupaj z enim ali obema staršema, ima pravico, da z obema staršema ohranja osebne odnose in ima z njima redne neposredne stike (9. člen KOP). Te pravice veljajo tudi v primerih čezmejne ločitve družine (10. člen KOP).

9. KOP kot načelo določa, da imata oba starša skupno odgovornost za vzgojo in razvoj otroka, pri čemer je največja korist otroka njuna temeljna skrb (prvi odstavek 18. člena KOP). Če starši za svoje otroke ne morejo skrbeti ali za to niso na voljo, se ta odgovornost prenese na zakonitega skrbnika. Starši ali zakoniti skrbniki so odgovorni za zagotavljanje življenjskih razmer, ki ustrezajo otrokovemu telesnemu, duševnemu, duhovnemu, moralnemu in socialnemu razvoju, v okviru svojih sposobnosti in finančnih zmožnosti (prvi in drugi odstavek 27. člena KOP). 5. člen državam nalaga, da spoštujejo starševske odgovornosti, pravice in dolžnosti ter da zagotovijo ustrezno vodenje in usmerjanje otroka pri uresničevanju njegovih pravic na način, ki je skladen z otrokovimi razvijajočimi se zmožnostmi.

10. V skladu s KOP so države dolžne starše podpirati pri uresničevanju njihovih pravic, dolžnosti in odgovornosti z zagotavljanjem socialne in finančne pomoči, storitev in ustanov za varstvo otrok ter drugih podpornih programov, ter posredovati, kadar starši svojih dolžnosti in odgovornosti ne izpolnjujejo, pri čemer ne smejo samovoljno posegati v zasebno in družinsko življenje. Pri uresničevanju svojih odgovornosti in dolžnosti imajo starši določeno stopnjo

samostojnosti in diskrecije pri odločanju. Ob upoštevanju tega zapletenega prepletanja vlog KOP starševske pravice, dolžnosti in odgovornosti razume kot časovno in vsebinsko omejene: njihov obseg določajo otrokove razvijajoče se zmožnosti in njegova največja korist. Hkrati poudarja, da imajo funkcionalno naravo, saj so namenjene zagotavljanju skrbi, varstva in blaginje otroka.¹ Načelo največje koristi otroka je ključno merilo pri opredeljevanju teh omejitev in namena.

Pravni in politični okvir: mednarodni standardi in standardi Sveta Evrope

11. Evropska konvencija o človekovih pravicah (EKČP) in Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP) s pripadajočimi dodatnimi protokoli, Evropska socialna listina in njena revidirana različica ter sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) tvorijo krovni okvir človekovih pravic, na katerem temelji to priporočilo.

12. Priporočilo se dodatno opira na mednarodne standarde in standarde Sveta Evrope, pomembne za varstvo otrokovih pravic in največje koristi otroka v postopkih varstva in vzgoje, za otroku prijazno pravosodje in družinsko pravo. Čeprav primeri, navedeni v preambuli, niso izčrpní, ti standardi med drugim vključujejo:

1. Ruggiero R., Volonakis D. in Hanson K. (2017), "The inclusion of 'third parties': The status of parenthood in the Convention on the Rights of the Child", v: Brems E., Desmet E. in Vandenhoe W. (ur.), *Children's Rights Law in the Global Human Rights Landscape, Isolation, inspiration, integration?*, str. 71-89. Routledge Research in Human Rights Law, Oxfordshire. Glej tudi: Law J. in Martin E. A. (2014), *A Dictionary of Law* (7. izdaja), Oxford University Press, Oxford.

- pravno zavezujoče standarde ²;
- priporočila in smernice Odbora ministrov ter resolucije in deklaracije Parlamentarne skupščine Sveta Evrope³;

-
2. Predvsem: Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP) in njene izbirne protokole. Konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (ETS št. 5) in njene protokole. Evropsko konvencijo o preprečevanju mučenja ter nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (ETS št. 126). Evropsko konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic (ETS št. 160). Revidirana Evropska socialna listina (ETS št. 163). Konvencija o stikih z otroki (ETS št. 192). Konvencija o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (CETS št. 201). Konvencija o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (CETS št. 210). Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (CETS št. 108) in protokoli. Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin (CETS št. 157). Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov (2006). Konvencija Združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (1979). Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu: Konvencija o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, izvrševanju in sodelovanju glede starševske skrbi ter ukrepov za varstvo otrok (1996).
 3. Predvsem: Smernice in priporočila Odbora ministrov Sveta Evrope: Priporočilo [Rec\(84\)4](#) Odbora ministrov državam članicam o starševski skrbi. Priporočilo [Rec\(87\)6](#) Odbora ministrov državam članicam o rejniških družinah. R(91)9 Odbora ministrov državam članicam o nujnih ukrepih v družinskih zadevah. Priporočilo št. R(98)1 Odbora ministrov državam članicam o družinski mediaciji. Priporočilo [Rec\(2002\)10](#) Odbora ministrov državam članicam o mediaciji v civilnih zadevah. Priporočilo [Rec\(2005\)5](#) Odbora ministrov državam članicam o pravicah otrok, ki živijo v zavodih. Priporočilo (2006)19 Odbora ministrov državam članicam o politiki za podporo pozitivnemu starševstvu. Priporočilo [CM/Rec\(2009\)10](#) o celostnih nacionalnih strategijah za zaščito otrok pred nasiljem. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010). Priporočilo [CM/Rec\(2011\)12](#) o otrokovih pravicah in otrokom ter družini prijaznih socialnih storitvah. Smernice Odbora ministrov za otroku prijazno zdravstveno varstvo (2011). Priporočilo [CM/Rec\(2012\)2](#) o sodelovanju otrok in mladih, mlajših od 18 let. Priporočilo [CM/Rec\(2015\)4](#) o preprečevanju in reševanju sporov v zvezi s premetitvijo otrok. Priporočilo [CM/Rec\(2018\)5](#) Odbora ministrov državam članicam o otrocih z zaprtimi starši. Priporočilo [CM/Rec\(2023\)8](#) Odbora ministrov državam članicam o krepitvi sistemov prijave nasilja nad otroki.
Resolucije Parlamentarne skupščine Sveta Evrope: Resolucija 2232 (2018) o ravnovesju med največjo koristjo otroka in potrebo po skupnem ohranjanju družin Svet Evrope, Resolucija parlamentarne skupščine 2049 (2015) o socialnih storitvah v Evropi: zakonodaja in praksa izгона otrok od njihovih družin v državah članicah Sveta Evrope Svet Evrope, Resolucija parlamentarne skupščine 1762 (2010) o otrocih brez starševskega varstva: nujna potreba po ukrepanju. Svet Evrope, Resolucija Parlamentarne skupščine 1714 (2010) o otrocih, ki so priča nasilju v družini Svet Evrope, Priporočilo Parlamentarne skupščine 1071 (1988) o dobrobiti otrok – zagotavljanje ustanove dojenčkom in otrokom

- splošne ugotovitve in sklepi o posameznih sporočilih Odbora Združenih narodov za otrokove pravice (CRC),⁴ sklepi in priporočila drugih mednarodnih nadzornih organov in odborov Sveta Evrope.⁵

13. Načela in praktične usmeritve iz tega priporočila so namenjene podpori državam članicam pri zagotavljanju, da se ti standardi v praksi v celoti in učinkovito uresničujejo, v skladu s strateškimi cilji Sveta Evrope na tem področju. Strategija Sveta Evrope za otrokove pravice (2022–2027) je del niza strategij, sprejetih v okviru programa „Pravice otrok v akciji: od stalnega izvajanja do skupnih inovacij“, njen cilj pa je okrepiti varstvo in spodbujanje otrokovih pravic ter otroka postaviti v središče delovanja Sveta Evrope.⁶ Na voljo je tudi otroku prijazna različica strategije.⁷ Priporočilo se nanaša na več ciljev strategije, zlasti na „otroku prijazno pravosodje za vse otroke“, „dati glas vsakemu otroku“, „pravica vseh otrok do nenasilja“ ter „enake možnosti in socialno vključenost za vse otroke“.

4. Predvsem: Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 24 (2019) o otrokovih pravicah v pravosodnem sistemu za otroke, CRC/C/GC/24. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 20 (2016) o uresničevanju otrokovih pravic med adolescenco, CRC/C/GC/20. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 19, Javna vključitev v proračun za uresničevanje otrokovih pravic (4. člen), CRC/C/GC/19, Splošni komentar št. 14 (2013) o pravici otroka, da se upoštevajo predvsem njegove koristi, CRC/C/GC/14, 29. maj 2013. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 17 (2013) o pravici otroka do počitka, prostega časa, iger, rekreativnih dejavnosti, kulturnega življenja in umetnosti (31. člen), CRC/C/GC/17. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 13 (2011) pravici otroka do svobode pred vsemi oblikami nasilja, CRC/C/GC/13. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 12 (2009) o pravici otroka biti slišan, CRC/C/GC/12. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 8 (2006), Otrokova pravica do zaščite pred telesnim kaznovanjem in drugimi krutimi ali ponižujočimi oblikami kaznovanja (med drugim 19. člen, drugi odstavek 28. člena in 37. člen), CRC/C/GC/8. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 9 (2006) o pravicah invalidnih otrok, CRC/C/GC/9/Corr.1, 13. november 2007. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 7 (2005), Izvajanje otrokovih pravic v zgodnjem otroštvu, CRC/C/GC/7/Rev.1, 20. september 2006. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 5 (2003), Splošni ukrepi za izvajanje Konvencije o otrokovih pravicah, CRC/GC/2003/5.
5. Predvsem: Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija, ki jo je sprejela Generalna skupščina, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010; Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu, [Mediacija](#), Vodnik po dobri praksi v skladu s Haaško konvencijo z dne 25. oktobra 1980 o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok, 2012; [Izjava Lanzarotskega odbora o zaščiti otrok v zunajdržinskem varstvu pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo](#), Svet Evrope, 21. oktober 2019.
6. Svet Evrope, [Nova strategija za otrokove pravice \(2022–2027\), ki jo je sprejel Odbor ministrov](#), Newsroom on Children's Rights, 24. februar 2022. Svet Evrope, [Strategija za otrokove pravice \(2022–2027\): "Pravice otrok v praksi: Od stalnega izvajanja do skupnih inovacij", CM\(2021\)168-final](#).
7. Svet Evrope (n.d.), [Vodnik za otroke in mlade po strategiji Sveta Evrope za otrokove pravice \(2022–2027\)](#), Oblikovanje Evrope za otroke in z njimi.

14. To priporočilo je nezavezujoč pravni akt. Pogoste uporabe pogojne besedne zveze „bi moral“ v tem aktu ne gre razumeti kot zmanjševanje pravnega učinka zadevnih načel, ki izhajajo iz zavezujočih pravnih aktov Sveta Evrope ali drugih mednarodnih pravnih aktov. Pri izvajanju tega priporočila lahko države članice uporabljajo višje standarde oziroma ugodnejše ukrepe za zagotavljanje in spodbujanje otrokovih pravic ter največje koristi otroka v postopkih varstva in vzgoje.

Priporočila

15. V vseh upravnih in sodnih postopkih, ki v okviru postopkov varstva in vzgoje zadevajo otroka, ter v ustreznih postopkih alternativnega reševanja sporov morajo države članice zagotoviti, da se pri odločanju predvsem upošteva največja korist otroka oziroma – kadar tako zahteva zakon – da je ta odločilno merilo. To priporočilo vpliva na materialno in procesno pravo ter prakso.

16. KOP načelo največje koristi otroka opredeljuje kot vsebinsko pravico, temeljno načelo razlage ter kot procesno pravilo. Kot vsebinska pravica se prvi odstavek 3. člena šteje za neposredno izvršljiv in neposredno uporaben, zato se je nanj mogoče sklicevati tudi pred sodiščem: vsak otrok ima pravico, da se presoja njegova največja korist in da se pri odločanju upošteva kot primarno vodilo. Načelo največje koristi kot temeljno razlagalno pravno načelo usmerja uporabo prava: kadar obstaja možnost razlage in diskrecijskega odločanja pri uporabi določenega zakona, je treba uporabiti razlago, ki najbolj varuje in uresničuje največjo korist otroka. To načelo kot procesno pravilo pomeni, da je treba v vseh postopkih v zvezi z otroki, zlasti v tistih, katerih namen je presoja in določitev največje koristi otroka, oceniti, kakšne pozitivne in negativne posledice bi lahko imeli za otroka. To velja za posameznike ali skupine otrok ali za zadeve v zvezi z otroki na splošno. Vzpostaviti je treba postopkovna jamstva, ki zagotavljajo, da je odločanje o največji koristi otroka pregledno in zakonito.⁸

17. Sodna praksa ESČP potrjuje razlago največje koristi otroka kot materialne pravice. Načelo državi nalaga, da otroka varuje pred škodljivimi posegi v njegovo zdravje in razvoj ter mu omogoči ohranjanje družinskih vezi – razen kadar se izkaže, da je družinsko okolje zanj posebej neprimerno. Od državnih organov se pričakuje, da storijo vse, kar je mogoče, za ohranitev družinskih vezi ter da družino, kadar in kolikor je to primerno, tudi obnovijo in ponovno združijo.

8. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2003) o pravici otroka, da se upoštevajo predvsem njegova največja korist, CRC/C/GC/14, 6. odst.

Družinske vezi se lahko prekinajo le v zelo izjemnih okoliščinah in v skladu z drugim odstavkom 8. člena EKČP.⁹ Sodna praksa ESČP se sklicuje na Splošni komentar št. 14 Odbora za otrokove pravice in s tem potrjuje avtoritativno težo usmeritev, ki jih ta daje državnim organom. Poudarja, da morajo države vzpostaviti formalizirane postopke za presojo in določitev največje koristi otroka, ki jih spremljajo ustrezna postopkovna jamstva. Ti postopki morajo biti pregledni in objektivni ter morajo usmerjati odločitve zakonodajalcev, sodnikov in upravnih organov, ki neposredno vplivajo na otroka oziroma otroke.¹⁰

18. Odbor za otrokove pravice poudarja, da uporaba izraza „shall“ v prvem odstavku 3. člena KOP državam nalaga „močno pravno obveznost“ in pomeni, da države ne morejo po lastni presoji odločati o tem, ali je treba največjo korist otroka presoditi in ji kot glavnemu merilu pripisati ustrezno težo.¹¹

19. Kot „primarno vodilo“ je treba poudariti največjo korist otroka. Odbor za otrokove pravice to strogo stališče utemeljuje „(...) s posebnim položajem otroka: njegovo odvisnostjo, zrelostjo, pravnim statusom in pogosto tudi s tem, da nima glasu“. V primerjavi z odraslimi imajo otroci manj možnosti, da bi svoje interese učinkovito uveljavljali, zato se morajo tisti, ki odločajo o zadevah, ki zadevajo otroke, posebej zavedati njihovih interesov. Če interesi otrok niso poudarjeni, so po navadi spregledani.“¹² Odbor za otrokove pravice pojasnjuje, da je treba vsakršna nasprotja – ali morebitna nasprotja – med pravicami in največjo koristjo otroka ter pravicami drugih oseb presojati od primera do primera: „Če uskladitev ni mogoča, morajo pristojni organi in odločevalci analizirati in pretehtati pravice vseh vpletenih, pri čemer morajo upoštevati, da otrokova pravica, da se njegova največja korist upošteva kot glavno merilo, pomeni, da so otrokove koristi visoko prednostne in niso zgolj eno od več meril. Zato je treba večjo težo pripisati tistemu, kar je za otroka najboljše.“

20. ESČP poudarja, da so pri odločanju v zadevah, ki zadevajo otroke, največja korist otroka odločilnega pomena in jih je treba upoštevati kot glavno merilo.

9. ESČP, *Gnahré proti Franciji*, št. 40031/98, § 59 ESČP 2000-IX; *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 207, 10. september 2019.

10. ESČP, *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 207, 10. september 2019; *Haddad proti Španiji*, št. 16572/17, § 72, 18. junij 2019.

11. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2003) o pravici otroka, da se upošteva predvsem največja korist otroka, CRC/C/GC/14, odst. 36.

12. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o pravici otroka, da se upoštevajo predvsem njegove koristi, CRC/C/GC/14, 36-40. odstavek.

¹³ Nadalje je poudarilo, da „morajo v zadevah, ki se nanašajo na varstvo otrok in omejitve stikov, koristi otroka prevladati nad vsemi drugimi pomisleki“. ¹⁴

21. Kot določata določba o posvojitvi (21. člen KOP) in mednarodni standardi, ki so veljali pred KOP, ¹⁵ mora biti največja korist otroka „najpomembnejše merilo“.

22. Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov (2006) povzema besedilo prvega odstavka 3. člena KOP in določa, da je „pri vseh dejavnostih, ki zadevajo otroke invalide, največja korist otroka temeljno merilo“ (drugi odstavek 7. člena).

23. Vlade držav članic morajo zagotoviti, da so otrokove pravice tekom celotnega postopka spoštovane in učinkovito varovane. Priporočilo obravnava nabor pravic, ki v vsebinskih in procesnih vidikih postopkov, zajetih na njegovem področju uporabe, praviloma terjajo posebno pozornost: pravico otroka biti slišan; pravico do obveščenosti; pravico, da se ugotovi največja korist otroka in da se pri odločanju upošteva kot temeljno merilo oziroma – kadar tako določa zakon – kot najpomembnejše merilo; pravico do varstva ter ustreznega vodenja in usmerjanja v skladu z otrokovimi razvijajočimi se zmožnostmi; pravico do zaščite pred vsemi oblikami nasilja, izkoriščanja in zanemarjanja; pravico do ohranjanja družinskih vezi ter do neposrednih in rednih osebnih stikov; pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja; pravico do ustreznega življenjskega standarda ter pravico do razvoja (prim. oddelek „otrokove pravice, starševske pravice, odgovornosti in dolžnosti ter obveznosti države“). Poleg tega se priporočilo posebej osredotoča na procesne pravice otrok, vključenih v postopke glede varstva in vzgoje.

24. Vlade držav članic morajo zagotoviti, da se odločbe, ki zadevajo otroka, sprejemajo ter izvajajo oziroma izvršujejo v skladu z največjo koristjo otroka ter učinkovito in pravočasno.

13. ESČP, *Chbihi Loudoudi in drugi proti Belgiji*, št. 52265/10, § 131, 16. december 2014. *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 204, 10. september 2019.

14. ESČP, *Jansen proti Norveški*, št. 2822/16, § 91 6. september 2018. *Jovanovic proti Švedski*, št. 10592/12, § 77 22. oktober 2015. *Gnavoré proti Franciji*, št. 40031/98, § 59, ECHR2000-IX.

15. Deklaracija ZN o otrokovih pravicah, 1959, načelo 2. Konvencija ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, 1979, 5.b, 16.d in 16.f člen. Glej: Svet Evrope, komisar za človekove pravice, Načelo največje koristi otroka – kaj pomeni in kaj zahteva od odraslih, predavanje Thomasa Hammarberga, komisarja za človekove pravice Sveta Evrope, Varšava, 30. maj 2008, [CommDH/Speech\(2008\)10](#), str. 3.

25. „Izvajanje“ pomeni ukrepe, ki jih sprejmejo državni organi, izvajalci storitev ali drugi zasebni akterji, da se upravne in sodne odločbe dejansko izvršijo.

26. „Izvršitev“ pomeni uveljavitev sodnih odločb ter drugih izvršljivih odločb – sodnih ali nesodnih – v skladu z zakonom, na podlagi katerih se stranki naloži, da stori, opusti ali plača, kar mu je bilo naloženo, kot je določeno v Priporočilu [Rec\(2003\)17](#) Odbora ministrov državam članicam o izvrševanju.¹⁶ Priporočilo [Rec\(2003\)17](#) ugotavlja, da je izvršitev sodne odločbe sestavni del temeljne človekove pravice do poštenega sojenja v razumnem roku v skladu s 6. členom EKČP.

27. Priporočilo priznava, da so države članice že sprejele ukrepe za varstvo in spodbujanje otrokovih pravic ter največje koristi otroka v postopkih varstva in vzgoje, hkrati pa upošteva raznolikost nacionalnih pravnih in sodnih ureditev ter sistemov socialnega varstva, varstva otrok in podpore družinam. Ob priznavanju dosedanjega napredka se državam članicam priporoča, da sprejmejo oziroma okrepijo vse potrebne ukrepe za polno in učinkovito uresničevanje načel iz priloge k temu priporočilu. To lahko med drugim vključuje zakonodajne, politične in upravne ukrepe, posebno upoštevanje otrokovih pravic in največje koristi otroka pri pravosodnih reformah, pregled storitev za otroke in starše z namenom okrepitve podpore v postopkih varstva in vzgoje, usposabljanja ter ustrezna proračunska sredstva.

28. Države članice morajo zagotoviti prevod besedila priporočila, vključno s smernicami iz njegove priloge, ter poskrbeti, da se čim bolj razširi med vse relevantne deležnike. Prevajanje in razširjanje sta ključna za doseganje široke dostopnosti in razumljivosti vsem relevantnim državnim in nedržavnim akterjem, pa tudi staršem, otrokom in širši javnosti, ter da se z njim seznanijo in ga uporabljajo pri zagotavljanju storitev, v postopkih, pri usposabljanjih, obveščanju in spremljanju izvajanja.

29. Relevantni deležniki med drugim vključujejo državne organe na nacionalni, regionalni in lokalni ravni; sodstvo, vključno s sodniki ter sodnim drugim osebjem, in, kjer je to primerno, tudi tožilce; institucije, organizacije in strokovnjake na področju socialnih in družinskih storitev, služb za varstvo otrok ter varstva in vzgoje otrok; odvetnike, mediatorje in druge strokovnjake, ki izvajajo postopke alternativnega reševanja sporov; zastopnike in skrbnike

16. Svet Evrope, Priporočilo [Rec\(2003\)17](#) Odbora ministrov državam članicam o izvrševanju, načelo I.a. Oglejte si več: Svet Evrope, Priporočilo [Rec\(2003\)16](#) Odbora ministrov državam članicam o izvrševanju upravnih in sodnih odločb na področju upravnega prava.

otrok; otroške psihologe; zdravstvene delavce; relevantna poklicna združenja, organizacije civilne družbe in nevladne organizacije ter, kjer je to primerno, osrednje organe ter notarsko in konzularno osebje.

30. Države članice morajo poskrbeti tudi, da so načela iz priporočila otrokom dostopna v otroku prijaznem jeziku – tako otrokom, ki jih zadevajo postopki na področju uporabe tega priporočila, kot tudi širši otroški populaciji – in sicer prek različnih otroku prijaznih informacijskih gradiv ter komunikacijskih kanalov.

Postopek priprave besedila

31. Priporočilo je pripravil Odbor strokovnjakov za otrokove pravice in največjo korist otroka v primerih ločitve staršev in v postopkih varstva in vzgoje (CJ/ENF-ISE) pod okriljem Usmerjevalnega odbora za otrokove pravice (CDENF) ter Evropskega odbora za pravno sodelovanje (CDCJ).¹⁷

32. Vzporedno s tem priporočilom je CJ/ENF-ISE pripravil tudi Priporočilo CM/Rec(2025)4 o pravicah in koristih otroka v ločitvenih postopkih staršev, ki ima s tem priporočilom skupna krovna načela in druge pomembne elemente.

33. Postopek priprave osnutka je potekal v več korakih:

- Izpolnitev vprašalnika držav članic za zbiranje informacij o otrokovih pravicah in največji koristi otroka v postopkih varstva in vzgoje v državah članicah (2020–2021);
- priprava študije izvedljivosti pravnega akta o varstvu največje koristi otroka v postopkih notranjega prava, ki jih vodijo javni organi za omejitve starševske skrbi ali namestitvev otroka v varstvo¹⁸ (2021);
- posvetovanja z otroki v treh državah članicah (2022);
- mednarodna konferenca, ki ji je sledilo zaslišanje deležnikov (predstavnikov mednarodnih nevladnih organizacij, poklicnih združenj in mednarodnih združenj odvetnikov, družinskih mediatorjev in drugih strokovnjakov),

17. Svet Evrope, [Odbor strokovnjakov za otrokove pravice in koristi pri ločitvi staršev in v postopkih varstva in vzgoje \(CJ/ENF-ISE\)](#).

18. Wenke, D., [Pravni akt o varstvu največje koristi otroka v postopkih, ki jih javni organi v skladu z nacionalnim pravom vodijo za omejitve starševske skrbi ali namestitvev otroka v skrbništvo študija izvedljivosti](#), Svet Evrope, 2021.

organizirana v času irskega predsedovanja Odboru ministrov Sveta Evrope (2022)¹⁹;

- pisno posvetovanje z deležniki (2024).

Posvetovanja z otroki

34. Svet Evrope je leta 2022 sodeloval s Fundacijo Hintalovon za otrokove pravice (Madžarska), nacionalnim varuhom pravic otrok in mladostnikov (Italija) ter Nacionalno komisijo za spodbujanje pravic in varstvo otrok in mladih (Portugalska) pri posvetovanju z otroki o otrokovih pravicah in največji koristi otroka v primerih ločitve staršev ter v postopkih varstva in vzgoje. Posvetovanj se je udeležilo 59 otrok in mladih odraslih, starih od sedem do devetnajst let. Na Portugalskem je bilo posvetovanje osredotočeno na postopke varstva in vzgoje, v njem pa je sodelovalo 42 otrok in mladih. Namen je bil zagotoviti, da so pri pripravi priporočila in njegove priloge upoštevana stališča in izkušnje otrok.

35. Posvetovanja so pokazala, da sodelujoči otroci nikoli ali le redko dobijo priložnost spregovoriti o vprašanih, o katerih so bili povprašani, čeprav so imeli sami izkušnje s postopki varstva in vzgoje ter so te okoliščine doživljali kot zapletene, pogosto zelo čustvene in občutljive.²⁰

36. Sodelujoči otroci so poudarili, da bi morali odrasli, tako starši kot strokovnjaki, otroku prisluhniti in se z njim posvetovati o zadevah, ki jih zadevajo, s skrbnostjo in spoštovanjem, ne da bi jih sodili ali domnevali, da kot odrasli vedo, kaj je najbolje za otroke.

37. Otroci od odraslih pričakujejo, da jih bodo pomirili in jim pomagali ohraniti mirnost ter se spopasti z vsakdanjim življenjem, pa tudi s težkimi in stresnimi situacijami, ne da bi jim prikrivali resnico ali jih prepričevali, da je vse v redu, čeprav to ni res. Potrebujejo čas, da izrazijo svoje skrbi in vprašanja, od odraslih pa pričakujejo, da jim dajo občutek, da so pomembni. Želijo, da jim odrasli svoje odločitve pojasnijo v jeziku, ki ga razumejo, tako, da lahko razumejo, kaj to pomeni zanje – tako kratkoročno kot dolgoročno.

19. Bekkhus B. T. (2022), [Poročilo o zaslišanju relevantnih deležnikov o varstvu otrokovih pravic in največje koristi otroka v primerih ločitve staršev in v postopkih varstva in vzgoje](#), Svet Evrope.

20. To poglavje temelji na: Svet Evrope, Odbor strokovnjakov za otrokove pravice in največjo korist otroka v primerih ločitve staršev in v postopkih varstva in vzgoje (CJ/ENF-ISE), [Zbirno poročilo o posvetovanjih o otrocih](#), poročilo, ki ga je pripravila Fundacija Hintalovon za otrokove pravice, CJ/ENF-ISE(2022)10, angleščina, 22. september 2022.

38. Zanje je bilo pomembno zagotavljati otrokovo dobrobit, stabilnost in kontinuiteto v življenju ter v odnosih. Hkrati bi si otroci, kadar so spremembe neizogibne, želeli, da bi imeli čas, da te spremembe razumejo, se nanje pripravijo in se jim postopoma prilagodijo.

39. Otroci so poudarili pomen sistematične individualne presoje, preglednosti pri odločanju, dostopa do informacij in odprtega dialoga. Individualna presoja se ne sme osredotočati le na otroka kot posameznika, temveč mora zajeti tudi njegove odnose z različnimi družinskimi člani. Kadar starši za otroka ne morejo skrbeti, so odnosi z drugimi družinskimi člani – tudi z brati, sestrami ter polbrati in polsestrami – vseeno pomembni. Otrokom je mar, da bi lahko ohranjali neposredne stike in osebne odnose tudi takrat, ko so nameščeni v nadomestno varstvo.

40. Otroci so poudarili, da je pri namestitvi v nadomestno varstvo pomembno, da se okolje čim bolj približa domu: da se otroci počutijo spoštovane, varne in da je zanje poskrbljeno kot za posameznike; da lahko soodločajo o pravih in vsakdanjih zadevah, kot so hrana in čas obrokov; da imajo možnost učenja; dostop do tehnologije, zlasti interneta; ter zagotovljene dobre higienske razmere. Otrokom se je zdelo pomembno, da se že zgodaj naučijo ravnati z denarjem ter da imajo nekaj avtonomije pri tem, kako uporabljajo mobilni telefon, kako preživljajo prosti čas in kdaj lahko gredo ven. Bivalne ustanove za otroke ne bi smele biti prevelike in bi morale otroku omogočati zasebnost. Otroci so opozorili, da so hobiji, glasba, šport in druge dejavnosti v prostem času pomembni ter da bi jim moralo biti omogočeno, da med namestitvijo razvijejo in vzdržujejo družabne odnose s prijatelji, vrstniki in družinskimi člani. Imeti bi morali možnost pogovora in srečevanja z družinskimi člani na različne načine – po telefonu ali videoklicu ter tudi ob osebnih obiskih – glede na to, kaj je zanje varno in kaj je v njihovo korist.

41. Otroci so poudarili, da tudi odrasli – tako kot otroci – delajo napake, in priporočili, da je treba napake, kadar do njih pride, odkrito priznati ter jih, kolikor je mogoče, popraviti.

42. Otroci so povedali, da se v formalnem okolju – na primer ob srečanjih z izvajalci storitev ali s sodniki – včasih težko zberejo. Če otrok informacije dobi šele na zaslišanju, jih v tistem trenutku in v takšnem okolju morda ne bo zmogetel v celoti razumeti. Otroci so povedali, da bi morali imeti čas, da o prejetih informacijah premislijo, ter možnost, da jih pozneje ponovno preverijo v pisnih ali digitalnih gradivih. Želeli bi si enostaven dostop do podrobnih, otrokom

razumljivih informacij ter do „nasvetov“ in idej, kako se soočati s situacijami v postopkih varstva in vzgoje.

43. Otroci so nadalje povedali, da morajo imeti možnost, da se na svojo udeležbo v pravnih postopkih pripravijo: da razumejo, kaj se bo dogajalo, kakšna je njihova vloga in kolikšen vpliv imajo na odločbe, katere možnosti in alternative so jim na voljo ter kako bodo njihova stališča uporabljena, posredovana in upoštevana. Želijo si, da so o odločbah obveščeni pravočasno in na pregleden način.

44. Otroci so poudarili, da bi jim zelo koristilo, če bi imeli osebo, na katero se lahko obrnejo, ji zaupajo in ki jih spremlja ter podpira skozi ves postopek – in sicer tako dolgo, kolikor podporo potrebujejo. Poudarili so, da zaslišanje ne bi smelo delovati kot šolski izpit ter da otroci ne marajo, da se jih obsoja ali da imajo občutek, da se jih obsoja, ko sodelujejo v postopkih.

45. Otroci so se dotaknili tudi usposobljenosti in veščin uradnih oseb ter strokovnjakov, ki sodelujejo v postopkih. Pomembno jim je bilo, da uradniki in strokovnjaki razumejo otrokove pravice in koristi ter jih spodbujajo pri svojem delu, da so usposobljeni za komunikacijo, ki upošteva potrebe otrok, in da so pozorni na njihove čustvene potrebe. Otroci bi si želeli strokovnjake, ki jim lahko zaupajo, ki so mirni, potrpežljivi in spoštljivi, ki jim resnično prisluhnejo ter jih vključijo v pogovor. Priporočili so tudi, da morajo biti strokovnjaki, ki delajo z otroki, pošteni, dosledni in odločni, da jasno pojasnijo pravila in odločbe ter poskrbijo, da jih vsi spoštujejo.

46. Otrokom je bilo pomembno, da odgovornost za odločitve nosijo odrasli, naj bodo to starši, sodnik ali drugi relevantni strokovnjaki. Zavedali so se, da se otrokova stališča sčasoma lahko spremenijo, in menili, da je treba otrokova stališča, kadar jih izrazi, skrbno pretehtati ter jim v odločanju pripisati ustrezno težo.

Dodatek k priporočilu CM/Rec(2025)5

I. Področje uporabe in opredelitve pojmov

Obseg

47. To priporočilo se uporablja za vse postopke, ki zadevajo varstvo in vzgojo otroka, kadar je v obravnavi spremljanje skrbi za otroka na domu ali njegova namestitvev v nadomestno varstvo. Spremljanje pomeni ukrepe, ki jih pristojni organ, tudi prek pooblaščenih izvajalcev storitev, sprejme za zagotovitev skrbi za otroka pred postopki varstva in vzgoje ali med njimi. Pri tem lahko pristojni organ v skladu z veljavno zakonodajo in postopki ter ob upoštevanju največje koristi otroka tudi delno omeji starševsko skrb. V področje uporabe tega priporočila sodijo tudi storitve pomoči in podpore otrokom, staršem in družinam pred postopki varstva in vzgoje, med njimi in po njih, pa tudi postopki alternativnega reševanja sporov.

48. Cilj priporočila je zagotoviti varstvo otrokovih pravic in največje koristi otroka z dosledno kontinuiteto pred postopki varstva in vzgoje, med njimi in po njih. Vsebuje priporočila, načela in praktične usmeritve glede:

- a) odločanja o otrocih v postopkih varstva in vzgoje, vključno s posebnimi varovalkami za postopke, ki vključujejo namestitvev otroka v nadomestno varstvo izven pristojnosti države;
- b) ukrepov za podporo staršem pri zagotavljanju varstva ter usmerjanja otrok v skladu z njihovimi starševskimi pravicami in odgovornostmi pred postopki varstva in vzgoje, med njimi in po njih;
- c) ukrepov za zagotovitev izvajanja odločb in po potrebi tudi njihove izvršitve; ter
- d) drugih, spremljevalnih vprašanj.

Opredelitev izrazov

49. Mednarodni standardi in standardi Sveta Evrope pojma „nadomestno varstvo“ sicer ne opredeljujejo, vendar pojasnjujejo, v kakšnih oblikah se lahko izvaja in v kakšnih okoljih se lahko zagotavlja. Kot pojasnjujejo Smernice Združenih narodov za nadomestno varstvo otrok, se lahko nadomestno varstvo²¹ zagotavlja kot:

21. Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija, ki jo je sprejela Generalna skupščina, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010, odstavek 29.c.

- a. varstvo pri sorodnikih, ki pomeni „družinsko varstvo v širši otrokovi družini ali pri bližnjih družinskih prijateljih, ki jih otrok pozna, ne glede na to, ali je formalno ali neformalno“;
 - b. rejništvo, ki pomeni „primere, ko pristojni organ otroka zaradi nadomestnega varstva namesti v domače okolje družine, ki ni njegova lastna družina“;²²
 - c. druge oblike namestitve v družinsko varstvo;
 - d. družini podobne namestitve;
 - e. institucionalno varstvo, ki pomeni „varstvo v nedružinskem skupinskem okolju, na primer v varnih namestitvah za nujno varstvo, tranzitnih centrih v izrednih razmerah ter v vseh drugih kratkoročnih in dolgoročnih ustanovah institucionalnega varstva, vključno s skupinskimi domovi“;
 - f. oblike nadzorovanega samostojnega bivanja za otroke.
- Rejniško varstvo ali varstvo pri sorodnikih lahko vključuje tudi kafalo po islamskem pravu, ki pomeni obliko nadomestnega družinskega varstva brez pretrganja družinskih vezi.²³
 - To priporočilo se uporablja za nadomestno varstvo, ki se zagotavlja v okviru formalne ureditve na podlagi odločbe pristojnega organa. V področje uporabe tega priporočila ne sodijo namestitve v mladoletniški zapor, v ustanove, ki zagotavljajo zdravstveno varstvo otrok, v ustanove za migrante ali prosilce za azil brez spremstva oziroma ločene otroke, niti varstvo posvojiteljev od trenutka, ko je posvojitev uradno potrjena z odločbo o posvojitvi.
 - „Postopki“ se nanašajo na vse upravne in sodne postopke pred pristojnim organom, ki spadajo na področje uporabe tega priporočila.
 - „Pristojni organ“ pomeni državne organe, na primer sodišča ter druge sodne ali upravne organe, centre za socialno delo oziroma službe za varstvo otrok, ki so pristojni odločati ali ukrepati v zvezi z otrokom,

22. Opredelitev rejništva iz Smernic ZN dopolnjuje prejšnjo opredelitev „rejništva“ iz Priporočila Sveta Evrope št. R(87)6 Odbora ministrov državam članicam o rejniških družinah, v katerem je določeno, da „rejništvo nastopi, kadar je otrok, brez namena posvojitve, zaupan paru ali posamezniku (‘rejniki’), ki zanj skrbi dlje časa ali za nedoločen čas, pri čemer nima zakonitega skrbništva nad otrokom in ni njegov starš“.

23. Mreža za boljše varstvo, [Posvojitev in kafala](#), 2024. Tuja kafala se lahko v državah pogodbenicah prizna in/ali ji je mogoče priznati pravne učinke na podlagi Haaške konvencije o varstvu otrok iz leta 1996 (glej 3.(e), drugi odstavek 16. in 33. člen Konvencije iz leta 1996).

vključenim v postopke varstva in vzgoje. V tem kontekstu se „odločba“ ne nanaša le na odločbe o vsebini, temveč tudi na druge odločbe, sprejete v zadevi, kot so pomembne odločbe o posebnih ukrepih, ki jih je treba sprejeti, ter odločbe o pregledu določenega položaja ali, če je primerno, o pravni veljavnosti sporazuma, doseženega v okviru postopkov alternativnega reševanja sporov. V različnih fazah postopkov varstva in vzgoje je lahko, glede na odločbe ali ukrepe, ki jih terja posamezna zadeva, pristojen tudi več kot en organ.

- „Alternativno reševanje sporov“ pomeni postopke, v katerih si udeleženci ob pomoči enega ali več strokovnjakov, posebej usposobljenih za vodenje takšnih postopkov v okviru postopkov varstva in vzgoje, prizadevajo doseči sporazum, ki zagotavlja največjo korist otroka. Postopki alternativnega reševanja sporov praviloma potekajo vzporedno s pravnimi postopki in se lahko, skladno z nacionalno zakonodajo, začnejo pred postopki varstva in vzgoje, med njimi, po njih ali namesto njih. V postopkih varstva in vzgoje je v proces vključen pristojni organ, krog udeležencev pa se spreminja glede na okoliščine posamezne zadeve in največjo korist otroka. Udeleženci so lahko eden ali oba starša oziroma drugi nosilci starševske skrbi, otrok ter drugi družinski člani. Takšni postopki alternativnega reševanja sporov lahko med drugim vključujejo mediacijo, sodelovalna pogajanja, podporo pri uresničevanju stikov, terapevtsko družinsko pravosodje ter podobne pristope.
- „Postopek za ugotavljanje največje koristi otroka“ pomeni vzpostavljen postopek za presojo in odločanje o največji koristi otroka. Vključuje tudi mehanizme za oceno vpliva odločbe na otrokove pravice in največjo korist ter za redni pregled in po potrebi prilagajanje odločb skozi čas.
- „Otrok“ je v skladu z 1. členom KOP opredeljen kot vsaka oseba, ki še ni dopolnila 18 let.
- To priporočilo se uporablja za otroke, mlajše od 18 let, saj ima vsak otrok brez diskriminacije pravico, da se pri odločbah in ukrepih, ki ga zadevajo, ustrezno upošteva njegova največja korist.
- Priporočilo kot „starše“ šteje osebe, ki se po nacionalnem pravu štejejo za otrokove starše. Starš je praviloma tudi nosilec starševske skrbi. Vendar je lahko starševska skrb starša omejena z odločbo pristojnega organa. Poleg tega se lahko od starša zahteva, da izvede določene postopke, da se mu prizna starševska skrb, zlasti kadar starša nista poročena ali kadar je starševsko skrb namesto starša pridobila druga oseba. Za namene tega priporočila se izraz „starši“ nanaša na vse starše.

- „Starševska skrb“ pomeni skupek pravic in dolžnosti, katerih namen je spodbujati in varovati otrokove pravice ter njegovo dobrobit v skladu z njegovimi razvijajočimi se zmožnostmi, kot to določa nacionalno pravo. V številnih državah članicah je ožje opredeljen sklop pravic in dolžnosti, povezanih z vzgojo, skrbjo in odločanjem, ne pa tudi s preživljanjem otroka. Te opredelitve se med državami razlikujejo tako po poimenovanju kot po vsebini (glej opredelitev stikov).
- „Drugi nosilci starševske skrbi“ so osebe, institucije ali drugi subjekti, ki jim je pristojni organ v skladu z nacionalnim pravom z upravno ali sodno odločbo dodelil starševsko skrb poleg otrokovih staršev ali namesto njih.
- Opredelitve „stikov“ v nacionalnih zakonodajah držav članic se razlikujejo po besedilu in obsegu. Ker nekatere ureditve namesto izraza „stiki“ uporabljajo na primer „pravico do stikov/obiskov“, „dostop“ ali „skrbništvo“, trenutno ne obstaja enotna terminologija na tem področju. Priporočilo pojem „stik“ opredeljuje v skladu s Konvencijo Sveta Evrope o stikih z otroki (ETS št. 192) iz leta 2003 (2(a). člen) kot:
 - a. da otrok za določen čas biva pri staršu ali drugi osebi, s katerim je tesno povezan (na primer pri bratih in sestrah, starih starših ali drugih članih širše družine oziroma drugih zanj pomembnih osebah), in pri kateri običajno ne živi, ali se z njo srečuje;
 - b. kakršno koli obliko komunikacije med otrokom in takšno osebo;
 - c. posredovanje informacij takšni osebi o otroku ali otroku o takšni osebi.
- V nacionalni zakonodaji držav članic pravica do stikov lahko vključuje ali ne vključuje pravico do obveščenosti. Nekatere države članice poznajo pravico do stikov, ki ne vključuje tudi pravice do obveščenosti o otroku; to lahko velja za osebe, ki so za otroka pomembne.
- „Skrbnik“ je oseba, ki je v skladu z nacionalnim pravom imenovana ali določena, da otroku nudi podporo in pomoč ter ga, kadar tako določa zakon, tudi zastopa v postopkih, ki ga zadevajo. Deluje neodvisno in skrbi, da so zagotovljene otrokove pravice, njegova največja korist in dobrobit. Ta operativna opredelitev, ki sledi Priporočilu [CM/Rec\(2019\)11](#) ²⁴ Odbora ministrov Sveta Evrope o učinkovitem skrbništvu za otroke brez spremstva in ločene otroke v okviru migracij, upošteva, da se uporabljena terminologija ter naloge in način imenovanja skrbnika razlikujejo med posameznimi jurisdikcijami. V nekaterih primerih lahko skrbnik prevzame vse ali del starševske skrbi.

24. Priporočilo Sveta Evrope [CM/Rec\(2019\)11](#) Odbora ministrov državam članicam o učinkovitem skrbništvu za otroke brez spremstva in ločene otroke v kontekstu migracij, II.1.d.

- „Bratje in sestre“ pomeni brate in sestre, polbrate in polsestre ter otroke starševskega zakonca ali partnerja. Izraz lahko zajema tudi osebe, ki so živele v istem gospodinjstvu in jih otrok dojema kot brate ali sestre.
- „Ponovna združitev družine“ pomeni primere, ko se otrok po namestitvi v nadomestno varstvo vrne k staršem ali k osebam, ki so po veljavnem pravu priznane kot „drugi nosilci starševske skrbi“. Ponovna združitev družine se šteje za doseženo, ko pristojni organ odloči o popolni ponovni vzpostavitvi starševske skrbi. Izvede se lahko postopno, na primer tako, da se otrok ob podpori centrov za socialno delo najprej vrne v družinski dom, še preden je starševska skrb v celoti ponovno vzpostavljena. Za pravno ponovno združitev je potrebna odločba pristojnega organa, s katero se konča pravna odgovornost države za ureditev varstva otroka in se staršem oziroma drugemu prejšnjemu nosilcu starševske skrbi v celoti vrne starševska skrb. Primeri, ko oseba v okviru migracijskih postopkov zaprosi za združitev družine, ne spadajo na področje uporabe tega priporočila.

II. Krovna načela

50. Krovna načela ponovno potrjujejo standarde človekovih pravic, kot izhajajo iz mednarodnega prava ter prava in politik Sveta Evrope. Zagotavljajo krovni okvir, ki usmerja izvajanje in razlago Priporočila ter načel iz njegove priloge, tako pri vsebinskih kot pri procesnih vprašanjih.

Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja

51. Države morajo zagotoviti spoštovanje zasebnega in družinskega življenja otrok in staršev ter drugih družinskih članov, ki jih zadevajo postopki in ukrepi na področju uporabe tega priporočila.

52. ESČP poudarja, da sta „skrb za družinsko enotnost in prizadevanje za ponovno združitev družine v primeru ločitve neločljivo povezana s pravico do spoštovanja družinskega življenja iz 8. člena“ (Strand Lobben in drugi proti Norveški [GC], § 204).²⁵ Ko je obstoj družinske vezi z otrokom ugotovljen, mora država ravnati tako, da omogoči razvoj te vezi, ter vzpostaviti pravna jamstva,

25. Evropsko sodišče za človekove pravice, Vodnik po 8. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah: pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja, posodobljeno 31. avgusta 2022, odst. 295.

ki omogočajo otrokovo vključitev v družino od trenutka rojstva oziroma čim prej zatem (Kroon in drugi proti Nizozemski, § 32).²⁶

53. Ukrepi, ki otežujejo uresničevanje družinskega življenja, pomenijo poseg in predstavljajo kršitev 8. člena, razen če so „v skladu z zakonom“, zasledujejo enega ali več ciljev, ki so po drugem odstavku tega člena legitimni, ter jih je mogoče šteti za „nujne v demokratični družbi“. ²⁷ Zato je lahko vsaka odločba o omejitvi starševske skrbi na področju uporabe tega priporočila upravičena le, kadar je to potrebno za zaščito otroka pred resno škodo, ker starši tudi ob ustrezni podpori niso pripravljeni ali niso zmožni zagotoviti ustreznih skrbi za otroka oziroma njegovega varstva. V skladu z načelom sorazmernosti so postopki varstva in vzgoje upravičeni takrat, ko je, kljub ustrezni podpori družini, otrokovo izobraževanje ter njegov telesni, čustveni, intelektualni in socialni razvoj pri starših resno ogrožen.

54. Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja je tudi sestavni del otroku prijaznega pravosodja, ki se uresničuje pred upravnimi in sodnimi postopki, med njimi in po njih ter v postopkih alternativnega reševanja sporov (prim. oddelek o varstvu podatkov). Učinkovito spoštovanje te pravice je bistveno za zaščito otrokovega dostojanstva.²⁸

Največja korist otroka

55. V skladu s prvim odstavkom 3. člena KOP morajo vsi upravni in sodni postopki ter postopki alternativnega reševanja sporov, ki spadajo na področje uporabe tega priporočila, zagotoviti otrokovo pravico, da se njegova največja korist presodi in da se ji nameni ustrezna teža. Ustrezna teža pomeni, da je največja korist otroka upoštevana kot najpomembnejše merilo v skladu z nacionalnim pravom (glej 16. odst.). Načelo največje koristi otroka se uveljavlja tako v materialnem kot v procesnem pravu, v skladu s krovnimi načeli iz mednarodnih standardov in standardov Sveta Evrope ter s Smernicami Odbora

26. Evropsko sodišče za človekove pravice, Vodnik po 8. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah: pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja, posodobljeno 31. avgusta 2022, odst. 300.

27. Med drugim glej ESČP, *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 202, 10. september 2019, in *K. in T. proti Finski* [VS], št. 25702/94, § 151, ESČP 2001-VII.

28. KOP, 16. člen EKČP, 6. člen Konvencija Sveta Evrope o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (ETS št. 108). Svet Evrope, Konvencija o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov, Konvencija 108 +, 2018. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), str. 22, 82. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 24 (2019) o otrokovih pravicah v sistemu mladletniškega pravosodja, [CRC/C/GC/24](#), odst. 66-71.

ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (Smernice Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju).

Pravica biti slišan

56. V skladu z 12. členom KOP in Smernicami Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju ima otrok pravico biti slišan v vseh zadevah, ki ga zadevajo, njegovim stališčem pa je treba nameniti ustrezno težo glede na njegovo starost in zrelost. Pravica biti slišan velja tako v zasebnem in družinskem okolju kot pri otrokovih stikih z izvajalci storitev, pa tudi v upravnih in sodnih postopkih ter postopkih alternativnega reševanja sporov (glej poglavji o presoji največje koristi in o pravici biti slišan).

Pravna država

57. Smernice Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju določajo krovna načela dostopa do pravnega varstva in načela pravne države, posebej prilagojena otrokom: „Elementi poštenega postopka, kot so načeli zakonitosti in sorazmernosti, domneva nedolžnosti, pravica do poštenega sojenja, pravica do pravnega svetovanja, pravica do dostopa do sodišča in pravica do pritožbe, morajo biti otrokom zagotovljeni enako kot odraslim; pod pretvezo največje koristi otroka se teh pravic ne sme omejevati ali odrekati. To velja za vse sodne, izvensodne in upravne postopke.“²⁹

58. Smernice Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju državam članicam služijo kot vodilo, da so postopki, v katerih sodelujejo otroci, zasnovani tako, da spoštujejo in zagotavljajo njihove pravice, hkrati pa upoštevajo potrebe ter morebitne ranljivosti vsakega posameznega otroka. Zagotavljajo usmeritve o ustreznih ukrepih za varovanje in spoštovanje otrokovih pravic v pravnih postopkih, ne da bi se pod pretvezo največje koristi otroka zmanjševali ali zanikali standardi poštenega postopka. Na primer, varovanje otroka pred izpostavljenostjo upravnim ali sodnim postopkom ne sme biti izgovor za to, da se mu odreče pravica do sodelovanja v postopku. Kadar se zdi, da je največja korist otroka v nasprotju s procesnimi standardi, ki so zasnovani predvsem z vidika odraslih, morajo države članice poskrbeti za otroku prilagojeno uporabo teh standardov.

29. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), III.E.2.

Dostojanstvo

59. Spoštovanje nedotakljivosti otrokovega prirojenega dostojanstva je temeljna človekova pravica in eno izmed temeljnih načel otroku prijaznega pravosodja.³⁰ Velja v vseh fazah pred pravnimi postopki, med njimi in po njih ter v postopkih alternativnega reševanja sporov. Pristojni organi in strokovnjaki, ki sodelujejo v postopkih ter postopkih alternativnega reševanja sporov na področju uporabe tega priporočila, morajo otroke vedno obravnavati skrbno, obzirno in spoštljivo.

Pravočasnost

60. Postopke, v katerih sodelujejo otroci, je treba obravnavati prednostno kot nujne ter jih zaključiti v najkrajšem možnem času, ob spoštovanju načel pravne države.³¹ Kadar pravosodni sistemi držav članic predvidevajo specializirana družinska sodišča, ki obravnavajo izključno civilnopravne postopke, v katerih so udeleženi otroci, se lahko šteje, da je načelo prednostne obravnave že vsebovano v sami specializirani pristojnosti. Načeli pravočasnosti in izjemne skrbnosti veljata ne glede na morebitno specializacijo pristojnosti.

61. Pravočasnost in izjemna skrbnost sta krovni načeli v vseh fazah postopkov, v katerih sodelujejo otroci, ter na vseh stopnjah postopka ugotavljanja največje koristi: pri presoji zadeve, pri odločanju, tudi o začasnih in nujnih ukrepih, ter pri poznejšem pregledu in morebitnih prilagoditvah v fazi izvajanja. „Izjemna skrbnost“ v tem kontekstu pomeni prizadevanja pristojnega organa, da se posamezna zadeva obravnava in reši čim hitreje.

62. ESČP opozarja, da v postopkih varstva in vzgoje „vedno obstaja nevarnost, da bo vsaka procesna zamuda privedla do dejanske razrešitve vprašanja, predloženega sodišču, še preden se opravi obravnava“. „Prav tako učinkovito spoštovanje družinskega življenja zahteva, da se prihodnji odnosi med staršem in otrokom določijo izključno na podlagi vseh relevantnih okoliščin, ne pa zgolj zaradi poteka časa.“³²

63. Pravočasnost je pomembna za otroke vseh starosti in lahko terja posebne premisleke tako pri dojenčkih in mlajših otrocih kot tudi pri mladostnikih. Odločevalci morajo presoditi, kako bi odločba otroku koristila v danih okoliščinah zdaj ter na srednji in daljši rok, pri tem pa upoštevati tudi otrokovo doživljanje časa.

30. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), III.C.

31. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.D.4.

32. ESČP *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 212, 10. september 2019, s sklicevanjem na *W. proti Združenemu kraljestvu* z dne 8. julija 1987, § 65, serija A, št. 121.

ENAKO OBRAVNAVANJE

64. Otrokove pravice je treba zagotoviti brez diskriminacije na kateri koli podlagi, kot so spol,³³ „rasa“, barva kože, jezik, vera, politično ali drugo prepričanje, etnično, nacionalno ali socialno poreklo, pripadnost narodni manjšini, premoženje, rojstvo, spol, spolna usmerjenost, spolna identiteta in izražanje, spolne značilnosti, starost, zdravstveno stanje, invalidnost ali drug status otroka, njegovih staršev ali drugih nosilcev starševske skrbi oziroma drugih relevantnih družinskih članov, pa tudi katera koli kombinacija navedenih podlag.³⁴

65. 2(2). člen KOP države zavezuje, da sprejmejo vse ustrezne ukrepe, da bi zagotovile, da je otrok zaščiten pred vsemi oblikami diskriminacije ali kaznovanja na podlagi statusa, dejanj, izraženih mnenj ali prepričanj otrokovih staršev, zakonitih skrbnikov ali družinskih članov.

66. Poleg učinkovitega pravnega varstva pred diskriminacijo so lahko potrebni tudi proaktivni in preventivni ukrepi za podporo otrok in staršev v ranljivih položajih.³⁵

Pravica do razvoja

67. Države morajo v največji možni meri zagotavljati otrokovo preživetje in razvoj (6. člen KOP). Odbor za otrokove pravice razvoj definira kot „celosten pojem, ki zajema otrokovo telesno, duševno, duhovno, moralno, psihično in socialno razvijanje“.³⁶ (glej razdelek o presoji največje koristi otroka, razvojne potrebe).

33. Glede uporabe terminologije smiselno primerjajte razlago iz Priporočila [CM/Rec\(2024\)4](#) Odbora ministrov državam članicam o boju proti zločinom iz sovraštva: “

Ker vsi ljudje pripadajo isti vrsti, Odbor ministrov tako kot ECRI zavrača teorije, ki temeljijo na obstoju različnih “ras”. Vendar se v tem dokumentu izraz “rasa” uporablja zato, da bi zagotovili, da osebe, ki so na splošno in zmotno dojemane kot “pripadniki druge rase”, niso izključene iz varstva, ki ga zagotavlja [to priporočilo].”

34. Dodatek k Rec [CM/Rec\(2024\)4](#), čl. 2 b), KOP, 2.1. člen EKČP, 14. člen in Protokol št. 12. Evropsko sodišče za človekove pravice (posodobljeno 2022), Vodnik po 14. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah in 1. členu Protokola št. 12 h Konvenciji: prepoved diskriminacije.

35. Sklad Združenih narodov za otroke (2002), Priročnik za izvajanje Konvencije o otrokovih pravicah, Popolnoma prenovljena izdaja, str. 19.

36. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja korist upošteva kot primarno vodilo, CRC/C/GC/14, 29. maj 2013, 4. odst.

III. Presoja največje koristi otroka

68. V vsakem primeru je treba posebej presojati in določiti največjo korist otroka. Načela presoje največje koristi otroka so skupna vsem postopkom odločanja in vsem ukrepom na področju uporabe tega priporočila, ne glede na to, ali presojo opravi pristojni organ (na primer sodišče), upravni organ ali izvajalec storitev, ali pa drugi zasebni akterji.

69. Splošni cilj presoje je pridobiti temeljito, natančno in celovito razumevanje otrokovega položaja kot podlago za odločanje, ki zagotavlja polno in učinkovito uresničevanje vseh pravic posameznega otroka, kot jih določata EKČP in KOP, ter otrokov celostni razvoj ob upoštevanju usmeritev Odbora za otrokove pravice.³⁷ (glej razdelek o priporočilih)

70. Presoja mora zajeti vse relevantne dejavnike, da lahko odločevalci ocenijo, kako bo odločba vplivala na otroka takoj, na srednji rok in dolgoročno, nato pa v fazi pregleda tudi preverijo njen dejanski učinek na otroka.

71. Čeprav so otrokove pravice univerzalne, otrokove potrebe zajemajo tako splošne potrebe vseh otrok kot tudi njegove individualne in posebne potrebe. Otroci lahko potrebujejo različno stopnjo podpore, tudi posebno, individualno prilagojeno podporo, da bi lahko svoje pravice uresničevali pod enakimi pogoji.

73. Namen presoje največje koristi otroka je opredeliti otrokove potrebe kot podlago za zagotavljanje storitev in ukrepov, potrebnih za uresničevanje pravic posameznega otroka brez diskriminacije. Da bi se ustrezno odzvali na otrokove potrebe in zagotovili njegove pravice, je presoja največje koristi otroka vedno individualna.

73. V upravnih in sodnih postopkih ima presoja največje koristi otroka poleg vsebinskega tudi procesni pomen. ESČP je poudarilo, da so nacionalna sodišča praviloma tista, ki presojajo dokaze, ki jih imajo pred seboj, vključno z načini, na katere se ugotavljajo relevantni razlogi. Ob priznanju, da ima otrok v postopku odločanja osrednji interes, je ESČP hkrati opozorilo, da morajo nacionalni organi temeljito preučiti družinske razmere in opraviti resnično tehtanje med interesi otroka in interesi družine. Da bi bilo takšno tehtanje sploh mogoče, mora presoja zadeve upoštevati vrsto dejavnikov, med drugim dejanske okoliščine

37. Odbor za človekove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja korist upošteva kot primarno vodilo, CRC/C/GC/14, odst. 4. Odbor za človekove pravice, Splošni komentar št. 13 (2011) o otrokovi pravici do življenja brez vseh oblik nasilja, CRC/C/GC/13, odst. 61.

ter čustvene, psihološke, materialne in zdravstvene vidike. ESČP je poudarilo, da je treba zadevo presojati skrbno in vestno, pri tem pa upoštevati dinamiko razmer ter nove dokaze, ki se lahko pojavijo med postopkom³⁸ (glej poglavja o pravočasnosti in upravnem oziroma sodnem nadzoru ali pregledu). Presoja dejstev in dokazov v konkretni zadevi je podlaga za odločbo nacionalnega sodišča, ki mora odločbo tudi ustrezno obrazložiti.³⁹

74. Več držav članic je v nacionalni zakonodaji določilo seznam dejavnikov, ki jih morajo pristojni organi upoštevati pri odločanju o največji koristi otroka.⁴⁰ Raziskave kažejo, da pravno zavezujoča merila za presojo največje koristi otroka odločevalce opozorijo na kompleksnost takšne presoje in jo povežejo s posameznimi otrokovimi pravicami, hkrati pa omejujejo prostor za diskrecijsko odločanje o največji koristi otroka.⁴¹ Odbor za otrokove pravice v Splošnem komentarju št. 14 navaja tudi seznam dejavnikov, ki usmerjajo presojo največje koristi otroka, pri čemer poudarja, da seznam ni ne izčrpen ne hierarhično razvrščen.⁴²

75. Priporočilo navaja relevantne dejavnike, ki jih je treba upoštevati pri presoji največje koristi otroka in ki odražajo otrokove pravice, kot jih določa Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah⁴³. Seznam ni mišljen kot izčrpen, ni nespremenljiv in ne vzpostavlja hierarhije ali razvrstitve dejavnikov glede na njihovo pomembnost. Relevantnost posameznih dejavnikov se lahko spreminja glede na okoliščine konkretne zadeve.

38. ESČP, *Haddad proti Španiji*, št. 16572/17, § 61, § 63, 18. junij 2019. *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 213, § 220, § 224, 10. september 2019.

39. ESČP, *B.B. in F.B. proti Nemčiji*, št. 18734/09 in 9424/11, 14. marec 2013.

40. Glej na primer: Avstrija, Splošni civilni zakonik, 138. odstavek Finska, Zakon o varstvu otrok (417/2007), poglavje 1, oddelek 4(2). Irska, Zakon o razmerjih med otrokom in družino iz leta 2015; Zakon o varstvu otrok (sprememba zakona) iz leta 2022. Romunija, Zakon št. 272/2004 o varstvu in spodbujanju otrokovih pravic. Španija, Zakon o pravnem varstvu mladoletnikov iz leta 1996, 2. člen.

41. Skivenes M. in Sørdsal L. M. (2018), *Načelo največje koristi otroka v različnih jurisdikcijah na področju varstva otrok, Človekove pravice pri varstvu otrok*, str. 59-88.

42. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja korist upošteva kot primarno vodilo (prvi odstavek 3. člena), *CRC/C/GC/14*, poglavje IV.B, V.A.1 in odst. 44. Oglejte si več: Sormunen M. (ur.) (2016), *Največja korist otroka*, Dialog med teorijo in prakso, Svet Evrope, str. 149.

43. Odbor za otrokove pravice v Splošnem komentarju št. 14 navaja tudi seznam dejavnikov, ki usmerjajo presojo največje koristi, pri čemer poudarja, da seznam ni ne izčrpen ne hierarhično razvrščen. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja korist upošteva kot primarno vodilo (prvi odstavek 3. člena), *CRC/C/GC/14*, 2013, poglavje IV.B, V.A.1 in odst. 44. Oglejte si več: Svet Evrope, *Največja korist otroka* dialog med teorijo in prakso, 2016, str. 149.

76. Več dejavnikov odraža razumevanje, da so obveznosti države ter odgovornosti in dolžnosti staršev in drugih tretjih oseb po KOP tesno povezane.⁴⁴

77. Pri presoji največje koristi otroka je treba vedno upoštevati otrokovo starost, stopnjo zrelosti in njegove razvijajoče se zmožnosti ter priznati, da se telesne, čustvene, kognitivne in socialne potrebe z odraščanjem spreminjajo. Upoštevanje otrokove starosti ter presoja njegove zrelosti in razvijajočih se zmožnosti imata širok pomen. Vplivata na presojo drugih relevantnih okoliščin in omogočata, da otrok pri ugotavljanju svoje največje koristi ter v zadevnih postopkih ali procesih sodeluje na ustrezen način (glej razdelek o pravici biti slišan).

78. Vsak otrok, ki je sposoben oblikovati lastna stališča, ima pravico, da jih svobodno izrazi, ter da se njegova stališča slišijo in se jim nameni ustrezna teža, v skladu z 12. členom Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah in Smernicami Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju. Ta dejavnik odraža koncept otrokovih razvijajočih se zmožnosti in njegovega aktivnega udejstvovanja, ne da bi otroku nalagal obveznost ali pristojnost odločanja, ali nadomeščal starševske odgovornosti in dolžnosti, da otroku v skladu s 5. členom Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah zagotavljajo ustrezno skrb in varstvo ter mu nudijo primerno vodenje in usmerjanje. Odbor za otrokove pravice poudarja, da sta načelo največje koristi otroka in pravica biti slišan (prvi odstavek 3. člena in 12. člen Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah) komplementarna.⁴⁵ (glej razdelek o pravici biti slišan)

79. V okviru presoje največje koristi otroka je treba opraviti socialno poizvedbo in oceno družinskih razmer, da se presodi, kako ustrezno je mogoče ohraniti otrokovo družinsko in socialno okolje. Posebej je treba upoštevati pomen stabilnosti za otroka ter koristi, da lahko ohranja pomembne osebne odnose z vsakim od staršev, brati in sestrami, drugimi družinskimi člani in drugimi zanj pomembnimi osebami, na primer s prijatelji in vrstniki. Pomembni osebni odnosi lahko zajemajo neposredne osebne stike ali sporazumevanje, pa tudi stike s podporo oziroma pod nadzorom, vse v skladu z največjo koristjo otroka in okoliščinami konkretne zadeve. Če je otrok nameščen v nadomestno varstvo, mora presoja v fazi pregleda upoštevati, kakšne koristi mu prinaša stabilnost v

44. Newell, P. in Hodgkin, R. (2007). Priročnik za izvajanje Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah, *Tretja, revidirana izdaja*, UNICEF, str. 40-41.

45. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja korist upošteva kot primarno vodilo (prvi odstavek 3. člena), *CRC/C/GC/14*, odst. 43. Oglejte si več: Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 12 (2009), *Otrokova pravica biti slišan*, *CRC/C/GC/12*, odst. 70.

novem okolju, na primer družinske vezi z rejniki in otroki v rejniški družini ter njegovo novo socialno okolje. O tem, kaj pomeni „pomemben odnos“ in koliko časa naj otrok preživi z vsakim od staršev ali drugo relevantno osebo, da se tak odnos lahko razvije in ohranja, je treba odločiti ob upoštevanju okoliščin konkretne zadeve in največje koristi otroka. Presoja bi morala biti usmerjena tudi v prepoznavanje morebitnih ovir za vzdrževanje pomembnih osebnih odnosov, med drugim praktičnih, logističnih in finančnih, ter v oceno, kako jih je mogoče, kolikor je mogoče, odpraviti.

80. ESČP je večkrat poudarilo, da „je ukrepe, ki prosilca povsem prikrajšajo za družinsko življenje z otrokom in niso skladni s ciljem ponovne združitve, dopustno uporabiti le v izjemnih okoliščinah“; „upravičeni so lahko le, če so nujni zaradi varovanja največje koristi otroka“. ⁴⁶ ESČP je dodatno pojasnilo, da „je očitno, da je v največjo korist otroka tudi ohranjanje vezi z družino, razen kadar se je družina izkazala za posebej neprimerno, saj prekinitev teh vezi pomeni, da otroka odrežemo od njegovih korenin. Iz tega izhaja, da največja korist otroka narekuje, da se družinske vezi lahko pretrgajo le v res izjemnih okoliščinah, in da je treba storiti vse za ohranitev osebnih odnosov ter, kadar in kolikor je to primerno, tudi za „ponovno vzpostavitev“ družine“. ⁴⁷

81. Ocena starševskih zmožnosti pokaže, v kolikšni meri je vsak od staršev oziroma druga oseba pripravljena in zmožna skrbeti za otroka ter zadovoljevati njegove potrebe. Presoja mora odločevalcem omogočiti, da, kadar je to mogoče, oblikujejo ustrezne podporne storitve za krepitev zmožnosti staršev, da skrbijo za otroka in zadovoljujejo njegove potrebe, vse v skladu z največjo koristjo otroka. Presoja bi morala zajemati tudi ugotovitev, ali so starši pripravljeni in zmožni razumeti otrokove potrebe ter se nanje odzivati pravočasno, pri čemer mora biti pravočasnost odziva prilagojena otrokovi starosti in stopnji razvoja.

82. Pripravljenost in zmožnost vsakega od staršev, da skrbi za otroka in zadovoljuje njegove potrebe, je treba presojati brez diskriminacije na kateri koli podlagi ter ob upoštevanju obveznosti države, da starše podpira pri skrbi za otroke in njihovi vzgoji, v skladu z njihovimi individualnimi in posebnimi potrebami.

46. ESČP *Jansen proti Norveški*, št. 2822/16, § 93, 6. september 2018. *Johansen proti Norveški* (sklep), 12750/02, § 78, 10. oktober 2002. *Aune proti Norveški*, št. 52502/07, § 66, 28. oktober 2010

47. ESČP *Gnahré proti Franciji*, št. 40031/98, § 59, ECHR 2000-IX. *Görgülü proti Nemčiji*, št. 74969/01, § 48, 26. februar 2004 in za pregled sodne prakse, *Jansen proti Norveški*, št. 2822/16, §§ 88-93, 6. september 2018.

83. Morda bo treba posebej upoštevati morebitne podlage za diskriminacijo ter proaktivne ukrepe za preprečevanje diskriminacije staršev, na primer pri starših s kronično boleznijo ali invalidnostjo, tudi s kognitivnimi ovirami; pri starših, ki niso državljani (z urejenim statusom tujca ali brez njega), oziroma pri osebah brez državljanstva; pri starših, ki pripadajo manjšinskim skupinam, tudi zaradi vere ali barve kože; pri starših, ki jih prizadene revščina ali druge oblike marginalizacije oziroma izključenosti; ter pri starših, ki so izpostavljeni tveganju diskriminacije zaradi spolne identitete ali spolne usmerjenosti.

84. Presoja dosedanje otrokove vzgoje in varstva bi morala biti usmerjena v razumevanje izkušenj otroka in družine, ki so pomembne za odločanje. Razumevanje otrokovih in družinskih izkušenj je lahko ključno za prepoznavanje morebitnih potreb, kar vključuje tudi posebne potrebe, ter ranljivosti, ki izvirajo iz preteklosti. Koristno je tudi razkriti pretekle okoliščine ali dogodke, ki še vedno povzročajo družinske napetosti, morebitno zgodovino nasilja, zlorabe ali zanemarjanja otroka, pa tudi nasilja ali zlorabe, ki jo je doživel ali izvajal starš. Hkrati je treba upoštevati otrokove odnose z osebami, ki so mu bile pomembne, morebitne podpirne osebe in vire varstva, ki so bili pomembni za otroka in družino ter jih je treba ohraniti ali ponovno aktivirati, da bi zagotovili podporo med ločitvenim postopkom in tudi po njem.

85. Presoja dosedanje otrokove vzgoje in skrbi zanj lahko pokaže, v kolikšni meri so bile v preteklosti upoštevane in izpolnjene otrokove potrebe in pravice ter pravice in odgovornosti vsakega od staršev. Čeprav je zagotavljanje neprekinjene skrbi in stabilnosti za otroka pomembno načelo⁴⁸, velja le za položaje, za katere je bilo ugotovljeno, da so skladni z otrokovimi pravicami in njegovo največjo koristjo. Ne sme služiti kot izgovor za ohranjanje ali podaljševanje položajev, ki so nastali zgolj zaradi minevanja časa, če so v njih otroku ali staršu kratene pravice ali če otrokove potrebe ostajajo nezadovoljene. To velja na primer, kadar je bil zelo majhen otrok prikrajšan za možnost, da razvije čustvene vezi z obema staršema, čeprav je razvoj takšnih vezi v njegovo največjo korist. Presoja bi morala zato biti usmerjena v prepoznavanje ukrepov, ki so primerni za zagotavljanje kontinuitete in stabilnosti v skladu z otrokovimi pravicami in njegovo največjo koristjo, hkrati pa v odpravo položajev, ki s temi pravicami in največjo koristjo niso skladni.

48. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja korist upošteva kot primarno vodilo (prvi odstavek 3. člena), [CRC/C/GC/14](#), 2013, 84. odstavek

86. Presoja največje koristi otroka mora vključevati tudi ugotavljanje ravni njegovega varstva in varnosti ter morebitnih primerov ali tveganj nasilja nad otrokom ali drugim družinskim članom, da se zagotovi nenasilna vzgoja in učinkovito varstvo otrok, v skladu z 19. členom KOP. Nasilje v družini ali drugih okoljih, tudi v digitalnem prostoru, na primer telesno kaznovanje⁴⁹, nasilje v družini⁵⁰ ali spolno izkoriščanje in spolna zloraba⁵¹ je škodljivo in lahko otroka zaznamuje za vse življenje. Kadar se ugotovijo dejanja nasilja ali tveganja zanj, je treba v skladu z nacionalno zakonodajo zagotoviti prijavo oziroma napotitev na službe za varstvo otrok ter obvestitev organov pregona, ne glede na to, ali je nasilje usmerjeno proti otroku ali proti drugemu družinskemu članu. Enako velja za vsako dejansko ali morebitno škodo za otrokovo zdravje, telesno, psihično in čustveno celovitost, njegovo preživetje ali razvoj.⁵²

87. ESČP je večkrat ugotovilo, da telesno kaznovanje otrok doma ali v šoli pomeni ponižujoče kaznovanje in zato krši 3. člen EKČP.⁵³ Poleg tega obstajajo tudi druge, netelesne oblike kaznovanja, ki so prav tako krute in ponižujoče ter zato nezdržljive s Konvencijo. Sem na primer sodijo kazni, ki otroka ponižujejo, sramotijo ali razvrednotijo, ga naredijo za grešnega kozla, mu grozijo, ga strašijo ali se mu posmehujejo.⁵⁴ Po Evropski socialni listini (ESL) sodijo otrokove pravice do varstva pred zlorabo in slabim ravnanjem predvsem pod 7. in 17. člen, ki od držav zahtevata, da otroke zaščitijo pred vsemi oblikami slabega ravnanja. Evropski odbor za socialne pravice je 17. člen razložil tako, da od držav zahteva zakonsko prepoved vseh oblik nasilja nad otroki v vseh okoljih.

49. Odbor za otrokove pravice (2007), Splošni komentar št. 8 (2006), Otrokova pravica do varstva pred telesnim kaznovanjem in drugimi krutimi ali ponižujočimi oblikami kaznovanja (med drugim 19. člen, drugi odstavek 28. člena in 37. člen), [CRC/C/GC/8](#), 2. marec 2006, odst. 11.

50. Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (CETS št. 210), točka (b) člena.

51. Spolno izkoriščanje in spolna zloraba sta opredeljena v skladu s točko (b) 3. člena Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (CETS št. 201).

52. Priporočilo [CM/Rec\(2023\)8](#) Odbora ministrov državam članicam o krepitvi sistemov prijave nasilja nad otroki.

53. ESČP, *Tyrer proti Združenemu kraljestvu*, 25. april 1978, serija A št. 26, *Campbell in Cosans proti Združenemu kraljestvu*, 25. februar 1982, serija A št. 48, *Y proti Združenemu kraljestvu*, 29. oktober 1992, serija A št. 247-A; *Costello-Roberts proti Združenemu kraljestvu*, 25. marec 1993, serija A št. 247-C. A. *proti Združenemu kraljestvu*, 23. september 1998, *Zbirka sodb in sklepov* 1998-VI.

54. V zvezi s fizičnim in verbalnim nadlegovanjem otroka glej ESČP, V.K. proti Rusiji, št. 68059/13, 7. marec 2017. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 8 (2006), Otrokova pravica do varstva pred telesnim kaznovanjem in drugimi krutimi ali ponižujočimi oblikami kaznovanja (med drugim 19. člen, drugi odstavek 28. člena, in 37. člen), [CRC/C/GC/8](#), 11. odstavek.

88. Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima (CETS št. 210) nasilje v družini opredeljuje kot „vsako dejanje fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja, ki se zgodi v družini ali gospodinjski enoti ali med nekdanjima ali trenutnima zakoncema ali partnerjema, ne glede na to, ali storilec še prebiva ali je prebival z žrtvijo „ (točka (b) 3. člena). V primerih nasilja v družini se otroci štejejo za žrtve nasilja, ne glede na to, ali je nasilno dejanje usmerjeno neposredno proti njim ali pa so priča nasilju med starši oziroma drugimi družinskimi člani.⁵⁵ V državah članicah, ki so to konvencijo ratificirale, je treba EKČP razlagati tudi v luči njenih določb.⁵⁶

89. Raziskave kažejo, da se pri otrocih, ki so priča nasilju doma, pogosto razvijejo čustvene težave, motnje na področju kognitivnega delovanja ter sprejemanje nasilja kot nečesa običajnega, kar je treba obravnavati dolgoročno. Zato je ključnega pomena, da se jim čim prej, takoj ko zanje izvedo pristojni organi, zagotovi dostop do psihološkega svetovanja in terapije.

90. Presoja ranljivosti otroka in staršev bi morala biti usmerjena v prepoznavanje in oceno tveganj oziroma groženj za otroka in starše. Ocena ranljivosti mora biti multidisciplinarna in mora upoštevati vse otrokove pravice in potrebe, vključno z vsemi tveganji za otrokovo zdravje, razvoj, varnost in dobro počutje ter tveganji, ki izhajajo iz družinskega in ekonomskega položaja. Nadalje mora opredeliti in oceniti tudi možne vire podpore, varstva in opore, s katerimi je mogoče odpravljati ugotovljena tveganja ter preprečiti ali zmanjšati škodo za otroka ali starša. Podporo in varstvo lahko zagotavljajo javni ali zasebni akterji ter, kadar je to primerno, tudi otrokova družina, mreže socialne podpore in izvajalci storitev v skupnosti.

91. Otrokove razvojne potrebe so odvisne od njegove starosti in stopnje zrelosti, njegovega položaja ter morebitnih posebnih potreb ali ranljivosti. Z odraščanjem se nenehno spreminjajo, saj otrok razvija spretnosti in zmožnosti ter je v stalni interakciji s svojim fizičnim in socialnim okoljem. Otrokove razvojne potrebe se razlikujejo pri novorojenčkih in zelo majhnih otrocih⁵⁷, pri

55. Svet Evrope, *Nasilje v družini*, brez datuma. Svet Evrope, *Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima*, *Otrokove pravice*, brez datuma.

56. ESČP, *I.M. in drugi proti Italiji*, št. 25426/20, 10. november 2022.

57. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 7 (2005), Izvajanje otrokovih pravic v zgodnjem otroštvu, CRC/C/GC/7/Rev.1, 20. september 2006.

mladostnikov⁵⁸ ter pri otrocih, ki prehajajo v odraslost in samostojno življenje. Ko se otroci, ki jih zadevajo postopki v zvezi z varstvom, približujejo 18. letu, je treba njihove spreminjajoče se potrebe, povezane s starostjo in stopnjo zrelosti, skrbno presoditi, da se lahko načrtuje in zagotovi ustrezna podpora pri prehodu v odraslost in samostojno življenje.

92. Svetovna zdravstvena organizacija zdravje opredeljuje kot „stanje popolnega telesnega, duševnega in socialnega blagostanja in ne zgolj odsotnost bolezni ali onemoglosti“. ⁵⁹ Namen presoje otrokovega zdravja je prepoznati otrokove potrebe, tudi splošne in posebne, da se mu zagotovi zdravje in dobro počutje ter ustrezna zdravstvena oskrba in zdravljenje. To vključuje tudi potrebe, povezane s prehrano, higieno in sanitarnimi razmerami, preventivnim zdravstvenim varstvom, zobozdravstveno oskrbo, spolnim in reproduktivnim zdravjem, duševnim zdravjem ter potrebo po psihološki, čustveni oziroma psihosocialni podpori.

93. Pri presoji otrokovega izobraževanja je treba izhajati iz cilja, da se mu zagotovi poln in učinkovit dostop do kakovostnega izobraževanja in usposabljanja: v zgodnjem otroštvu, v osnovni šoli in na višjih ravneh izobraževanja, pa tudi do poklicnega usposabljanja ter neformalnega oziroma priložnostnega učenja. Pri tem je treba upoštevati otrokovo pravico do izobraževanja in cilje izobraževanja, kot sta določena v 28. in 29. členu KOP, ter morebitne posebne potrebe ali ranljivosti otroka.⁶⁰

94. Pri presoji je treba upoštevati otrokovo potrebo, da se lahko čuti prepoznanega in cenjenega kot oseba ter v svoji identiteti. Pri tem je treba upoštevati vse njegove osebne značilnosti, med drugim tudi versko, kulturno in jezikovno ozadje ter druge podlage, navedene v 80. odstavku KOP določa otrokovo pravico do ohranitve lastne identitete (8. člen), tudi državljanstva, imena in družinskih vezi. Odbor za otrokove pravice pojasnjuje, da „identiteta otroka zajema značilnosti, kot so spol, spolna usmerjenost, narodnostno poreklo, vera in prepričanja, kulturna identiteta ter osebnost“. Čeprav imajo otroci in mladostniki skupne osnovne, univerzalne potrebe, je način, kako se te potrebe izražajo, odvisen od številnih osebnih, telesnih, socialnih in

58. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 20 (2016) o uresničevanju otrokovih pravic v obdobju mladostništva, CRC/C/GC/20, 6. december 2016.

59. Svetovna zdravstvena organizacija, *Ustava Svetovne zdravstvene organizacije*, 1946, preambula.

60. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 1 (2001), Cilji izobraževanja, CRC/GC/2001/1, 17. april 2001.

kulturnih dejavnikov, tudi od njihovih razvijajočih se zmožnosti“. ⁶¹ Odbor za otrokove pravice pa pojasnjuje, da „kulturna identiteta ne more biti izgovor ali utemeljitev, da nosilci odločanja in organi ohranjajo tradicije in kulturne vrednote, ki otroku odrekajo pravice, zagotovljene s Konvencijo“. ⁶²

95. ESČP je ugotovilo, da lahko opustitev pristojnih organov, da bi zagotovili spoštovanje klavzule o verski nevtralnosti, ki jo je rejniška družina sprejela in s katero se je zavezala spoštovati verska prepričanja otroka in njegove izvirne družine, pomeni kršitev otrokove pravice do svobode veroizpovedi (9. člen EKČP). ⁶³ Ta pravica je potrjena tudi v Okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin. ⁶⁴

96. Če je otrok nameščen v nadomestno varstvo, je treba njegovo pravico, da spoznava in ohranja lastno kulturo in identiteto, upoštevati ne le pri izbiri namestitve, ki je občutljiva za otrokovo kulturo in identiteto, temveč tudi pri ureditvi stikov s starši ter drugimi pomembnimi člani otrokove družine in socialnega okolja. ⁶⁵

97. V skladu z 31. členom KOP je treba pri odločanju o največji koristi otroka upoštevati tudi njegove običajne vsakodnevne dejavnosti in interese, na primer preživljanje prostega časa in rekreativne dejavnosti, umetniško udejstvovanje ter šport. Zato je treba te dejavnosti vključiti v presojo.

98. Vsebina in pomen posameznega dejavnika, ki se upošteva pri presoji največje koristi otroka, se od primera do primera razlikujeta glede na njegove okoliščine. Otrokovo mnenje je treba vedno upoštevati z ustrežno težo, glede na njegovo starost in stopnjo zrelosti. Če ocena dejavnikov, ki se upoštevajo v zadevi, privede do nasprotujočih si zaključkov, jih je treba skrbno uravnotežiti, pri čemer je treba ustrezno upoštevati tudi morebitne kratko-, srednje- in dolgoročne posledice za otroka. Odbor za otrokove pravice poudarja, da je pomen presojenih elementov v vsakem primeru vedno individualen, teža, ki

61. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja korist upošteva kot primarno vodilo, CRC/C/GC/14, 29. maj 2013, odst. 55.

62. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja korist upošteva kot primarno vodilo (prvi odstavek 3. člena), CRC/C/GC/14, 29. maj 2013, odst. 55–57.

63. *Loste proti Franciji*, št. 59227/12, § 116, 3. november 2022 Abdi Ibrahim proti Norveški [VS], št. 15379/16, 10. december 2021.

64. Glej 5. člen Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin.

65. Glej: *Jansen proti Norveški*, št. 2822/16, §§ 57 in 100, 6. september 2018. *A.I. proti Italiji*, št. 70896/17, § 101–104, 1. april 2021

jo je treba pripisati posameznemu elementu, pa je odvisna od tega, kako so ovrednoteni drugi elementi.⁶⁶

99. Pri določanju teže posameznih elementov morajo nosilci odločanja upoštevati nekatera temeljna načela:

- a. Varnost otroka je temeljno načelo, zato vsaka grožnja ali nevarnost zanj pretehta nad vsemi drugimi dejavniki. Če podporne in varovalne službe ugotovljenega tveganja za otroka ne morejo odpraviti, takšno tveganje pomeni grožnjo oziroma nevarnost za otroka in mora biti pri odločanju o največji koristi otroka posebej močno upoštevano.
- b. Pravica otroka, da ga vzgajajo njegovi starši, je temeljno načelo. Zato morajo biti odločbe in storitve v posameznem primeru usmerjene v to, da se otrokom, staršem in drugim družinskim članom pomaga preprečiti ločitev oziroma po ločitvi znova vzpostaviti družinsko življenje, tako da otrok lahko odrašča v svoji izvorni družini, razen kadar to ni v njegovo korist.
- c. Kontinuiteta in stabilnost otrokovega položaja ter skrbi zanj sta pomembni. Zato je treba, kolikor je to skladno z največjo koristjo otroka, vedno upoštevati kontinuiteto in stabilnost pri čim več vidikih, na primer pri ureditvi varstva in vzgoje, družinskih odnosih in neposrednih stikih, socialnih odnosih in stikih z vrstniki, pri ključnih strokovnjakih, kot so socialni delavci, skrbniki ter zdravstveno osebje, ki z otrokom delajo in zanj skrbijo, pri bivalni ureditvi in kraju bivanja, izobraževanju ter drugih relevantnih dejavnikih. Za zagotovitev kontinuitete in stabilnosti v otrokovem življenju bi morali imeti pristojni organi, kadar je otrok v družinskem okolju ocenjen kot ogrožen, možnost, da se namesto namestitve otroka v nadomestno varstvo odredi odstranitev domnevnega povzročitelja nasilja.⁶⁷

100. Pri tehtanju, ki se zahteva pri odločanju največji koristi otroka v postopkih varstva in vzgoje, je ESČP v zadevi Jansen proti Norveški ugotovilo, da pri presoji največje koristi otroka niso zadostno upoštevali „morebitnih negativnih dolgoročnih posledic za [otroka], če izgubi stike z materjo, in pozitivne dolžnosti sprejeti ukrepe za olajšanje ponovne združitve družine takoj, ko je to razumno izvedljivo“.⁶⁸

66. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja korist upošteva kot primarno vodilo, CRC/C/GC/14, 29. maj 2013, odst. 80.

67. Kot določa tretji odstavek 14. člena Lanzarotske konvencije.

68. *Jansen proti Norveški*, št. 2822/16, § 57, 6. september 2018.

101. Smernice Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju določajo, da je treba v postopkih, ki zadevajo ali bi lahko zadevali več kot enega otroka, največjo korist otroka pri vsakem otroku presoditi posebej. To se lahko zgodi, če ima otrok v isti družini brate oziroma sestre, vključno z otroki starševega partnerja, ne glede na to, ali otroci živijo v skupnem gospodinjstvu ali ne. Če presoja največje koristi otroka privede do različnih odločb za posamezne otroke, čeprav živijo v istem gospodinjstvu ali v primerljivih razmerah, je treba takšne razlike utemeljiti z jasnimi razlogi, ki izhajajo iz opravljenih presoj. Ta načela veljajo tudi pri ponovnih presojah, ki se izvajajo ob rednem pregledu otrokovega položaja, kadar je v nadomestno varstvo nameščen eden ali več bratov oziroma sester. (glej poglavje o otrokovi pravici biti slišan)

102. Največjo korist otroka bi morala, kadar to upravičujejo okoliščine posameznega primera, presojati multidisciplinarna skupina usposobljenih strokovnjakov, ob ustreznem nadzoru pristojnih organov.⁶⁹

103. Multidisciplinarne in medagencijske službe lahko zagotovijo pomembno pomoč pri ocenjevanju največje koristi otroka. V ta namen se države članice spodbuja, da pri izvajanju ocene največje koristi ter pri njenem pregledu in morebitnem prilagajanju zagotovijo ustrezne podporne strukture, prilagojene okoliščinam posameznega primera, na primer interdisciplinarne posvete o primeru, centre za družinsko pravosodje ali otroku prijazne pravosodne centre po vzoru modela Barnahus.⁷⁰

104. Delovanje ustreznih večdisciplinarnih in medinstitucionalnih pristopov, modelov ali centrov je treba urediti z zakonom ali političnimi usmeritvami oziroma ga organizirati s protokoli o sodelovanju ali drugimi ustreznimi sporazumi, ki določajo sodelovanje pristojnih organov in strokovnjakov pri presoji največje koristi otroka ter pri zagotavljanju storitev v postopkih glede varstva in vzgoje.

105. Če starša ali otroka prizadene invalidnost, kronična bolezen ali druga pomembna ovira pri sporazumevanju oziroma začasna ali trajna motnja telesnega ali duševnega zdravja, je treba zagotoviti ustrezne prilagoditve, da lahko v postopku učinkovito in smiselno sodeluje. Takšne prilagoditve lahko

69. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja korist upošteva kot primarno vodilo, CRC/C/GC/14, odst. 64. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.5.

70. Grejer S. in Wenke D. (2023), *Barnahus, a European journey, Mapping study on multidisciplinary and interagency child-friendly justice models responding to violence against children in Council of Europe member states* svet Evrope, str. 101, št. 10.

vključujejo olajšan fizični dostop do prostorov in organiziran prevoz, tolmačenje, zagotovitev ustreznih dokumentov v lahkem jeziku, vključitev posebej usposobljenih (pravnih) zastopnikov ter drugih ustreznih strokovnjakov in po potrebi tudi druge oblike podpore. Posebne potrebe starša ali otroka morajo v vsakem posameznem primeru oceniti ustrezno usposobljeni strokovnjaki.

106. Otrokova pravica do rednega ohranjanja osebnih odnosov in neposrednih stikov z obema staršema je načelo, ki mu je treba nameniti posebno pozornost pri dodeljevanju pravic do stikov med namestitvijo v skladu z najboljšimi koristmi otroka. To lahko pomeni, da je treba upoštevati otrokovo pravico in potrebo, da lahko z vsakim od staršev razvije kakovosten in trden odnos.

107. Konvencija o stikih z otroki v 5. členu določa, da se lahko – ob upoštevanju največje koristi otroka – vzpostavijo stiki med otrokom in osebami, ki niso njegovi starši, vendar so z njim v družinskih vezeh.⁷¹ Pri zelo majhnih otrocih se lahko pogostost in trajanje stikov postopno prilagajata. Treba je zagotoviti dovolj časa za stike, da otrok lahko ohranja in razvija pomemben odnos z vsakim od staršev ter z drugimi osebami, ki so z njim v družinskih vezeh, v skladu z največjo koristjo otroka. Kadar ima starš ali otrok posebne potrebe zaradi invalidnosti, ranljivosti ali katerega koli drugega dejavnika oziroma kadar so družinski člani ločeni zaradi velike razdalje, je treba skrbno preučiti morebitne ovire za stike ter opredeliti ukrepe za njihovo odpravo, kolikor je to mogoče. Obseg stikov in način njihovega izvajanja med otrokom in vsakim od staršev je treba v vsakem posameznem primeru določiti na podlagi ocene največje koristi otroka, pri čemer je treba upoštevati tako kakovost kot tudi količino stikov otroka z vsakim od staršev.

108. Kot so v postopku priprave tega priporočila poudarile zaskrbljene strani, morajo imeti otroci in starši dejansko možnost v celoti uresničevati svoje pravice, da so pravice do stikov in obiskov res učinkovite. To pomeni tudi, da imajo starši na voljo ustrezna prevozna sredstva za pot do kraja, kjer otrok biva, da lahko uporabljajo (javni) prevoz ter da pri tem prejmejo potrebno podporo. Poudarjeno je bilo, da bolj ko je kraj oddaljen od stalnega prebivališča starša, tem večja je odgovornost države, da zagotovi praktično podporo pri dostopu in prevozu. Po potrebi bi bilo treba pojem „stik“ razlagati tako, da ni omejen le na fizični stik, temveč lahko vključuje tudi možnosti za nefizični stik,

71. Svet Evrope, Konvencija o stikih z otroki (ETS št. 192)

na primer z uporabo digitalnih platform za pošiljanje sporočil.⁷² Podpora lahko vključuje finančno pomoč, pomoč pri organizaciji stikov na kraju in ob času, ki ustrezata potrebam in največji koristi otroka ter potrebam staršev, pomoč pri prevozu in dostopu, kadar je to potrebno, tolmačenje, kadar je potrebno, ter druge oblike podpore, ki so potrebne.

109. Pri majhnih in zelo majhnih otrocih starost ne bi smela biti odločilna pri odločanju o otrokovi pravici, da z obema staršema vzpostavi in ohranja osebne odnose ter redne neposredne stike. Pravice in potrebe otroka, povezane z njegovo starostjo, je treba skrbno oceniti in jih pri presoji upoštevati skupaj z vsemi drugimi relevantnimi dejavniki v posameznem primeru.

110. Pri oceni največje koristi otroka ter pri nadaljnjem spremljanju otroka in družine v fazi pregleda in prilagajanja ukrepov v postopkih varstva in vzgoje je treba prepoznati primere, v katerih nenadzorovani stiki med staršem in otrokom in niso v največjo korist otroka, ter primere, v katerih so v največjo korist otroka stiki pod nadzorom, druge oblike stikov ali pa stikov sploh ne bi smelo biti.

111. Kadar nenadzorovani stiki s staršem niso v največjo korist otroka, na primer ob očitkih ali sumih, da bi starš lahko predstavljal tveganje za otroka, je treba glede na okoliščine primera razmisliti o stikih s pomočjo ali pod nadzorom.

112. Zagotoviti je treba potrebna sredstva in infrastrukturo za zagotavljanje varnega, učinkovitega in občutljivega nadzorovanega stika, vključno z zadostnim usposabljanjem osebja, ki sodeluje pri nadzoru stika, ter zagotoviti jasna pravila in protokole za urejanje stika. Izvajalci nadzorovanih stikov morajo učinkovito odpraviti vse ovire za dostop do teh storitev in njihovo uporabo; na primer tako, da zagotovijo ustrezne prostore za izvedbo stikov, primeren prevoz za starše in otroke ter tolmačenje, kadar osebe, ki nadzorujejo stike, ne razumejo jezika, ki ga uporabljata starš in otrok.

113. Kadar je to primerno, je treba opažanja, zbrana med nadzorovanimi stiki, upoštevati pri presoji otrokove največje koristi ter tudi v fazi pregleda in prilagajanja ukrepov v postopkih varstva in vzgoje, in sicer v skladu z veljavno zakonodajo o izmenjavi podatkov v teh postopkih.

72. Bekkhus B. T. (2022), *Poročilo o zaslišanju zadevnih zainteresiranih strani o varstvu otrokovih pravic in koristi v primeru ločenega življenja staršev in v postopkih varstva in vzgoje*, Svet Evrope, 29. odstavek.

IV. Pravica biti slišan

114. V upravnih in sodnih postopkih ter v postopkih alternativnega reševanja sporov, ki spadajo na področje uporabe tega priporočila, je treba otroku, če si tega želi, omogočiti, da je zaslišan, bodisi neposredno bodisi prek zastopnika ali usposobljenega strokovnjaka. (glej poglavje o krovnem načelu pravice biti slišan) Pravica do resnične in učinkovite možnosti, da je slišan, pripada vsakemu otroku, ne glede na starost, stopnjo zrelosti, razvijajoče se sposobnosti ali morebitno invalidnost.

115. ESČP je v luči otrokove pravice, da je v postopku posvetovan in slišan, kadar se presoja njegova korist, razvilo splošna načela, prvotno oblikovana v zadevi *Sahin proti Nemčiji*.⁷³ Glede na starost in stopnjo zrelosti zadevnega otroka so lahko za zagotovitev otrokove pravice biti slišan primerni razgovori s strokovnjaki ter naknadna poročila, pripravljena za sodnika in upoštevana v sodni odločbi. Za otroke, ki so dovolj stari, ESČP daje prednost temu, da jih nacionalni sodnik osebno zasliši v vseh postopkih, ki vplivajo na njihove pravice iz 8. člena EKČP.⁷⁴

116. Odbor za otrokove pravice državam pogodbenicam sporoča, da morajo priznati otrokovo pravico, da izrazi svoje mnenje, pri čemer bi morali izhajati iz splošne domneve, da so otroci sposobni oblikovati lastna stališča.⁷⁵ Zlasti kadar otrok prosi, da ga slišijo, je treba izhajati iz tega, da razume dovolj dobro.⁷⁶ Da bi to dosegli, morajo pristojni organi v vsakem posameznem primeru oceniti stopnjo otrokovega razumevanja

117. Priporočilo Sveta Evrope o sodelovanju otrok in mladih, mlajših od 18 let, poudarja, da pravica otroka biti slišan velja brez diskriminacije na kakršni koli podlagi in da otrokova pravica, da svobodno izrazi svoje mnenje, ni omejena s starostjo.⁷⁷ Hkrati pravice biti slišan ne gre razumeti kot otrokovo obveznost ali dolžnost, da izrazi svoje mnenje.

73. ESČP, *Sahin proti Nemčiji* [VS], št. 30943/96, §§ 70 in 72, ECHR 2003-VIII, *Sommerfeld proti Nemčiji* [VS], št. 31871/96, ECHR 2003-VIII (izvlečki).

74. ESČP, *M. in M. proti Hrvaški*, št. 10161/13, § 181, ECHR 2015 (izvlečki); *C proti Hrvaški*, št. 80117/17, § 78, 8. oktober 2020; in za ustrezne mednarodne instrumente, *M.K. proti Grčiji*, št. 51312/16, §§ 91-92, 1. februar 2018, in *C proti Hrvaški*, navedeno zgoraj, § 76.

75. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 12 (2009), Pravica otroka biti slišan, CRC/C/GC/12, 1. julij 2009, 20. odstavek

76. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), obrazložiteni memorandum, § 110.

77. Priporočilo Sveta Evrope [CM/Rec\(2012\)2](#) o sodelovanju otrok in mladih, mlajših od 18 let, str. 6.

118. Kadar nacionalna zakonodaja zahteva oceno otrokove ravni razumevanja, da se ugotovi, ali je treba otroka osebno zaslišati, je treba to oceno dokumentirati, z izidom pa seznaniti otroka ter starše, druge nosilce starševske skrbi ali skrbnika in, kadar je to relevantno, otrokovega zakonitega zastopnika

119. Če so v zakonodaji določene starostne meje, pod katerimi se šteje, da otrok ne razume dovolj, da bi lahko izrazil svoja stališča, je treba te starostne meje redno preverjati. Pri pregledu se lahko preveri, ali starostna meja še vedno odraža to, kako otroci v tej družbi običajno odraščajo. Upoštevati je treba, da se otroke danes spodbuja k sodelovanju v družinskem življenju in so tega vajeni. Ker se zavedajo svoje pravice, pričakujejo, da bodo pri zadevah, ki jih zadevajo, zaslišani, in to pogosto tudi jasno povedo. Pri pregledu je mogoče pogledati tudi, kako pristojni organi v praksi uporabljajo te starostne meje, zlasti tam, kjer jim nacionalna zakonodaja pušča nekaj maneverskega prostora. Hkrati se lahko preveri, ali se na tem področju oblikuje oziroma spreminja sodna praksa in v katero smer gre njen razvoj.

120. Smernice Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju izhajajo iz stališča, da je praviloma v največjo korist otroka, da ima v upravnih in sodnih postopkih, ki se nanašajo nanj, možnost biti slišan.

121. Če otrok pri izražanju svojih stališč potrebuje pomoč, mu jo je treba zagotoviti. Otroka bi morali zaslišati s pomočjo usposobljenega strokovnjaka, kadar se oceni, da je to v največjo korist otroka. Takšni strokovnjaki so lahko posebej usposobljeni sodniki, socialni delavci, otroški psihologi ali forenzični izpraševalci, usposobljeni prav za razgovore z otroki in za to, da v sodnih postopkih pridobijo ter upoštevajo njihova stališča. Kadar otrok ne more oblikovati ali izraziti svojega mnenja, na primer zaradi zelo nizke starosti ali omejenih zmožnosti, lahko ti strokovnjaki v postopku predstavijo otrokovo stališče.

122. Strokovnjak, ki prisluhne otrokovim stališčem ali predstavi otrokovo stališče, mora biti neodvisen od strank v postopku in v zadevi ne sme imeti lastnega interesa. Strokovnjak je lahko zaposlen pri pristojnem organu, vendar je treba zagotoviti, da je pri poročanju o otrokovih stališčih ali pri podaji strokovnega mnenja o otrokovem stališču vezan izključno na svoje strokovno znanje in usposobljenost ter da poročilo oziroma mnenje pripravi v skladu z otrokovimi pravicami in njegovo koristjo.

123. V skladu z 12. členom KOP je treba otrokova stališča ali, kadar je to primerno, njegovo stališče upoštevati z ustrežno težo glede na njegovo starost in stopnjo zrelosti.⁷⁸

124. Odbor za otrokove pravice poudarja, da „dejstvo, da je otrok zelo mlad ali v ranljivem položaju (npr. ima invalidnost, pripada manjšini, je migrant itd.), mu ne odvzame pravice, da izrazi svoja stališča, niti ne zmanjšuje teže, ki jo imajo otrokova stališča pri ugotavljanju njegove koristi“.⁷⁹

125. Otroku in staršem je treba jasno povedati, da so otrokova stališča pomembna in da bodo pri odločanju ustrezno upoštevana, vendar niso edino merilo. Hkrati morajo vedeti, da otrok ne nosi odgovornosti niti za končno odločbo niti za to, kolikšno težo bodo njegova stališča imela v končni odločbi. (glej razdelek o pravici do obveščenosti)

126. ESČP je opozorilo, da otrokova stališča niso nujno stalna. Njegove ugovore je treba sicer ustrezno upoštevati, vendar sami po sebi niso vedno dovolj, da bi prevladali nad interesi staršev, zlasti nad interesom, da z otrokom ohranjajo redne stike. Otrokom ne bi smeli priznati brezpogojne pravice veta, ne da bi se upoštevali tudi drugi dejavniki in opravila presoja, s katero se ugotovita največja korist otroka ter razlogi, zaradi katerih otrok nasprotuje stikom.⁸⁰

127. Če postopek ali njegov izid zadeva več kot enega otroka, na primer brate in sestre, je treba vsakemu od njih omogočiti resnično priložnost, da svoje stališče pove ločeno. Če otroci izrazijo željo, da bi bili zaslišani skupaj, se lahko njihova želja upošteva tako, da se zaslišanje organizira na istem kraju in ob istem času. V takih primerih se lahko zaslišanje strukturira v skupno zaslišanje sorojencev, pristojni organi in strokovnjaki pa bi morali sprejeti ustrezne ukrepe za zagotovitev, da ima vsak otrok resnično in učinkovito možnost oblikovati svoje mnenje in izraziti svoja stališča z zaslišanjem vsakega otroka posebej, tudi brez prisotnosti drugega(-ih) sorojenca(-ov), v skladu z individualnimi potrebami otroka.

128. ESČP je ugotovilo, da morajo države, ob upoštevanju razvijajočih se zmožnosti otrok in posebnih okoliščin posameznih zadev pred nacionalnimi sodišči, zagotoviti različne načine, da se otroku v sodnem postopku prisluhne. To lahko vključuje tudi pridobitev strokovnega mnenja o tem, ali je, glede na

78. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.D.3.

79. Odbor za otrokove pravice (2013), Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegove koristi upoštevajo kot primarno vodilo, CRC/C/GC/14, odst. 54.

80. ESČP, *Zelikhha Magomadova proti Rusiji*, št. 58724/14, § 115, 8. oktober 2019. ESČP, *K.B. in drugi proti Hrvaški*, št. 36216/13, § 143 14. marec 2017.

starost in zrelost mlajšega otroka, mogoče opraviti razgovor z njim na sodišču, po potrebi ob pomoči strokovnjaka za otroško psihologijo.⁸¹ ESČP je nadalje ugotovilo, da so nacionalna sodišča, ob upoštevanju manevrskega prostora domačih organov, ki so v boljšem položaju kot Sodišče, lahko razumno presodila, da glede na strokovna mnenja ni primerno, da otroka zaslišijo osebno.⁸²

129. Države bi morale zagotoviti, da so strokovnjaki, ki zaslišujejo otroke v upravnih ali sodnih postopkih, za to posebej usposobljeni in ustrezno usposobljeni. Zlasti morajo biti usposobljeni za otrokom občutljivo in starosti primerno komunikacijo ter znati prepoznati in upoštevati otrokovo vedenje in način izražanja.

130. Uradne osebe in strokovnjaki, ki zaslišujejo otroke v okviru postopkov, bi morali imeti na voljo ustrezna orodja in metode za zaslišanje otroka na način, ki ustreza otrokovi starosti in stopnji zrelosti ter okoliščinam primera, pa tudi morebitnim posebnim potrebam ali ranljivostim otroka. Uporaba na dokazih temelječih protokolov za razgovor omogoča, da se razgovor prilagodi otrokovi starosti in zrelosti, hkrati pa zmanjšuje tveganje, da bi oseba, ki otroka zasliši, z vodilnimi ali sugestivnimi vprašanji vplivala na njegovo izjavo.

131. Kadar je to primerno, je treba otroka vprašati, kako bi želel, da se ga zasliši. Kadar otrok zavrne zaslišanje, na primer če noče biti zaslišan na sodišču ali neposredno pred sodnikom oziroma drugim pristojnim organom, bi moral pristojni organ poskušati ugotoviti razloge za takšno odločitev in nato ustrezno prilagoditi način, kako bo otrok zaslišan. To lahko vključuje tudi zagotovitev primerne podpore in pomoči, vse v skladu z otrokovo največjo koristjo, pri čemer je treba ves čas imeti v mislih, da pravice biti slišan ne smemo razumeti kot otrokovo obveznost ali dolžnost, da izrazi svoje mnenje.

132. Trajanje zaslišanja je treba prilagoditi otrokovi starosti in zmožnosti zbranosti, pri načrtovanju termina pa upoštevati otrokove potrebe.⁸³

133. Da bi se izognili nepotrebnemu stresu in nelagodju, bi moral otrok svoje mnenje povedati v otroku prijaznem okolju, v skladu s Smernicami Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju.⁸⁴ Otroku prijazno okolje je na primer zagotovljeno, kadar se otroka zasliši v zanj prilagojenih prostorih, ustanovah

81. ESČP, *Zelikhha Magomadova proti Rusiji*, št. 58724/14, § 116, 8. oktober 2019.

82. ESČP, *R.M. proti Latviji*, št. 53487/13, § 117, 9. december 2021.

83. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.D.6. 66, 67. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 12 (2009), Pravica otroka biti slišan, CRC/C/GC/12, 1. julij 2009, odst. 24.

84. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.D.5

ali centrih, na primer v otroku prijaznih pravosodnih institucijah po vzoru Barnahus, v institucijah za družinsko pravosodje ali v drugih večdisciplinarnih in medinstitucionalnih centrih za otroke, ki prihajajo v stik s pravosodjem.⁸⁵ Če zaslišanje otroka poteka v sodni stavbi, mora imeti sodnik najmanj na voljo otroku prijazen prostor in ne sme nositi sodne halje. Pri zagotavljanju otroku prijaznega okolja je treba upoštevati tudi, kako otrok pride na kraj zaslišanja in kako preživi čas, preden pride na vrsto, na primer v čakalnici.

134. Vzpostaviti je treba ustrezne zaščitne ukrepe, da se, kolikor je mogoče, zagotovi, da so izražena stališča res otrokova in niso posledica neprimerne vpliva ali prisile. ESČP je presodilo, da bi odločba sodišča, ki bi temeljila na stališčih otrok, ki očitno niso sposobni oblikovati in izraziti mnenja o svojih željah, lahko nasprotovala 8. členu EKČP, na primer kadar je otrok ujet v konflikt lojalnosti in/ali izpostavljen odtujevalnemu ravnanju enega od staršev.⁸⁶

135. „Ustrezni zaščitni ukrepi“ pomenijo ukrepe, s katerimi se glede na otrokovo starost, razvijajoče se zmožnosti in stopnjo zrelosti ter ob upoštevanju njegovih morebitnih posebnih potreb in individualnih ranljivosti zagotavljata otrokova varnost in dobro počutje. To vključuje ukrepe za obveščanje otroka (glej razdelek o pravici do obveščenosti), pripravo otroka na morebitno zaslišanje ter zagotovitev ustrezne podpore po zaslišanju.

136. KOP pojasnjuje, da izraz „svobodno“ pomeni, da otrok: a) lahko izrazi svoja stališča brez pritiska in se sam odloči, ali bo pravico biti slišan uveljavljal ali ne; b) ne sme biti tarča manipulacije niti neprimerne vpliva ali pritiska; ter c) ima pravico izraziti lastna stališča, ne pa stališč drugih.⁸⁷

137. Države morajo zagotoviti, da otrok, ki je v postopkih na področju uporabe tega priporočila zaslišan, ni navzkrižno zaslišan glede vsebine svojih stališč.

138. Zaradi postopkovne pravičnosti je treba strankam predložiti poročilo o stališčih, ki jih je izrazil otrok. Pri posredovanju tega poročila je treba upoštevati tudi varstvo otroka pred vsakršno škodo, ki bi lahko nastala zaradi vsebine njegovih stališč, izraženih na zaslišanju, vključno z očitki, nadlegovanjem, sekundarno viktimizacijo ali drugimi neugodnimi posledicami. To poročilo

85. Grejer S. in Wenke D. (2023), *Barnahus, a European journey, Mapping study on multidisciplinary and interagency child-friendly justice models responding to violence against children in Council of Europe member states* svet Evrope, str. 101, št. 10.

86. ESČP, *K.B. in drugi proti Hrvaški*, št. 36216/13, 14. marec 2017, § 143.

87. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 12 (2009), Pravica otroka biti slišan, CRC/C/GC/12, 1. julij 2009, 22. in 23. odstavek.

lahko sodnik poda ustno, lahko pa pripravi tudi pisno poročilo, ki ga posreduje odvetnikom, staršem pa ga ne izroči.

139. Pri pripravi na otrokovo zaslišanje in ob samem zaslišanju je treba otroka ustrezno obvestiti, kako bodo njegova stališča posredovana staršem ter ali in kako bodo v skladu z nacionalno zakonodajo posredovana tudi drugim osebam, organom ali izvajalcem storitev.

V. Pravica do obveščeniosti in pomoči

Pravica do obveščeniosti

140. Države bi morale zagotoviti, da so vzpostavljene informacijske službe, ki otrokom, vključenim v postopke ali prizadetim zaradi postopkov na področju uporabe tega priporočila, zagotavljajo otroku prijazne informacije, tako na splošno kot tudi glede njihovega posameznega položaja. Informacijske službe morajo opredeliti, kateri uradniki ali strokovnjaki so odgovorni za obveščanje otroka v posamezni fazi postopka. Otrok mora biti na razumljiv in učinkovit način obveščen o vseh zadevah, ki so potrebne, da lahko resnično in učinkovito sodeluje, na primer o:

- (a) razloge za postopek;
- (b) vloži otroka v različnih fazah postopka, vključno s
 - i. pravicami otroka v postopku ter pravicami in odgovornostmi staršev;
 - ii. vlogo različnih udeležencev in kako so povezani z otrokom, tudi pristojnih organov in strokovnjakov;
 - iii. otrokovo pravico biti slišan, ter vse odločitve v zvezi s tem: kako bo otrok zaslišan, kdaj in kje bo zaslišanje, kdo ga bo opravil, pa tudi odločitev, da se otroka ne zasliši, če se oceni, da je to v največjo korist otroka, skupaj z razlogi za takšno odločitev.
 - iv. otrokovo pravico do podpore osebe, ki mu lahko stoji ob strani in ga spremlja skozi ves postopek;
- (c) faze in predvideno trajanje postopka, vključno z možnimi izidi, razlogi za sprejete odločbe ali dosežene sporazume ter, kadar je to ustrezno, različnimi oblikami nadaljnje podpore in alternativami, ki so otroku na voljo;
- (d) mehanizme, institucije ali storitve, ki so otroku med postopkom na voljo kot opora, vključno z morebitnimi prilagoditvami za lažje in bolj podprto otrokovo sodelovanje;

- (e) kadar ima otrok po nacionalni zakonodaji pravico do pritožbe zoper odločbe, mora prejeti informacije o tem, kako lahko pritožbo vloži, tudi o morebitnih rokih, ter o pritožbenih mehanizmi, ki so mu na voljo, vključno z notranjimi pritožbenimi mehanizmi državnih organov, institucij in zasebnih izvajalcev storitev ter z neodvisnim pritožbenim mehanizmom.

141. Navedene določbe veljajo tudi za otrokovo pravico do obveščenosti v postopkih alternativnega reševanja sporov, ki spadajo na področje uporabe tega priporočila.

142. Otroku prijazne informacije so informacije, ki se otrokom posredujejo „na način, prilagojen njihovi starosti in zrelosti, v jeziku, ki ga razumejo, ter ob upoštevanju spola in kulture“. ⁸⁸ Pri posredovanju otroku prijaznih informacij morajo uradniki in strokovnjaki ustrezno upoštevati otrokove posebne potrebe, na primer morebitno invalidnost ali travmo, ter poskrbeti, da otrok informacije razume.

143. Otroku prijazno informativno gradivo mora biti na voljo in dostopno otrokom, staršem, ponudnikom storitev in državnim uradnikom, ki sodelujejo v postopkih ali postopkih alternativnega reševanja sporov. Otrokom je treba pomagati pri dostopu do otroku prijaznih informacij iz različnih virov, jim dati čas, da razmislijo o informacijah, ki so jih dobili, jih ponovno poiščejo in postavljajo vprašanja.

144. Države morajo zagotoviti, da starši in drugi nosilci starševske skrbi prejmejo podporo pri obveščanju svojega otroka, in to v skladu s posebnimi potrebami otroka ter staršev ali drugih nosilcev starševske skrbi.

145. Informacijske službe morajo poskrbeti, da so otrok ter njegovi starši ali drugi nosilci starševske skrbi in, kjer je to ustrezno, tudi otrokov skrbnik in zakoniti zastopnik sproti, pravočasno in ustrezno obveščeni ves čas postopka.

146. Poleg informacij, ki jih prejme posamezen otrok, bi morali imeti otroci tudi širše, skupno dostopen nabor otroku prijaznih gradiv o postopkih v zvezi z varstvom in vzgojo, ki pojasnjujejo pravne, socialne in psihološke vidike, opisujejo čustva in vedenja, s katerimi se lahko v takih razmerah srečajo, ter povedo, kam se lahko obrnejo po podporo. Otroku prijazno gradivo lahko vključuje pisne brošure ali knjižice, pa tudi spletna mesta in druge digitalne oblike.

88. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.A.1.2.

Pravica do pomoči, pravnega svetovanja in zastopanja

147. Države morajo zagotoviti, da ima otrok pravico do neodvisne podpore in pravne pomoči ter, v skladu z nacionalno zakonodajo, do pravnega zastopanja, ki je ločeno od drugih strank. Takšno podporo je treba zagotavljati v vseh fazah postopka.⁸⁹ Podpora lahko vključuje pravno svetovanje in pravno pomoč, pa tudi psihosocialno in čustveno podporo, v skladu z otrokovimi pravicami in potrebami.

148. V postopkih v zvezi z varstvom in vzgojo je treba zaradi neločljivega tveganja navzkrižja interesov med otrokom in enim ali obema staršema imenovati skrbnika, ki otroka zastopa. Takšen skrbnik mora imeti potrebno stopnjo neodvisnosti in nepristranskosti, da lahko zastopa največjo korist otroka. Vrste in oblike skrbništva se med državami razlikujejo.

149. Naloga skrbnika je dopolnjevati otrokovo omejeno pravno sposobnost, kadar starš ni na voljo ali te vloge ne more opravljati, ali kadar so interesi otroka in starša v navzkrižju, ter delovati kot vez med otrokom in vsemi drugimi deležniki, ki imajo do njega odgovornosti. Naloga skrbnika je tudi, da varuje otrokove pravice in njegove koristi tudi v odnosu do odvetnika oziroma zakonitega zastopnika. Obseg skrbništva lahko, če tako določa nacionalna zakonodaja, vključuje tudi zastopanje v sodnih postopkih, vendar je praviloma širši in ni omejen zgolj na to vlogo. V nekaterih jurisdikcijah je posebej za zastopanje otroka v sodnih postopkih imenovan skrbnik ad litem.

150. Otroci, s katerimi so se posvetovali med pripravo tega priporočila, so poudarili, da bi morali otroci, vključeni v postopke v zvezi z varstvom in vzgojo, imeti podporo zaupanja vredne osebe, ki jim lahko svetuje in jih spremlja skozi vse faze postopka. Otrok mora imeti možnost, da v vsaki situaciji in ob vsakem razumnem času neposredno stopi v stik z osebo, ki ji zaupa, ne da bi za to potreboval dovoljenje kogar koli drugega. Zaupanja vredna oseba mora biti otroku ves čas na voljo in dostopna, da mu pomaga priti do ustreznih informacij, jih razumeti ter lažje razumeti pravni postopek. Zaupanja vredna oseba mora biti na voljo in pripravljena spremljati otroka na zaslišanja v postopku, kadar to dopušča nacionalna zakonodaja, ter mu nuditi čustveno podporo.

151. Zaupanja vredno osebo lahko zagotavljajo ustrezni izvajalci storitev, na primer socialne službe, službe za varstvo otrok, službe za psihosocialno podporo, neodvisne zagovorniške službe za otroke v stiku s pravosodnim sistemom ali službe v skupnosti. To storitev bi lahko opravljala tudi oseba iz

89. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.D.2.

otrokove zasebne podporne mreže, ki ji otrok zaupa, razen če to ni v največjo korist otroka. Zaupanja vredna oseba ne sme biti stranka ali udeleženec v postopku in ne sme imeti nobenih osebnih interesov v zadevi. O izbiri te osebe se je treba posvetovati z otrokom glede na njegovo starost in stopnjo razumevanja, da se zagotovi, da je oseba zanj sprejemljiva.

152. Države morajo zagotoviti, da imajo otroci in starši, ki jih zadevajo postopki in postopki alternativnega reševanja sporov v okviru tega priporočila, na voljo dostopen, učinkovit, trajen in zanesljiv sistem pravne pomoči. Kadar je to relevantno, bi moral imeti otrok dostop do brezplačne pravne pomoči pod enakimi ali milejšimi pogoji, kot veljajo za odrasle. Smernice Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju pojasnjujejo, da priporočilo, da se otrokom mora zagotoviti dostop do brezplačne pravne pomoči, ne zahteva nujno popolnoma ločenega sistema pravne pomoči: „Lahko se zagotavlja na enak način kot pravna pomoč za odrasle ali pod milejšimi pogoji, pri čemer je lahko odvisna od finančnih zmožnosti nosilca starševske skrbi ali samega otroka. V vsakem primeru mora biti sistem pravne pomoči v praksi učinkovit.“⁹⁰

Mehanizem za pritožbe

153. Na voljo mora biti neodvisen in učinkovit izvensodni mehanizem za pritožbe, prilagojen otrokom, do katerega imajo dostop otroci in njihovi starši ali drugi nosilci starševske skrbi, skrbnik ad litem ali zakoniti zastopnik, da lahko prijavijo kršitve otrokovih pravic ali vložijo pritožbo zaradi neprimerne ravnanja izvajalcev storitev in strokovnjakov, ki v okviru postopka delajo z otrokom, na primer socialnih delavcev, otroških psihologov, usposobljenih izpraševalcev, tolmačev in kulturnih mediatorjev, izobraževalnega ali zdravstvenega osebja, skrbnikov, poklicnih oskrbovalcev, odvetnikov in zakonitih zastopnikov, organov pregona ter drugih relevantnih strokovnjakov. Otroci morajo biti jasno in razumljivo obveščeni o tem, kako lahko dostopajo do mehanizma za pritožbe.⁹¹ Poleg nacionalnih pritožbenih mehanizmov je treba otroke, kadar je to relevantno, obvestiti tudi o postopku vlaganja sporočil po tretjem izbirnem protokolu h Konvenciji ZN o otrokovih pravicah.

VI. Potek postopkov v zvezi z varstvom in vzgojo

154. Države bi morale zagotoviti tri ravni preventivnih storitev, specializiranih za krepitev in stabilizacijo družin, podporo pozitivnemu starševstvu

90. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.C.2.38 in str. 77.

91. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), III.E.3.

ter zagotavljanje varstva in zaščite otrok, tako da se največja korist otroka uresničuje neprekinjeno.

- a) Primarna preventiva zajema univerzalne storitve in programe, namenjene vsem družinam z otroki, ki otroke, starše in družine podpirajo ter opolnomočajo glede na njihove potrebe, hkrati pa preprečujejo, da bi se znašli v ranljivih okoliščinah. Storitve za podporo družini, vključno s starševskimi programi, je treba zagotoviti staršem otrok različnih starostnih skupin ter staršem otrok s posebnimi potrebami in ranljivostmi, pri tem pa upoštevati tudi potrebe staršev – zlasti v povezavi z družinskimi konflikti, nasiljem v družini, nasiljem na podlagi spola in drugimi oblikami nasilja. Programi za starše morajo temeljiti na otrokovih pravicah in največji koristi otroka, opirati se na raziskave in dokaze ter biti zasnovani multidisciplinarno. Omogočiti morajo, da starši okrepijo svoje zmožnosti za pozitivno, nenasilno vzgojo otrok.⁹²
- b) Sekundarna preventiva zajema ciljno usmerjene storitve za otroke in odrasle v ranljivih okoliščinah, ki pomagajo preprečevati škodo, zmanjševati ranljivost ter postopno postajati manj odvisni od podpore storitev.
- c) Terciarna preventiva zajema usmerjene storitve ali programe za otroke, starše in družine, ki so doživeli nasilje ter živijo v posebej ranljivih okoliščinah in ob povečanem tveganju.⁹³ Njihov cilj je odpraviti nasilje v družini in preprečiti nadaljevanje nasilja ali nove izkušnje z nasiljem.

155. Storitve ekonomske podpore družinam morajo biti na voljo, da revščina ne bi zmanjševala zmožnosti staršev, da otroku zagotovijo varstvo in poskrbijo za njegove potrebe, ter da se preprečijo ali odpravijo tveganja za otroka, ki izvirajo iz revščine. Smernice Združenih narodov za nadomestno varstvo otrok pojasnjujejo, da „finančna in materialna revščina ali okoliščine, ki izhajajo neposredno in izključno iz takšne revščine, nikoli ne smejo biti edini razlog za odvzem otroka iz varstva staršev (...)“.⁹⁴

92. Svet baltskih držav, *Starševstvo za nenasilno otroštvo, Pozitivno starševstvo za dosego in odpravo telesnega kaznovanja*, 2018.

93. Svet baltskih držav (2018), *Parenting for non-violent childhoods: Positive parenting to achieve an end to corporal punishment* (Vzgoja za nenasilno otroštvo: pozitivno starševstvo za odpravo telesnega kaznovanja), str. 11–12.

94. Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija Generalne skupščine, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010, odst. 15.

156. Storitve za podporo družini morajo družinam omogočiti uveljavljanje socialnih pravic, kot jih določa Evropska socialna listina, ter zmanjševati socialno ali ekonomsko prikrajšanje. Družine, ki jih prizadevata socialna in ekonomska marginalizacija ali izključenost, bi morale prejeti ciljno usmerjeno podporo pri zagotavljanju spodbudnega družinskega okolja za varstvo in vzgojo otrok.

157. Priporočilo Odbora ministrov [Rec\(2006\)19](#) o politiki v podporo pozitivnemu starševstvu opredeljuje „starševstvo“ kot vse vloge, ki pripadajo staršem pri varstvu in vzgoji otrok; starševstvo je osredotočeno na interakcijo med starši in otroki ter vključuje pravice in dolžnosti, namenjene otrokovemu razvoju in samouresničitvi. Priporočilo določa načela za podporo pozitivnemu starševstvu. ⁹⁵ „Pozitivno starševstvo“ se nanaša na starševsko ravnanje, ki temelji na otrokovi največji koristi, je skrbno in spodbudno, opolnomoča, je nenasilno ter zagotavlja priznanje in usmerjanje, kar vključuje tudi postavljanje meja, da se otroku omogoči poln razvoj.⁹⁶

158. Države članice bi morale zagotoviti, da se sistemom socialnega varstva, podpore družinam, varstva in vzgoje ter zaščite otrok dodelijo zadostni človeški in materialni viri. Posebno pozornost je treba nameniti preventivnim ukrepom in zgodnjim posegom. Ta sredstva bi bilo treba ohraniti ali jih po potrebi povečati tudi v času gospodarskih kriz. Sredstva je treba usmerjati in spremljati, da se zagotovi učinkovita podpora otrokom in družinam ter podprejo multidisciplinarne metode in modeli medpoklicnega sodelovanja. Nezadostna finančna sredstva ne smejo biti izgovor za nespoštovanje otrokovih pravic v postopkih v zvezi z varstvom in vzgojo.

159. Države morajo staršem in otrokom omogočiti in olajšati učinkovit dostop do storitev, tudi tako, da staršem zagotovijo informacije, otrokom pa otroku prijazne informacije.

160. Izvajalce storitev je treba usposobiti, da znajo otroka poslušati, da pri izvajanju storitev njegovim stališčem namenijo ustrezno težo ter da ga podpirajo pri oblikovanju in izražanju stališč. Imeti morajo dostop do posebnih delovnih metod in orodij za zaslišanje otrok ter posvetovanje z njimi ter biti usposobljeni, da jih učinkovito uporabljajo pri otrocih različnih starosti in iz različnih okolij. (glej razdelek o pravici biti slišan)

95. Svet Evrope, Priporočilo [Rec\(2006\)19](#) odbora ministrov državam članicam o politiki v podporo pozitivnemu starševstvu, drugi odstavek.

96. Svet Evrope, Priporočilo [Rec\(2006\)19](#) Odbora ministrov državam članicam o politiki v podporo pozitivnemu starševstvu, prvi odstavek.

161. V skladu s priporočilom [CM/Rec\(2023\)8](#) Odbora ministrov državam članicam o krepitvi sistemov prijave nasilja nad otroki jasno določiti zakonsko in politično utemeljeno obveznost prijave za strokovnjake, institucije in organizacije, ki delajo za otroke in z njimi, ali pa za določene poklice vzpostaviti obvezen kodeks, ki jim nalaga prijavo skrbi ali sumov nasilja nad otroki.⁹⁷ Države morajo zagotoviti tudi, da strokovnjaki, ki prijavljajo tveganja in skrbi za otrokovo varnost, pri prijavi nasilja ali tveganja nasilja ne naletijo na ovire ali prepreke, na primer zaradi pravne negotovosti glede načel zaupnosti in obveznosti prijave.⁹⁸

162. Priporočilo [CM/Rec\(2023\)8](#) v skladu z mednarodnimi standardi opredeljuje nasilje nad otroki kot „dejanja, kot so fizično, spolno ali psihično nasilje, slabo ravnanje in zloraba, pa tudi opustitev skrbi, kot sta zanemarjanje in malomarno ravnanje, ki kršijo otrokove pravice ter povzročajo dejansko ali morebitno škodo za otrokovo zdravje, telesno, psihično in čustveno integriteto, preživetje ali razvoj“. To vključuje tudi ukrepe discipliniranja, ki otroka ponižujejo ali mu povzročajo bolečino, četudi blago, pa tudi izkoriščanje in nadlegovanje, izpostavljenost nasilju v družini ter prisotnost pri izvajanju nasilja v družini“.⁹⁹

Pred postopkom

163. Vzpostaviti je treba mehanizme ali ukrepe, ki omogočajo pravočasno prepoznavanje družin in otrok, ki potrebujejo podporo, na primer z vključitvijo ugotavljanja nasilja, posebnih potreb in ranljivosti kot sestavnega dela univerzalnih storitev za otroke, starše in družine – tudi v zdravstvu, programih obiskov na domu za nove starše, socialnih službah, šolah in drugih ustreznih sektorjih. Uradniki in strokovnjaki na ustreznih delovnih mestih morajo imeti na voljo učinkovita, na dokazih temelječa presejalna orodja ter biti usposobljeni za njihovo uporabo. Kadar se ugotovi, da imajo otroci, starši ali družine posebne potrebe ali ranljivosti, je treba zagotoviti pravočasno napotitev ter učinkovito nadaljnje spremljanje, da se odpravijo ugotovljena tveganja in zmanjša ranljivost.

97. Svet Evrope, Priporočilo [CM/Rec\(2023\)8](#) Odbora ministrov državam članicam o krepitvi sistemov prijave nasilja nad otroki, osmi odstavek Dodatka.

98. Svet Evrope, Priporočilo [CM/Rec\(2023\)8](#) Odbora ministrov državam članicam o krepitvi sistemov prijave nasilja nad otroki, Dodatek, dvanajsti in trinajsti odstavek.

99. Priporočilo [CM/Rec\(2023\)8](#) Odbora ministrov državam članicam o krepitvi sistemov prijave nasilja nad otroki, drugi odstavek.

164. Otroci morajo imeti možnost, da prijavijo tvegane situacije ali nasilje in poiščejo pomoč. Vzpostavljene morajo biti specializirane službe, ki otroke obveščajo in jim omogočajo, da varno stopijo v stik z ustreznimi izvajalci storitev, telefonskimi linijami za pomoč ali lokalnimi organi. Otroci morajo imeti dostop do otroku prijaznih informacij o tem, na koga se lahko obrnejo, ter prejeti podporo pri iskanju pomoči, tudi samostojno, brez predhodne vednosti ali sodelovanja staršev.

165. Če obstajajo pomisleki glede varstva otroka, je treba storitve v podporo družini načrtovati in strukturirati v predhodnem načrtu podpore družini in varstva otrok. Izvajalci storitev morajo načrt pripraviti v tesnem posvetovanju z otrokom in zadevnimi družinskimi člani, da se zagotovi, da

- a. so cilji zagotavljanja storitev opredeljeni v skladu z največjo koristjo otroka;
- b. se opravijo ustrezne ocene in se njihovi izsledki dokumentirajo; med ustrezne ocene lahko sodi tudi ocena največje koristi ob upoštevanju dejavnikov iz oddelka III, da se ugotovijo potrebe otroka, staršev in po potrebi drugih družinskih članov; ocene je treba dokumentirati, da so ugotovitve na voljo za nadaljnje zagotavljanje storitev in morebitne postopke, da se vzpostavi izhodišče za spremljanje napredka pri doseganju ciljev ter da se prepreči ponavljanje ocen ali obravnav o istih vprašanjih;
- c. so zagotovljene storitve primerne in učinkovite za podporo otroku in družini pri doseganju opredeljenih ciljev ter
- d. so otrok in starši oziroma drugi nosilci starševske skrbi ustrezno obveščeni, da se z njimi posvetuje in da lahko na primeren način – skladno z največjo koristjo otroka – sodelujejo pri pripravi, izvajanju in pregledu načrta; v ta namen načrt določa okvir za neprekinjeno posvetovanje z otrokom, starši oziroma družino v fazi načrtovanja, pri izvajanju storitev ter pri ocenjevanju napredka pri doseganju opredeljenih ciljev.

166. Pristojni organi in ustrezni izvajalci storitev morajo imeti na voljo posebne modele in metode dela za podporo otrokom in staršem ter za krepitev družin.

167. Vzpostaviti je treba nabor svetovalnih in podpornih storitev, ki staršem in otrokom v skladu z največjo koristjo otroka pomagajo pri doseganju in ureničenju sporazumne rešitve sporov ter pri premagovanju težav, povezanih z varstvom in vzgojo otrok in drugimi družinskimi zadevami, kot so pomoč na domu, nadzorovani stiki, družinska terapija, družinske skupinske konference,

družinska mediacija ter drugi preventivni in alternativni postopki reševanja sporov. (glej poglavje o alternativnem reševanju sporov)

168. Kadar je to glede na okoliščine primera primerno in v skladu z največjo koristjo otroka, bi moralo biti zagotavljanje storitev usmerjeno v to, da starši in otroci storitve uporabljajo prostovoljno. Vendar pa morajo imeti pristojni organi možnost, da staršem ali otroku odredijo uporabo storitev, ki so v konkretnem primeru pomembne in primerne ter so v skladu z največjo koristjo otroka, na primer programe starševstva, zdravljenje zlorabe psihoaktivnih snovi ali odvisnosti oziroma drugo terapijo glede na ugotovljene otrokove potrebe. Zagotavljanje obveznih storitev mora temeljiti na oceni največje koristi in biti ustrezno utemeljeno ter obrazloženo. Urediti ga je treba ter ga periodično pregledovati in prilagajati.

169. Države morajo zagotoviti, da postopek za varstvo in vzgojo začne pristojni organ. V skladu z veljavno zakonodajo se lahko na zahtevo staršev ali otroka začne tudi postopek za varstvo in vzgojo. Glede na pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja otroka, staršev in drugih nosilcev starševske skrbi ter drugih družinskih članov (8. člen EKČP) se postopek v zvezi z varstvom in vzgojo lahko začne le, če je začel v skladu z zakonom, zasleduje enega ali več legitimnih ciljev in ga je mogoče šteti za „nujnega v demokratični družbi“.¹⁰⁰ (glej razdelek o krovnem načelu pravice do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja)

Postopek ugotavljanja največjih koristi otroka

170. ESČP v svoji sodni praksi poudarja, da morajo države vzpostaviti formalne postopke za presojo in določanje največje koristi otroka, skupaj z ustreznimi postopkovnimi varovalkami. Ti postopki morajo biti pregledni in objektivni ter usmerjati odločitve zakonodajalcev, sodnikov in upravnih organov, ki neposredno vplivajo na otroka oziroma otroke.¹⁰¹ Države morajo zagotoviti, da so postopkovna jamstva praktična, učinkovita in otroku prilagojena, kadar

100. Glej med drugim *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 202, 10. september 2019, in *K. in T. proti Finski* [VS], št. 25702/94, § 151, ESČP 2001-VII.

101. *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 207, september 2019. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegove koristi upoštevajo kot primarno vodilo, CRC /C/GC/14, 29. maj 2013, 87. odstavek.

se odloča o omejitvi starševske skrbi ali o namestitvi otroka v varstvo, ter da se pri tem ustrezno ugotovi največja korist otroka.¹⁰²

171 Postopek ugotavljanja največje koristi otroka je strukturiran postopek, katerega cilj je opredeliti najprimernejšo odločbo ali ukrep, ki se odziva na otrokove individualne potrebe. Postopek je sestavljen iz treh faz: ocena največje koristi, odločanje in faza pregleda, ki po potrebi vključuje tudi ukrepe za prilagoditev. Vsako fazo je treba začeti in zaključiti pravočasno.

172. Namen postopka ugotavljanja največje koristi je zagotoviti, da pristojni organ spoštuje in zagotavlja materialne in procesne pravice otroka, staršev ter vseh drugih udeležencev postopka.

173. Pri vodenju postopka ugotavljanja največje koristi mora biti pristojni organ neodvisen od otroka, obeh staršev ter vseh drugih strank in udeležencev postopka in ne sme imeti nobenega osebnega interesa v zadevi.

174. Postopek je treba voditi pregledno in objektivno, tako da je vsak njegov korak dokumentiran, odločbe pa so obrazložene. Materialne in procesne pravice otroka, staršev in vseh drugih strank v zadevi je treba zagotavljati ves čas. (glej poglavja III, IV in V Priporočila)

175. Multidisciplinarni in medagencijski pristop je treba uporabljati v vseh fazah postopka ugotavljanja največje koristi otroka, zlasti pri oceni največje koristi otroka ter v fazi pregleda in prilagoditve, ki zahtevata celovit in uravnotežen pogled na položaj otroka in družine.¹⁰³ Multidisciplinarnost pomeni sodelovanje različnih strok (varstvo otrok, socialne službe, zdravstveni delavci, otroška psihologija, sodstvo in drugi strokovnjaki, za katere se glede na okoliščine šteje, da jih je treba vključiti v oceno). Medagencijsko sodelovanje se nanaša na sodelovanje različnih državnih organov in/ali javnih institucij z ustreznimi službami. Takšen pristop naj bi olajšal sodelovanje in izmenjavo informacij med ustreznimi institucijami in službami ter pristojnim organom, v skladu z veljavnimi pravili o varstvu podatkov ter, kjer je to potrebno, tudi s pravili poklicne etike in zaupnosti.

102. *Haddad proti Španiji*, št. 16572/17, § 72, 18. junij 2019, *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 207, 10. september 2019. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegove koristi upoštevajo kot primarno vodilo, CRC/C/GC/14, 29. maj 2013, 85. odstavek

103. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegove koristi upoštevajo kot primarno vodilo, CRC/C/GC/14, 29. maj 2013, odst. 64. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.5.

Začasne odredbe

176. V postopkih varstva in vzgoje mora imeti pristojni organ na podlagi zakona možnost, da po uradni dolžnosti ali na zahtevo stranke ali pristojnega organa izdaja začasne odredbe. Začasne odredbe vključujejo ukrepe za nujno napotitev, pospešene postopke za pridobitev nujne odločbe ali izdajo začasnega zaščitnega ukrepa, začasne odločbe ali predhodne sodbe v primerih, ko obstaja neposredna nevarnost škode.

177. Če je bila izdana začasna odredba, je treba brez odlašanja opraviti potrebne ocene in poizvedbe, da se zberejo vsa relevantna dejstva in dokazi za pregled odredbe ob polnem spoštovanju vseh procesnih jamstev.

178. Kadar je zaradi okoliščin primera ali narave postopka verjetno, da bo izdaja končne odločbe odložena, zlasti če je potrebna dodatna preiskava zadeve, je treba izdati ustrezne začasne odredbe za varstvo otrokovih pravic in največje koristi otroka.

179. V primerih, ko je otrok izpostavljen tveganju zlorabe ali škode s strani starša ali druge osebe s pravico do stikov, na primer drugega družinskega člana, mora pristojni organ imeti možnost, da brez odlašanja začasno prekine neposredne stike ali določi ustrezno ureditev stikov, denimo stike pod nadzorom, oziroma odredi druge začasne odredbe, ki so glede na okoliščine primera relevantne in primerne.

180. Če otrok vztrajno zavrača sodelovanje pri stikih, je treba do sprejetja končne odločbe izdati ustrezne začasne odredbe, ki so skladne z največjo koristjo otroka.

181. Odločbe o začasnih odredbah morajo biti takoj izvršljive. Trajati morajo čim krajši čas in ne smejo presegati trajanja postopka.

182. Začasne odredbe se lahko izdajo brez predhodnega zaslišanja otroka in brez popolnega spoštovanja procesnih jamstev, vendar le pod pogojem, da se pri pravočasnem pregledu odredbe ter pred sprejetjem končne odločbe o vsebini zagotovi polno spoštovanje procesnih in materialnih pravic otroka ter vseh drugih relevantnih udeležencev postopka.

Odločba

183. Vsaka odločba o omejitvi starševske skrbi v okviru tega priporočila se sme izdati le, kadar je to nujno potrebno za varstvo otroka pred resno škodo, v skladu z največjo koristjo otroka, če starši tega niso pripravljeni ali tega ne zmorejo zagotoviti niti ob ustrezni podpori. Znatna škoda pomeni zlorabo ali

zanemarjanje otroka na način, ki resno vpliva oziroma bi lahko resno vplival na otrokovo zdravje, razvoj ali dobrobit, pa tudi nasilje nad otrokom v družini.

184. Kadar pristojni organ z odločbo omeji ali odvzame starševsko skrb, je treba zagotoviti prenos starševske skrbi s staršev ali drugih imetnikov starševske skrbi na usposobljenega skrbnika, osebo ali organ, ki je zakonito imenovan in pooblaščen, da dopolnjuje otrokovo omejeno poslovno sposobnost ter otroka zastopa namesto staršev. Zagotoviti je treba učinkovito komunikacijo med skrbnikom, osebo ali organom, pristojnim organom, starši in otrokom.

185. Priporočilo določa načela in praktične smernice za odločanje o vsebini zadeve. Odločbe je treba jasno in obrazloženo utemeljiti ter pojasniti, kako so bili relevantni dejavniki ocenjeni, preverjeni in kakšna teža jim je bila pripisana, pri čemer je treba zagotoviti, da takšna obrazložitev ne ogrozi otrokovega zdravja ali varnosti (glej oddelka III in IV). V odločbi je treba pojasniti, kako so bile ovrednotene različne pravice in potrebe otroka, pravice in dolžnosti vsakega od staršev ter drugih udeležencev, pa tudi obveznosti države do otroka in staršev, ter kako je bila v tem procesu tehtanja otrokova največja korist upoštevana kot primarno vodilo oziroma, kadar tako določa zakon, kot odločilno merilo.

186. V odločbi je treba pojasniti, kako so bila pridobljena otrokova mnenja oziroma, kjer je to primerno, otrokovo stališče, ter kako jim je bila pripisana ustrežna teža; če otrok ni bil zaslišan, mora odločba navesti razloge za to.¹⁰⁴

187. Vsebino odločbe, njen pomen in posledice je treba otroku nemudoma sporočiti in mu jih razložiti na način, ki je primeren njegovi starosti in stopnji zrelosti (glej oddelek o pravici do obveščenosti). Jasno mora biti določeno, kdo je odgovoren za to, da se odločba sporoči otroku. Priporočljivo je, da pristojni organ, ki je izdal odločbo, otroku to pojasni na otroku prijazen način, na primer na naknadnem srečanju z otrokom v otroku prijaznem okolju. Pristojni organi in strokovnjaki se pri posredovanju teh informacij ne smejo zanašati na otrokove starše.

Postopki alternativnega reševanja sporov

188. Države bi morale razvijati in spodbujati postopke alternativnega reševanja sporov ter opredeliti zadeve, pri katerih bi bilo alternativno reševanje sporov lahko koristno za podporo staršem, otrokom in po potrebi drugim družinskim

104. Svet Evrope (2010), *Smernice* odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju, IV.D.49.

članom pri razreševanju vprašanj v zvezi z varstvom in vzgojo otroka, pri doseganju sporazuma o ukrepih, ki jih je treba sprejeti, ter pri sodelovanju pri njihovem izvajanju v skladu z največjo koristjo otroka. Praviloma mora biti sodelovanje v postopkih alternativnega reševanja sporov vedno prostovoljno in pogojeno z informiranim soglasjem udeleženih oseb.

189. Postopki alternativnega reševanja sporov vključujejo udeležence v strukturiran dialog, da se doseže skupno razumevanje največje koristi otroka. Prednosti postopkov alternativnega reševanja sporov so dokazane in splošno priznane. Staršem, otrokom in drugim družinskim članom pomagajo doseči sporazum o konkretnih ukrepih, pri čemer ostajajo osredotočeni na otrokove potrebe in največjo korist otroka. Udeleženci praviloma občutijo večjo stopnjo soudeležnosti in odgovornosti za sporazume, dosežene v postopkih alternativnega reševanja sporov, zato so jih tudi praviloma bolj pripravljeni upoštevati.¹⁰⁵ V družinskih konfliktih, ki lahko ogrožajo otrokov razvoj, lahko družine ob podpori ustrezno usposobljenih strokovnjakov takšne konflikte razrešijo in preprečijo škodo za otroka, vselej v skladu z največjo koristjo otroka.

190. Postopki alternativnega reševanja sporov so lahko v največjo korist otroka še pred začetkom postopkov varstva in vzgoje, na primer kadar družini pomagajo socialne službe ali službe za varstvo otrok. Prav tako so lahko v največjo korist otroka, kadar so se postopki varstva in vzgoje že začeli in se izvajajo kot dopolnilo sodnemu postopku. V tem primeru lahko postopki alternativnega reševanja sporov med drugim pomagajo pri doseganju sporazuma o načinu izvrševanja odločb, ki jih je izdal pristojni organ.

191. Ukrepi alternativnega reševanja sporov vključujejo različne metode in modele, prilagojene potrebam staršev in otrok, vključenih v postopke varstva in vzgoje, kot so družinske skupinske konference ter modeli terapevtskega ali restorativnega pravosodja. Kadar imajo drugi družinski člani ali druge osebe, ki so za otroka pomembne, vlogo pri razreševanju družinskih sporov ali pri doseganju sporazuma o ukrepih, ki jih je treba sprejeti v največjo korist otroka, je treba pretehtati tudi njihovo vključitev v postopke reševanja sporov.

192. Države bi morale opredeliti zadeve, ki so primerne za obravnavo v postopkih alternativnega reševanja sporov v okviru postopkov varstva in vzgoje, zlasti vse primere, v katerih bi starši in po potrebi tudi otrok ter drugi

105. Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu, *Mediacija, Vodnik po dobri praksi v skladu s Haaško konvencijo z dne 25. oktobra 1980 o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok*, 2012, str. 21–26.

družinski člani imeli koristi od podpore pri vodenju strukturiranega dialoga, na primer z namenom, da:

- a. ugotovijo in prepoznajo tveganja ter varnostne pomisleke za otroka, ki so povzročili ali prispevali k uvedbi postopkov varstva in vzgoje;
- b. opredelijo obstoječe vire ter oblike podpore in varstva za otroka in starše, tudi znotraj družine in v družinski socialni mreži podpore;
- c. opredelijo konkretne ukrepe za varstvo otroka;
- d. sodelujejo pri pripravi individualnega načrta varstva in vzgoje za otroka;
- e. opredelijo področja soglasja in nesoglasja ter vprašanja, o katerih ni mogoče sklepati kompromisov;
- f. okrepijo komunikacijo med starši, z otrokom ter širše v družini;
- g. se osredotočijo na otrokove potrebe in največjo korist otroka;
- h. dosežejo sporazum ter pristojnemu organu predlagajo možne ukrepe ali odločbe, vključno z morebitnimi začasnimi odredbami in končnimi odločbami, kar lahko pripomore k skrajšanju trajanja postopka ter k temu, da vse stranke končno odločbo lažje sprejmejo in jo tudi spoštujejo.

193. Pristojni organ mora na podlagi ocene največje koristi otroka odločiti, ali je v konkretnem primeru primerno poskusiti s postopkom alternativnega reševanja sporov. Takšna napotitev je lahko primerna pred obravnavo zadeve ali v kateri koli fazi postopka, to je pred njim, med njim ali po njem. Pristojni organ mora o tem odločiti v vsakem posameznem primeru posebej, v skladu z največjo koristjo otroka.

194. Uporaba postopkov alternativnega reševanja sporov je lahko primerna v zgodnji fazi, ko se družina sooča s konflikti ali ima težave pri varstvu in vzgoji otroka, kadar pristojni organ z odločbo odredi obvezne storitve ali omeji starševsko skrb, po namestitvi otroka v nadomestno varstvo ter v fazi pregleda in prilagoditve, pa tudi kadar koli, ko pomembna sprememba v družini terja ponovno presojo družinskih razmer in največje koristi otroka. Poleg družinskih članov lahko v postopkih alternativnega reševanja sporov sodelujeta tudi rejniška družina ali skrbnik otroka, nameščenega v nadomestno varstvo, na primer za dosego sporazuma o vprašanjih glede zdravstvene obravnave ali izobraževanja otroka.

195. Pri presoji, ali je zadeva primerna za alternativno reševanje sporov, mora strokovnjak, ki vodi postopek alternativnega reševanja sporov, ugotoviti, ali je

vsak udeleženec sposoben sodelovati v takem postopku, to je ali je zmožen in pripravljen varovati svoje osebne interese ter otrokove pravice in njegovo največjo korist pred postopkom, med njim in po njem.

196. Pred napotitvijo je treba staršem ali drugim imetnikom starševske skrbi zagotoviti informacije, ki pojasnjujejo koristi postopkov alternativnega reševanja sporov.

197. Izvajalci postopkov alternativnega reševanja sporov morajo imeti na voljo ustrezne smernice in orodja za prepoznavanje primerov, v katerih alternativno reševanje sporov ni primerno ali je, kadar tako določa nacionalna zakonodaja, prepovedano, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti primerom nasilja v družini, ne glede na to, ali je storilec moški ali ženska.

198. Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima državam pogodbenicam nalaga, da prepovejo obvezne postopke alternativnega reševanja sporov, kot sta mediacija in poravnava, v zvezi z vsemi oblikami nasilja, ki spadajo na področje uporabe te konvencije (prvi odstavek 48. člena). Pripravljalci Konvencije so priznali, da „zlasti na področju družinskega prava veljajo načini reševanja sporov, ki so alternativa sodnim odločbam, za primernejše z vidika družinskih razmerij in praviloma vodijo k trajnejši razrešitvi sporov“. Opozorili pa so tudi na „negativne učinke, ki jih lahko imajo v primerih nasilja, zajetih na področju uporabe te konvencije, zlasti kadar je sodelovanje v takšnih alternativnih metodah reševanja sporov obvezno (...)“. Določba priznava, da lahko storilci takšnega nasilja izžarevajo občutek moči in prevlade, žrtev pa morda ne more v postopke alternativnega reševanja sporov vstopiti na enakopravni podlagi s storilcem.¹⁰⁶

199. Glede na te pomisleke nekatere države članice z zakonom splošno prepovedujejo mediacijo v primerih nasilja, ki spadajo na področje uporabe Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima.

200. Kadar je nasilje zatrjevano, je treba upoštevati več dejavnikov, med drugim resnost in pogostost zatrjevanega nasilja, domnevnega storilca oziroma

106. Svet Evrope, [Obrazložitev poročila](#) h Konvenciji Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima, Istanbul, 11. 5. 2011, 251.–252. odstavek.

storilce in žrtev oziroma žrtve, telesno in duševno zdravje staršev in otroka ter morebitna tveganja ali grožnje.¹⁰⁷

201. Ali je zadeva primerna za alternativno reševanje sporov, je treba presoditi od primera do primera. Za olajšanje tega postopka je treba vzpostaviti standardizirane metode ocenjevanja tveganja ter orodja za ugotavljanje nasilja, vključno z nasiljem v družini, ter jih uporabljati v fazi presoje največje koristi otroka. Ugotovitve morajo biti podlaga za odločitev, ali je napotitev v postopke alternativnega reševanja sporov skladna z največjo koristjo otroka, ter za opredelitev podpore, ki jo otrok ali starš morda potrebujeta za sodelovanje v postopku.

202. Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima zavezuje države pogodbenice, da za osebe, ki so žrtve nasilja, ki spada na področje uporabe te konvencije, opravijo oceno tveganja. Prvi odstavek 51. člena od držav pogodbenic zahteva, da sprejmejo potrebne zakonodajne in druge ukrepe, s katerimi zagotovijo, da vsi pristojni organi učinkovito ocenijo tveganja za osebe ter pripravijo varnostni načrt, tudi za otroke, ki so žrtve ali priče nasilja. Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (GREVIO) priporoča, da se ocene tveganja izvajajo po standardiziranem postopku in po možnosti kot večstrokovne ocene.¹⁰⁸ Ker se tveganja za žrtve lahko sčasoma spreminjajo in razvijajo, je treba oceno periodično posodabljati

203. Pristojni organ, ki odloča, ali je zadeva ali njeni posamezni elementi primerni za napotitev v postopke alternativnega reševanja sporov, mora upoštevati ugotovitve ocene tveganja, opravljene v okviru presoje največje koristi otroka.

204. Poleg presejanja v okviru presoje primernosti pred začetkom postopkov alternativnega reševanja sporov ugotovitve raziskav kažejo, da je treba

107. Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu, [Mediacija](#), Vodnik po dobri praksi v okviru Haaške konvencije z dne 25. oktobra 1980 o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok, 2012, str. 72–77. Mednarodna socialna služba, [Listina o mednarodnih postopkih družinske mediacije](#), proces sodelovanja, 2017, str. 5–7.

108. Svet Evrope, *Standardi in metodologije ocenjevanja tveganj za različne deležnike v Ukrajini: Naslednji koraki pri izvajanju mednarodnih standardov za zagotavljanje varnosti žrtev nasilja nad ženskami in nasilja v družini*, [Analitično poročilo](#), 2020. Kostopoulou, Maria-Andriani, *The work of GREVIO in promoting risk assessments in accordance with the Council of Europe Istanbul Convention*, Predstavitev na dogodku "Preventing secondary and repeat victimisation of child victims of crime: Ocene tveganja in rešitve v največjo korist otroka", mednarodna delavnica E-PROTECT II, 24. marec 2021.

presejanje nadaljevati tudi ves čas postopka alternativnega reševanja sporov, saj se s tem poveča možnost prepoznavne ravnanj ali tveganj nasilja, ki pri začetnem presejanju niso bila zaznana.¹⁰⁹

205. V vsakem ukrepu alternativnega reševanja sporov mora biti otrokova največja korist primarno vodilo, starše ali druge imetnike starševske skrbi pa je treba spodbujati, da se ves čas osredotočajo na otrokove potrebe in njegovo največjo korist.

206. Strokovnjaki, ki vodijo postopke alternativnega reševanja sporov, morajo biti posebej usposobljeni na področju otrokovih pravic in največje koristi otroka v primerih starševskih sporov, družinskih konfliktov ter težav staršev pri varstvu in vzgoji otroka. Države morajo zagotoviti, da imajo ti strokovnjaki na voljo informativno gradivo za starše in praktične smernice, ki staršem pomagajo, da se osredotočajo na otrokove pravice in potrebe.

207. Otrokova pravica biti slišan, in pravica do sodelovanja veljata v postopkih alternativnega reševanja sporov enako kot v sodnih postopkih ter ju je treba zagotoviti tako vsebinsko kot procesno, v skladu z oddelkoma IV in V tega priporočila in ob upoštevanju največje koristi otroka.

208. Kadar otrok zaradi nizke starosti ali svojih zmožnosti ne more oblikovati ali izraziti mnenja, mora pristojni organ zagotoviti, da se v postopku alternativnega reševanja sporov otrokovo stališče ustrezno upošteva, v skladu z oddelkom IV.

Izvajanje in izvrševanje

209. Pristojni organi morajo zagotoviti, da se otroku in po potrebi tudi staršem ali drugim imetnikom starševske skrbi, sorojencem ter drugim družinskim članom zagotovijo storitve, ki so potrebne za izvrševanje odločbe oziroma jim pri njenem izvrševanju nudijo ustrezno podporo. Opredelitev ustreznih storitev mora temeljiti na presoji največje koristi otroka ter biti predmet rednega pregleda in prilagajanja glede na spreminjajoče se okoliščine otroka, staršev in drugih relevantnih družinskih članov. Storitve morajo ustrezno upoštevati individualne potrebe otroka, staršev in drugih relevantnih družinskih članov ter jim nuditi podporo pri spoštovanju odločb, hkrati pa zagotavljati varstvo njihovih pravic.

109. McCutcheon, R., *Addressing domestic violence in mediation: the need for more uniformity and research*, Harvard Negotiation Law Review, 2021.

210. Kadar to narekujejo okoliščine, je treba zagotoviti storitve, ki staršem in družinam pomagajo razvijati zmožnosti in spretnosti za varstvo in vzgojo otroka ter za izpolnjevanje njegovih potreb, pri čemer je njihov cilj preprečiti ločitev otroka od družine ali, če je bil otrok nameščen v nadomestno varstvo, podpreti ponovno združitev družine. Presoja največje koristi otroka ugotovi dejstva in zbere dokaze, na podlagi katerih je mogoče presoditi, ali so takšne storitve v posameznem primeru primerne.

211. Odredbe v zvezi z izvrševanjem odločb, ki zadevajo otroka, morajo vedno temeljiti na presoji največje koristi otroka ter biti usmerjene v zagotavljanje in spodbujanje otrokovih pravic in njegove največje koristi. To zahteva individualiziran pristop v vsakem posameznem primeru ter jasno obrazložitev izdane odredbe, izbranih konkretnih izvršilnih ukrepov in pojasnilo, kako je bilo ugotovljeno, da so skladni z otrokovimi pravicami in njegovo največjo koristjo. Takšne odredbe se lahko na primer nanašajo na izvršitev odločbe o koriščenju obveznih storitev s strani otroka ali starša, na namestitev otroka v nadomestno varstvo ali na pravico do stikov.

212. Pri izbiri najprimernejšega izvršilnega ukrepa v posameznem primeru mora pristojni organ upoštevati razloge za nespoštovanje odločbe, vpliv nespoštovanja na otroka ter na starše in druge relevantne družinske člane, vključene v zadevo, ter morebitno neposredno tveganje ali tveganje resne škode v zvezi s tem. Pristojni organ mora nadalje presoditi, kakšen vpliv bi imel posamezen izvršilni ukrep na otroka kratkoročno, srednjeročno in dolgoročno.

213. Kadar je to v posameznem primeru primerno, morajo postopki izvrševanja predvidevati postopno stopnjevanje ukrepov, od poziva k prostovoljnemu spoštovanju odločbe, prek spodbujanja in podpore otroku in staršem pri njenem izvrševanju, do izdaje sklepa o izvršbi.

214. Pred odreditvijo izvršilnih ukrepov je treba preučiti možnost uporabe alternativnih sredstev. Alternativna sredstva lahko vključujejo postopke alternativnega reševanja sporov ali aktiviranje ustreznih storitev oziroma podpornih ukrepov za starša ali otroka, da se jima omogoči spoštovanje odločbe in nudi podpora pri njenem izvrševanju. Postopki alternativnega reševanja sporov lahko otroku in staršem pomagajo pri razumevanju in sprejemanju odločbe ter izboljšajo njihovo sodelovanje in komunikacijo pri njenem izvrševanju, pri čemer ostajajo osredotočeni na otrokove potrebe in njegovo največjo korist.

215. V primeru vztrajnega nespoštovanja odločbe mora nabor razpoložljivih izvršilnih ukrepov omogočati tudi strožje ukrepe, na primer ukrepe organov pregona ali začetek sodnih postopkov zoper starša, ki odločbe ne spoštuje. Posebej strogi ukrepi in uporaba primerne sile morajo ostati skrajno sredstvo

ter se uporabljati ob ustreznem upoštevanju otrokovih pravic in njegove največje koristi ter ob spoštovanju načel zakonitosti, nujnosti in sorazmernosti, pri čemer je treba upoštevati, da uporaba fizične sile proti otroku nikoli ne more biti v največjo korist otroka.

216. Kadar se organ, pristojen za izvršilne postopke, razlikuje od pristojnega organa, ki je izdal izvršljivo odločbo, je treba njuno sodelovanje jasno urediti tako, da se zagotovi pravočasna izmenjava relevantnih podatkov in spisov ob polnem spoštovanju predpisov o varstvu podatkov.

Upravni in sodni nadzor ter pregled

217. Države morajo zagotoviti, da so odločbe, izdane v postopkih varstva in vzgoje, to je končna odločba o vsebini zadeve, predmet učinkovitega upravnega ali sodnega nadzora.

218. V skladu s Konvencijo ZN o otrokovih pravicah ima otrok, ki so ga pristojni organi namestili zaradi zagotavljanja varstva, pravico do rednega pregleda obravnave, ki mu je zagotovljena, in vseh drugih okoliščin, relevantnih za njegovo namestitev (25. člen Konvencije ZN o otrokovih pravicah).

219. Države morajo vzpostaviti mehanizme, ki zagotavljajo, da se tak pregled opravlja v rednih časovnih presledkih.

220. Mehanizem mora zagotoviti, da se ugotovitve pregleda uporabijo za prilagoditev vseh odločb in ukrepov v skladu z največjo koristjo otroka in okoliščinami zadeve. V ta namen mora imeti pristojni organ možnost uporabiti postopen pristop in nabor ukrepov, kot so odreditev obveznega koriščenja storitev, postopno omejevanje ali ponovna vzpostavitev starševske skrbi v skladu z največjo koristjo otroka ali odločba o namestitvi otroka v nadomestno varstvo.

221. Faza pregleda in prilagoditve je namenjena temu, da se z neprekinjeno kontinuiteto skozi vse faze postopkov varstva in vzgoje zagotovi varstvo pravic otroka, staršev, drugih nosilcev starševske skrbi ter drugih relevantnih družinskih članov. Ker je namen zagotavljanja storitev otroku in družini varovati otroka, hkrati pa krepiti družino in preprečiti ločitev družine, v skladu z največjo koristjo otroka, morajo učinki teh storitev družini omogočiti, da postopoma postane bolj samostojna in vse manj odvisna od izvajanja storitev ter potrebuje vse manj podpore. Po drugi strani se lahko družinske razmere v času postopkov varstva in vzgoje poslabšajo in se lahko povečajo tveganja za otroka, zato je lahko potrebna prilagoditev ukrepov. Vzpostavljeni mehanizem za pregled in prilagoditev mora zagotoviti, da se tak razvoj dogodkov presodi in ustrezno upošteva.

222. Pri pregledu in prilagajanju je treba ustrezno upoštevati otrokovo starost, stopnjo zrelosti in njegove potrebe. To lahko v nekaterih primerih zahteva pogostejše preglede, na primer kadar gre za novorojenčke, zelo majhne ali mlajše otroke, ali kadar ugotovljeno tveganje za otroka terja posebej skrbno spremljanje njegovega položaja.

223. Mehanizem za pregled in prilagoditev mora zagotoviti, da je otrok varen v vseh fazah postopkov varstva in vzgoje ter da se vsa tveganja, grožnje ali nevarnosti za otroka pravočasno prepoznajo in učinkovito obravnavajo v skladu z največjo koristjo otroka in načelom nujnosti. (prim. oddelek o začnih odredbah).

224. V skladu z 12. členom Konvencije ZN o otrokovih pravicah in Smernicami Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju mora mehanizem zagotoviti, da se otrokova mnenja oziroma, kjer je to primerno, njegovo stališče slišijo in jim je pripisana ustrezna teža, skladno z otrokovo starostjo in stopnjo zrelosti.

225. Mehanizem mora določiti postopek za redni pregled odločb, ukrepov in storitev, hkrati pa otroku in vsakemu udeležencu v zadevi omogočiti, da kadar koli zahteva pregled, pri čemer je treba zagotoviti, da se takšne zahteve učinkovito obravnavajo in v skladu z načelom nujnosti tudi ustrezno izpeljejo. Otrok mora imeti v celotni fazi pregleda in prilagoditve dostop do učinkovite podpore in zastopanja, da lahko zahteva pregled ter da se njegova mnenja slišijo in jim je pripisana ustrezna teža.

226. Faza pregleda in prilagoditve postopkov varstva in vzgoje se mora nadaljevati, dokler ni za otroka opredeljena, izvedena in ovrednotena trajnostna rešitev, utemeljena na pravicah, za katero je ugotovljeno, da je skladna z največjo koristjo otroka. V postopkih varstva in vzgoje sta ponovna združitev družine ali posvojitev tipični trajnostni, na družini temelječi rešitvi za otroka. Če se ugotovi, da te rešitve niso v največjo korist otroka, lahko otrok ob polnoletnosti zapusti namestitev v varstvu, pri čemer mu je treba zagotoviti ustrezno podporo po prenehanju varstva za prehod v odraslost in samostojno življenje.

227. Mehanizem za pregled in prilagoditev mora preveriti, ali je rešitev, za katero je bilo ugotovljeno, da je v največjo korist otroka, dejansko primerna za zagotavljanje otrokovih pravic in njegove največje koristi ne le kratkoročno, temveč tudi srednjeročno in dolgoročno. Pristojni organ mora opraviti oceno vplivov na otrokove pravice, da ugotovi, ali je temu res tako.

VII. Namestitve v nadomestno varstvo

Namestitev v največjo korist otroka

228. Namen namestitve otroka v nadomestno varstvo je lahko le varstvo otrokovih pravic in njegove največje koristi. V ta namen mora pristojni organ z odločbo odločiti o namestitvi otroka v nadomestno varstvo v okviru postopka ugotavljanja največje koristi otroka, kot je določeno v oddelkih III in VI.

229. V skladu s smernicami ZN za nadomestno varstvo otrok in sodno prakso ESČP,¹¹⁰ mora biti namestitev otroka v nadomestno varstvo vedno skrajno sredstvo ter določena za obdobje, ki je prilagojeno posameznemu otroku in je načeloma časovno omejeno. Resolucija Parlamentarne skupščine Sveta Evrope 2232(2018) Iskanje ravnovesja med največjo koristjo otroka in potrebo po ohranitvi družin znova poudarja ta in druga načela v primerih, ko se odloča o odvzemu otroka iz njegove družine.¹¹¹

230. Ustaljeno je stališče, da odvzem otroka iz varstva staršev zaradi namestitve v varstvo države pomeni poseg v pravico do spoštovanja družinskega življenja, ki ga je treba utemeljiti v skladu z drugim odstavkom 8. člena.¹¹² *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], 2019, je povzel ustrezna načela sodne prakse (§§ 202-13). Sodišče je zlasti poudarilo naslednja vodilna načela: odločilni pomen največje koristi otroka, nujnost omogočiti ponovno združitev družine takoj, ko je to razumno izvedljivo, obravnavanje namestitve kot začasnega ukrepa, ki ga je treba odpraviti takoj, ko okoliščine to dopuščajo, ter nujnost ustreznega postopka odločanja. Če javno varstvo posega v družinsko življenje, imajo organi pozitivno obveznost sprejeti ukrepe za omogočanje ponovne združitve družine takoj, ko je to razumno izvedljivo.¹¹³

231. ESČP je opozorilo, da „odvzem otroka v varstvo in s tem razdružitve družine pomeni zelo resen poseg v pravico do spoštovanja družinskega življenja,

110. ESČP, *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, §§ 207-208, 10. september 2019

111. Parlamentarna skupščina Sveta Evrope [Resolucija 2232\(2018\)](#) Iskanje ravnovesja med največjo koristjo otroka in potrebo po ohranitvi družine, načelo 5.6. Oglejte si več: Parlamentarna skupščina Sveta Evrope [Resolucija 2049\(2015\)](#) Socialne storitve v Evropi: zakonodaja in praksa odvzema otrok iz njihovih družin v državah članicah Sveta Evrope.

112. ESČP, *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 202, 10. september 2019; *Kutzner proti Nemčiji*, št. 46544/99, § 58–60, ECHR 2002-I.

113. ESČP, *Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], št. 37283/13, § 204, 10. september 2019; *Kilic proti Avstriji*, št. 27700/15, §§ 119–123, 12. januar 2023.

ki jo varuje 8. člen Konvencije, in se sme uporabiti le kot skrajno sredstvo¹¹⁴. Nadalje je poudarilo, da morajo domača sodišča pri odločanju o namestitvi podrobno obrazložiti, zakaj za varstvo otroka ni bilo na voljo druge možnosti, ki bi pomenila manjši poseg v pravice družine.¹¹⁵

232. Smernice ZN poudarjajo, da mora biti namestitev „kadar koli je to mogoče, začasna in za najkrajši možni čas“. Odločbe o odvzemu je treba redno pregledovati, vrnitev otroka v starševsko varstvo, ko so prvotni razlogi za odvzem odpravljeni ali so prenehali, pa mora biti v največjo korist otroka (...).¹¹⁶

233. Ker gre za začasen ukrep, mora biti namestitev otroka v nadomestno varstvo načeloma časovno omejena, hkrati pa se morajo v istem obdobju otroku in staršem ter po potrebi tudi drugim družinskim članom zagotavljati storitve, ki družino podpirajo v procesu ponovne združitve v skladu z največjo koristjo otroka. Takšno zagotavljanje storitev je treba načrtovati in usmerjati z individualnim načrtom varstva in vzgoje.

234. Odločba o namestitvi otroka v nadomestno varstvo je predmet upravnega ali sodnega nadzora oziroma pregleda v skladu z oddelkom VI.

235. Če je bilo ugotovljeno, da je namestitev otroka v nadomestno varstvo v največjo korist otroka, je treba otroka namestiti čim bližje njegovemu družinskemu in socialnemu okolju ter znotraj iste državne pristojnosti, razen če to ni v največjo korist otroka.

236. Da bi uresničile največjo korist otrok, ki so ločeni od družine in nameščeni v nadomestno varstvo, morajo države zagotoviti, da so na voljo in dostopne različne oblike varstva ter različne možnosti namestitve. V skladu s posodobljenimi spoznanji, prakso in raziskavami o otrokovih potrebah je raznolikost storitev nadomestnega varstva ključna, da je mogoče v vsakem primeru zagotoviti namestitev, ki je skladna z individualnimi potrebami otroka in morebitnimi njegovimi ranljivostmi.

237. Obliko oziroma vrsto namestitve ter način njene izvedbe je treba izbrati v skladu z največjo koristjo otroka, tako da bo namestitev lahko ustrezno zadovoljila njegove potrebe. Osebe, ki skrbijo za otroka, morajo biti seznanjene

114. ESČP, *Tlapak in drugi proti Nemčiji*, št. 11308/16 in 11344/16, § 97, 22. marec 2018. *Wetjen in drugi proti Nemčiji*, št. 68125/14 in 72204/14, § 84, 22. junij 2018. Oglejte si več: *Neulinger in Shuruk proti Švici* [VS], št. 41615/07, § 136, ECHR 2010.

115. ESČP, *Tlapak in drugi proti Nemčiji*, št. 11308/16 in 11344/16, § 98, 22. marec 2018. *Wetjen in drugi proti Nemčiji*, št. 68125/14 in 72204/14, § 85, 22. junij 2018.

116. Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija, ki jo je sprejela Generalna skupščina, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010, 14. odst.

z njegovimi individualnimi potrebami in ranljivostmi ter prejeti informacije, usposabljanje in podporo pri zagotavljanju varstva in vzgoje ter pri izpolnjevanju njegovih individualnih potreb.

238. Otroci morajo odraščati v družinskem okolju. Države članice morajo, kadar koli je to mogoče, dati prednost namestitvi otrok v varstvo, ki temelji na družini, oziroma v družini podobno varstvo. Nadomestno varstvo za majhne otroke, zlasti za otroke, mlajše od treh let, je treba, kadar je to primerno, zagotoviti v družinskem okolju. Uporaba institucionalnega varstva bi morala biti omejena na primere, ko je takšna oblika varstva v največjo korist otroka.¹¹⁷

239. Možnost namestitve v varstvo pri sorodnikih je treba vedno presoditi v okviru presoje največje koristi otroka in jo, kadar je to mogoče in skladno z največjo koristjo otroka, obravnavati prednostno.

240. Bratov in sester načeloma ne sme ločiti z namestitvijo v nadomestno varstvo, razen če je ločitev utemeljena v skladu z največjo koristjo otroka.¹¹⁸

Individualni načrt varstva in vzgoje

241. V skladu s prvim odstavkom 20. člena KOP je otrok, ki je začasno ali trajno prikrajšan za svoje družinsko okolje ali ki mu v lastno največjo korist ni mogoče dovoliti, da v tem okolju ostane, upravičen do posebnega varstva in pomoči, ki ju zagotavlja država.

242. 1. in 3. člen EKČP od držav zahtevata, da „sprejmejo ukrepe, namenjene zagotovitvi, da posamezniki v njihovi jurisdikciji ne bodo izpostavljeni slabemu ravnanju, vključno s slabim ravnanjem, ki ga izvajajo zasebniki“. ¹¹⁹ Ta pozitivna obveznost velja za vse osebe v njihovi pristojnosti, zlasti za otroke in druge ranljive osebe.

117. "Izjava Lanzarotskega odbora o zaščiti otrok v zunajdružinskem varstvu pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo"; Evropska mreža varuhov otrokovih pravic "[Spregovorimo mladi, spregovorimo o zaščiti in spodbujanju pravic otrok v nadomestnem varstvu](#)", Poročilo o delu, ki ga je leta 2024 opravila Evropska mreža mladih svetovalcev v okviru letnega tematskega področja politik ENOC, 2024, str. 9; Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija, ki jo je sprejela Generalna skupščina, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010, 21-23. odstavek.

118. Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija, ki jo je sprejela Generalna skupščina, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010, odst. 17.

119. ESČP, *X in drugi proti Bolgariji* [VS], št. 22457/16, § 177, 2. februar 2021. *O'Keeffe proti Irski* [VS], št. 35810/09, § 144 EKČP 2014 (izvlečki) in *M.C. proti Bolgariji*, št. 39272/98, § 149 ECHR 2003-XII.

243. V zadevi X in drugi proti Bolgariji je ESČP navedlo, da „iz sodne prakse Sodišča [...] izhaja, da pozitivne obveznosti organov po 3. členu Konvencije obsegajo: prvič, obveznost vzpostavitve zakonodajnega in regulativnega okvira varstva; drugič, v nekaterih natančno opredeljenih okoliščinah, obveznost sprejetja operativnih ukrepov za zaščito določenih posameznikov pred tveganjem ravnanja, ki bi bilo v nasprotju s to določbo; in tretjič, obveznost izvedbe učinkovite preiskave verodostojnih navedb o povzročitvi takšnega ravnanja. Na splošno se prva dva vidika teh pozitivnih obveznosti uvrščata med „materialne“, medtem ko tretji vidik ustreza pozitivni „procesni“ obveznosti države“.¹²⁰

244. V zadevi Loste proti Franciji je ESČP ugotovilo, da državni organi niso izpolnili obveznosti varstva otroka pred spolno zlorabo, ki ji je bil izpostavljen med rejniško namestitvijo, saj niso ravnali v skladu z obveznostmi iz nacionalne zakonodaje, da po odločbi o namestitvi otroka v rejništvo zagotovijo redno spremljanje, med drugim s periodičnimi pregledi namestitve in individualnimi pogovori z otrokom, ob upoštevanju ukrepov in mehanizmov za preprečevanje ter prepoznavanje tveganj slabega ravnanja v rejniških družinah, kot jih določa nacionalna zakonodaja, pa tudi z učinkovito komunikacijo in sodelovanjem med pristojnimi organi.¹²¹

245. Za vsakega otroka, nameščenega v nadomestno varstvo, je treba pripraviti individualni načrt varstva in vzgoje. Priprava individualnega načrta varstva in vzgoje mora biti urejena z zakonom ali politiko, ki določa njegovo strukturo in postopek izvajanja, vključno z rednim pregledom in prilagajanjem. V vseh fazah načrtovanja varstva in vzgoje je treba ustrezno upoštevati otrokove pravice in njegovo največjo korist, tako glede ciljev načrtovanja kot tudi z vsebinskega in procesnega vidika. Načrt varstva in vzgoje mora predvideti vse ukrepe, potrebne za neprekinjeno zagotavljanje otrokovih pravic in njegove največje koristi med postopki varstva in vzgoje ter po njih, vključevati pa mora tudi srednjeročne in dolgoročne določbe, ki otroka podpirajo pri prehodu v odraslost in samostojno življenje.

246. Individualni načrt varstva in vzgoje mora opredeliti cilje namestitve in ukrepe, načrtovane za njihovo uresničitev.¹²² Poleg tega mora določiti ukrepe za spremljanje napredka skozi čas ter za prilagajanje ciljev in ukrepov v skladu z največjo koristjo otroka.

120. ESČP, *X in drugi proti Bolgariji* [VS], št. 22457/16, § 178, 2. februar 2021.

121. ESČP, *Loste proti Franciji*, št. 59227/12, §§ 101-103, 3. november 2022.

122. Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija, ki jo je sprejela Generalna skupščina, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010, 63. odst.

247. Individualni načrt varstva in vzgoje mora „temeljiti tako na razvoju otrokovih zmožnosti in sposobnosti ter spoštovanju njegove avtonomije kot tudi na ohranjanju stikov (...)“.¹²³ V njem je treba določiti jasne korake in ukrepe za ohranjanje otrokovih osebnih odnosov ter rednih neposrednih stikov z družinskimi člani in drugimi osebami, ki so za otroka pomembne, kadar je to skladno z največjo koristjo otroka.

248. Individualni načrt varstva in vzgoje mora biti usmerjen v zagotavljanje stabilnosti in kontinuitete varstva ter v oblikovanje in izvajanje trajnostne rešitve v največjo korist otroka. Trajnostno rešitev je mogoče doseči s ponovno združitvijo družine ali s trajno rešitvijo v nadomestnem varstvu, na primer s posvojitvijo, ali pa z zagotovitvijo kontinuitete in stabilnosti otrokovega nadomestnega varstva do polnoletnosti, hkrati pa z zagotavljanjem podpore otroku pri prehodu v odraslost in samostojno življenje.

249. Načrtovanje trajnostne rešitve v največjo korist otroka zahteva upoštevanje kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih ukrepov, vključno z ustrezno podporo po prenehanju varstva, skladno z otrokovimi potrebami in njegovo največjo koristjo.

250. V priporočilu [Rec\(2005\)5](#) Odbora ministrov državam članicam o pravicah otrok, ki živijo v vzgojnih zavodih, navaja, da je cilj podpore po prenehanju varstva ponovna vključitev otroka v družino in družbo. To podporo je zato treba zagotoviti ne glede na to, ali se otrok ponovno združi z družino ali ob polnoletnosti zapusti namestitev v nadomestnem varstvu. Zagotavljanje podpore po prenehanju varstva mora temeljiti na presoji otrokovih potreb.¹²⁴

251. V skladu s Smernicami ZN za nadomestno varstvo otrok mora „proces prehoda iz varstva v podporo po prenehanju varstva upoštevati otrokov spol, starost, stopnjo zrelosti in posebne okoliščine ter vključevati svetovanje in podporo (...)“. Otroke, ki zapuščajo varstvo, je treba spodbujati k sodelovanju pri načrtovanju življenja po prenehanju varstva. Otroci s posebnimi potrebami, na primer z invalidnostjo, morajo biti deležni ustreznega sistema podpore, ki med drugim zagotavlja preprečevanje nepotrebne institucionalizacije.“¹²⁵ Otroci in mladi odrasli, ki zapuščajo varstvo, morajo prejeti podporo pri vključevanju v izobraževanje, vključno s srednješolskim in visokošolskim izobraževanjem, poklicnim usposabljanjem ter na trg dela.

123. Priporočilo [Rec\(2005\)5](#) Odbora ministrov državam članicam o pravicah otrok, ki živijo v vzgojnih zavodih, smernice in standardi kakovosti.

124. Priporočilo [Rec\(2005\)5](#) Odbora ministrov državam članicam o pravicah otrok, ki živijo v vzgojnih zavodih, Temeljna načela.

125. Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija, ki jo je sprejela Generalna skupščina, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010, odst. 132.

252. Individualni načrt varstva in vzgoje je treba pripraviti, izvajati in pregledovati na podlagi multidisciplinarnega pristopa ter v posvetovanju z otrokom, v skladu z njegovo pravico biti slišan in pravico do sodelovanja v postopkih, ki se nanašajo nanj. Otrok mora imeti pravico ter resnično in smiselno možnost sodelovati pri pripravi, izvajanju in pregledu svojega načrta varstva in vzgoje.

253. Postopek načrtovanja varstva in vzgoje mora zagotoviti, da je otrok pripravljen na morebitne spremembe ureditve varstva. Zlasti je treba otroka vključiti v posvetovanje o vseh spremembah in mu na otroku prijazen način zagotoviti informacije o tem, kako potekajo priprava, pregled in prilagajanje načrta varstva in vzgoje ter kako lahko ti postopki privedejo do sprememb ureditve varstva zanj.¹²⁶ Če se ugotovi, da je namestitev otroka zunaj države pristojnosti v največjo korist otroka, mora individualni načrt varstva in vzgoje določiti posebne ukrepe za pripravo otroka nanjo ter zagotoviti ustrezno nadaljnje spremljanje.

254. Z otrokovimi starši in drugimi relevantnimi družinskimi člani se je treba posvetovati in jih po potrebi vključiti v postopek načrtovanja varstva in vzgoje, kolikor je to glede na okoliščine zadeve primerno, razen če to ni v največjo korist otroka.

255. Če otrok ostane v nadomestnem varstvu do polnoletnosti, ga je treba pripraviti na prehod v odraslost in samostojno življenje ter mu pri tem nuditi ustrezno podporo. Otrokov prehod v odraslost in potrebno podporo je treba upoštevati že od trenutka napotitve otroka v nadomestno varstvo ter pri pripravi individualnega načrta varstva in vzgoje. Podpora otrokovemu prehodu v odraslost in samostojno življenje zahteva, da so otroku ali mladi osebi na voljo in dostopne učinkovite oblike podpore po prenehanju varstva, skladno z njegovimi potrebami. Takšna podpora mora biti zagotovljena neprekinjeno, tako pred otrokovo polnoletnostjo kot tudi po njej.

Podpora ponovni združitvi družine

256. Pristojni organ mora zagotoviti, da so otrokovi starši ali drugi imetniki starševske skrbi deležni multidisciplinarnih storitev in podpore pri razvijanju zmožnosti za varstvo in vzgojo otroka ter za izpolnjevanje njegovih potreb, pri prevzemanju odgovornosti do otroka ter pri razreševanju ali odpravljanju vzrokov za otrokovo namestitev. Ustrezno podporo je treba opredeliti in zagotoviti v skladu z največjo koristjo otroka. (glej 171.–178. odstavek) Individualni načrt

126. Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija, ki jo je sprejela Generalna skupščina, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010, odst. 68.

varstva in vzgoje za otroka mora biti usmerjen v podporo ponovni združitvi družine, dokler ni ugotovljeno, da je to v nasprotju z največjo koristjo otroka.

257. Ponovna združitev družine se lahko izvede takoj ali pa poteka postopoma. V primerih, ko družine srednjeročno ali dolgoročno potrebujejo večplastno podporo, se lahko v skladu z največjo koristjo otroka razmisli o postopnem procesu ponovne združitve, ki poteka po fazah. V takšnih primerih se lahko pristojni organ odloči, da omogoči dejansko ponovno združitev družine, preden v celoti ponovno vzpostavi starševsko skrb. Postopen pristop lahko družini pomaga, da odgovornost in samostojnost prevzema po korakih, hkrati pa zagotavlja varstvo otrokovih pravic ter omogoča skrbno spremljanje in podporo ustreznih izvajalcev storitev.

Podpora izvajalcem nadomestnega varstva

258. Ne glede na obliko namestitve je treba organizacijam, strokovnjakom in zasebnim osebam, ki otrokom zagotavljajo nadomestno varstvo, nuditi podporo pri zagotavljanju varstva, zaščite in posebne pomoči otroku, v skladu s prvim odstavkom 20. člena KOP.

259. Države morajo podpirati izvajalce nadomestnega varstva, da se pri varstvu, zaščiti in pomoči, ki jo nudijo otrokom v nadomestnem varstvu, upoštevajo otrokove individualne potrebe, vključno s posebnimi potrebami in morebitnimi ranljivostmi, v skladu z otrokovimi pravicami in njegovo največjo koristjo. Podpora se lahko zagotavlja v različnih oblikah in mora vključevati finančno podporo, splošne in posebne informacijske storitve, usposabljanje in krepitev zmogljivosti, supervizijo, svetovanje ter napotke glede varstva in vzgoje, prilagojene posameznemu otroku in konkretni namestitvi, po potrebi tudi podporo varstvu pri sorodnikih, ter drugo relevantno pomoč glede na okoliščine zadeve in največjo korist otroka.

260. V skladu z nacionalno zakonodajo je treba ustrezno podpreti vse oblike varstva v nadomestni družini.

261. Države morajo zagotoviti, da je varstvo pri sorodnikih podprto na enak način kot rejništvo in druge oblike varstva otrok v nadomestni družini. V skladu s Smernicami ZN za nadomestno varstvo otrok varstvo pri sorodnikih pomeni „varstvo v družinskem okolju v okviru otrokove razširjene družine ali pri bližnjih prijateljih družine, ki jih otrok pozna, ne glede na to, ali je formalno

ali neformalno".¹²⁷ Deležniki, s katerimi so se posvetovali v postopku priprave tega priporočila, so menili, da je prednost varstva pri sorodnikih lahko v tem, da omogoča namestitvev otroka čim bližje njegovi družini in socialni mreži.

262. Osebe, ki otroku zagotavljajo varstvo pri sorodnikih, lahko potrebujejo posebno podporo, prilagojeno njihovi dvojni vlogi, in sicer kot družinskih članov otroka ter hkrati oseb, ki zanj skrbijo v okviru nadomestnega varstva. Sorodniki skrbniki se lahko znajdejo v občutljivih situacijah glede odnosa z otrokovimi starši, ki so hkrati njihovi družinski člani, obenem pa so kot izvajalci nadomestnega varstva odgovorni za varstvo otrokove največje koristi.

263. Osebe, ki zagotavljajo nadomestno varstvo, morajo imeti jasno opredeljeno pristojnost odločanja o vsakodnevnih odločitvah, ki zadevajo otroka, ter biti usposobljene, da se ves čas osredotočajo na otrokove potrebe in njegovo največjo korist.

264. Priporočilo [Rec\(87\)6](#) Odbora ministrov državam članicam o rejniških družinah določa načela glede vloge in odgovornosti rejnikov pri zagotavljanju nadomestnega varstva otroku.

Zaščita otrok v nadomestnem varstvu

265. Države morajo zagotoviti, da so izvajalci storitev in izvajalci varstva podvrženi ustreznemu pregledu in nadzoru. Za vse državne in nestranske akterje, ki zagotavljajo strokovne storitve za otroke in družine, vključno z nadomestnim varstvom in povezanimi storitvami, morajo veljati postopki odobritve in akreditacije, ki ustrezno upoštevajo otrokove pravice in njegovo največjo korist, ter mehanizmi spremljanja in inšpekcijskega nadzora, ki zagotavljajo skladnost z veljavnimi standardi. Institucionalne ustanove za otroke morajo izpolnjevati načela in standarde, določene v Priporočilu [Rec\(2005\)5](#) Odbora ministrov državam članicam o pravicah otrok, ki živijo v vzgojnih zavodih.

266. Države morajo zagotoviti, da so nacionalni standardi za pregled, odobritev in akreditacijo določeni v zakonu ali politiki ter da so predmet rednega pregleda.

267. Smernice ZN za nadomestno varstvo otrok poudarjajo, da „mora vsako zagotavljanje nadomestnega varstva temeljiti na pisni izjavi o namenih in ciljih izvajalca pri zagotavljanju storitve ter o naravi njegovih odgovornosti do otroka, ki odraža standarde iz Konvencije o otrokovih pravicah, teh smernic

127. Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija, ki jo je sprejela Generalna skupščina, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010, odstavek 29.c.i.

in veljavne zakonodaje“. „Vsi izvajalci morajo biti ustrezno usposobljeni ali odobreni v skladu z zakonskimi zahtevami za izvajanje storitev nadomestnega varstva“.¹²⁸

268. Od vseh državnih agencij, institucij in zasebnih izvajalcev strokovnih storitev je treba zahtevati, da pripravijo protokole za zagotavljanje dobrobiti in zaščite otrok, ne glede na stopnjo njihovega neposrednega dela z otroki in družinami. Razpoložljivost protokolov za zagotavljanje dobrobiti in zaščite otrok mora biti predpogoj za postopke odobritve in akreditacije. Osebe mora biti odgovorno za spoštovanje ustreznih protokolov ter se periodično usposablja za njihovo uporabo v praksi.

269. Položaj otrok, nameščenih v nadomestno varstvo, mora biti predmet rednega spremljanja in zunanega nadzora. Takšno spremljanje in nadzor morata biti učinkovita pri vseh vrstah in oblikah namestitve, tudi v institucionalnem varstvu ter v varstvu v družinskem okolju in družini podobnih oblikah varstva.

VIII. Postopki varstva in vzgoje, ki vključujejo namestitve zunaj državne pristojnosti

270. To poglavje določa posebna jamstva za primere, ko se v skladu z zakonom razmišlja o namestitvi zunaj državne pristojnosti. Čeprav se splošna jamstva iz tega priporočila v celoti uporabljajo za vse odločbe o namestitvi, tudi za namestitve v drugo državo, se posebna jamstva iz tega poglavja uporabljajo za namestitve, ki ne vodijo do prenosa pristojnosti.

271. Odločbo o namestitvi otroka zunaj državne pristojnosti mora izdati pristojni organ na podlagi postopka ugotavljanja največje koristi otroka in v skladu z veljavno zakonodajo. Pri izdaji odločbe mora pristojni organ ravnati z izjemno skrbnostjo in previdnostjo. Če se uporablja, je treba takšno odločbo izdati v skladu s 33. členom Konvencije HCCH iz leta 1996 o varstvu otrok ter z veljavnim pravom, kot ga določa ta konvencija. Če konvencija ne velja, lahko veljavno pravo vključuje nacionalno ali lokalno zakonodajo, mednarodno pravo ali pravo EU. Če je pristojni organ, ki je pristojen za odreditev čezmejne namestitve otroka, iz države pogodbenice Konvencije o varstvu otrok HCCH iz leta 1996, se pravo, ki se uporablja, določi s pravili te konvencije. Če je pristojni organ, ki je pristojen za odreditev čezmejne namestitve otroka, iz države pogodbenice Konvencije HCCH iz leta 1996 o varstvu otrok, se veljavno pravo določi po pravilih te konvencije.

¹²⁸. Združeni narodi, Smernice za nadomestno varstvo otrok, Resolucija, ki jo je sprejela Generalna skupščina, [A_RES_64_142-SL](#), 24. februar 2010, odst. 73.

272. Čeprav je na splošno v največjo korist otroka, da se izbere namestitev v nadomestno varstvo čim bližje njegovemu družinskemu in socialnemu okolju, da lahko ohranja socialne stike in družinske vezi, se lahko izjemoma razmisli o namestitvi zunaj državne pristojnosti, kadar presoja največje koristi otroka pokaže, da bi to lahko bilo v njegovo največjo korist. V takem primeru je treba presojo največje koristi otroka opraviti v sodelovanju s pristojnim organom države sprejema, da se zberejo vsa relevantna dejstva o namestitvi, o kateri se razmišlja.

273. Namestitev v drugi državni pristojnosti se lahko preuči na primer takrat, ko bi bila namestitev pri sorodniku, ki živi v tujini, v največjo korist otroka (varstvo pri sorodnikih) ali kadar se seli otrokova rejniška družina. V omejenem številu primerov je lahko potrebna specializirana obravnava, da se otroku s posebnimi potrebami zagotovi ustrezno zdravljenje ali terapija. Če v državi, v kateri otrok prebiva, ni na voljo potrebnih specializiranih storitev, bodisi institucionalnih bodisi drugih, je v izjemnih primerih otroka morda treba premestiti v sosednjo državo, ki takšne storitve zagotavlja. V takšnih primerih imajo pristojni organi države, ki otroka premešča, dodatno dolžnost zagotoviti, da storitve v državi sprejema ustrezajo otrokovim potrebam in izpolnjujejo zahtevane standarde obravnave in varstva. Podobna obveznost nastane, kadar otrok, ki prebiva na obmejnem območju v bližini druge države, prejema nadomestno varstvo v sosednji državi.

274. Vzpostavljena morajo biti varovala za zagotavljanje pravice do stikov v postopkih varstva in vzgoje, kadar pristojni organ z odločbo odloči o namestitvi otroka zunaj državne pristojnosti. Takšna varovala morajo biti vzpostavljena pri kratkoročni in dolgoročni namestitvi v nadomestno varstvo zunaj državne pristojnosti.

275. Varovala za zagotavljanje pravice do stikov morajo najmanj zagotoviti:

- (a) izbrana lokacija, kolikor je to mogoče in primerno, omogoča ohranitev otrokovega družinskega in socialnega okolja ter mu omogoča ohranjanje osebnih odnosov in rednih neposrednih stikov s starši, sorojenci, drugimi družinskimi člani in drugimi osebami, ki so za otroka pomembne, razen če to ni v največjo korist otroka;
- (b) kadar redni fizični stiki niso več izvedljivi ali mogoči, ureditev namestitve vključuje možnost rednih stikov na daljavo ter prejemanje korespondence in daril ob pomembnih datumih in dogodkih v otrokovem življenju, v skladu z največjo koristjo otroka.

276. Glede na priporočilo Odbora ministrov [CM/Rec\(2015\)4](#) o preprečevanju in reševanju sporov v zvezi s premestitvijo otroka, ki priznava tveganje, da bi otrok zaradi premestitve izgubil stike ali doživel znatno prekinitev stikov, je treba v postopku ugotavljanja največje koristi otroka ustrezno prednost nameniti ohranjanju pomembnih osebnih odnosov. Opredeliti je treba tiste odnose, ki so za otroka pozitivni in koristni ter na katere bi namestitev otroka v drugo pristojnost lahko neugodno vplivala, in jih skrbno pretehtati.

277. V postopku ugotavljanja največje koristi otroka je treba posebno pozornost nameniti otrokovi pravici do ohranjanja osebnih odnosov in rednih neposrednih stikov z obema staršema. Poleg staršev so lahko za otroka posebej pomembni tudi osebni odnosi in redni neposredni stiki s sorojenci, vključno s polbrati in polsestrami ter otroci starševega zakonca ali partnerja, s starimi starši ter drugimi zanj pomembnimi osebami; vse to je treba v okviru postopka ugotavljanja največje koristi otroka presoditi in ustrezno upoštevati.

278. Pri odločanju o ureditvi stikov in osebnih odnosov med otrokom in obema staršema je treba izvedljivost takšne ureditve objektivno presoditi. Pri presoji je treba posebej upoštevati stroške, ki jih bo imel vsak od staršev zaradi izvrševanja ureditve stikov, ter njeno srednjeročno in dolgoročno vzdržnost. Poleg tega je treba skrbno pretehtati vsa tveganja in morebitno stopnjo motenj, ki bi lahko nastale.

279. Odločba o namestitvi otroka zunaj državne pristojnosti se sme izdati le s soglasjem pristojnega organa države, ki otroka sprejema. Pristojni organ je lahko osrednji organ, kot to določa zakon. Preden se doseže soglasje, mora država pošiljateljica pristojnemu organu države sprejema posredovati vse relevantne informacije, na primer poročilo o otroku, vključno z dokumentacijo postopka ugotavljanja največje koristi otroka, ki služi kot podlaga za podajo soglasja. Soglasje mora najmanj zajemati:

- (a) izbiro in usposobljenost osebe, ki bo skrbela za otroka, ter kakovost varstva;
- (b) časovni okvir in druge pogoje namestitve;
- (c) vstop in prebivanje v državi, ki ni država otrokovega običajnega prebivališča, kadar je to relevantno;
- (d) odgovornosti glede spremljanja, rednega pregleda kakovosti zagotovljenih storitev ter spoštovanja otrokovih pravic in njegove največje koristi, pa tudi morebitnih prilagoditev v skladu z največjo koristjo otroka. Prilagoditev lahko vključuje tudi vrnitev otroka brez odlašanja, v skladu z največjo koristjo otroka, kadar zahtevani standardi

niso več izpolnjeni ali kadar redni pregled pokaže, da namestitev ni več v največjo korist otroka;

- (e) vse stroške, povezane z varstvom otroka, vključno s potnimi in prevoznimi stroški ter stroški oseb, ki zanj skrbijo.

280. Da bi zagotovile pravno jasnost glede pristojnosti ter kontinuiteto pri varstvu otrokovih pravic in njegove največje koristi, morajo države pošiljateljice zagotoviti vzpostavitev mehanizmov, ki omogočajo sodelovanje pristojnih organov v vseh fazah postopkov varstva in vzgoje, kadar ti vključujejo več kot eno pristojnost, v skladu z veljavnim pravom, vključno z določbami relevantnih mednarodnih sporazumov (glej 287. odstavek). Vzpostavljeni morajo biti ustrezni mehanizmi, ki pristojnim organom omogočajo, da se prepričajo, ali kakovost varstva in raven strokovnega znanja v pristojnosti države sprejema dosežata zahtevane standarde. To mora vključevati predložitev dokazil o ustrezni podpori in nadzoru ter, kadar je to relevantno, o akreditaciji in strokovni usposobljenosti.

281. Ustrezni mehanizmi lahko vključujejo, med drugim, osrednje organe ter relevantne mreže za čezmejno sodno sodelovanje ali sodelovanje na področju socialnih storitev. (prim. oddelek o mednarodnem sodelovanju)

282. V primeru namestitve v tujini mora pristojni organ komunicirati in sodelovati s pristojnim organom druge države. Vprašanja sodelovanja med različnimi pristojnostmi se lahko pojavijo tudi znotraj držav članic, zlasti v močno decentraliziranih ali zveznih državah ter v avtonomnih regijah.

283. Pristojni organ mora v odločbi jasno utemeljiti odločitev o namestitvi otroka zunaj državne pristojnosti. V obrazložitvi je treba pojasniti, kako namestitev bolje uresničuje največjo korist otroka kot namestitev znotraj državne pristojnosti. V ta namen mora pristojni organ pojasniti, kako je bilo ugotovljeno, da je konkretna namestitev v največjo korist otroka, ter kako je bila v procesu odločanja otrokova največja korist ustrezno upoštevana.

284. Otrokova mnenja glede namestitve zunaj državne pristojnosti je treba slišati in jim nameniti posebno pozornost. Opozoriti je treba, da drugi odstavek 23. člena Konvencije HCCH iz leta 1996 o varstvu otrok določa, da „se priznanje [ukrepov, ki so jih sprejeli organi države pogodbenice] lahko zavrne - [...] b) če je bil ukrep, razen v nujnih primerih, sprejet v okviru sodnega ali upravnega postopka, ne da bi bila otroku dana možnost biti slišan, s čimer so bila kršena temeljna procesna načela zaprosene države; [...]“.

285. Načeloma je treba storitve zagotavljati neprekinjeno in v jeziku, ki ga otrok razume. Storitve vključujejo vse storitve, opredeljene v otrokovem

individualnem načrtu varstva in vzgoje, pa tudi storitve za zagotavljanje otrokovih procesnih pravic.

286. Če to določa nacionalna zakonodaja, mora pristojni organ države pošiljateljice odločbo periodično pregledovati ter opraviti vse potrebne prilagoditve v skladu z največjo koristjo otroka. Periodični pregledi so pomembni pri vseh vrstah namestitvev, vključno z namestitvijo v rejniško in varstvo pri sorodnikih ter namestitvijo v družini podobno obliko varstva in v institucionalno varstvo. Pristojni organ države pošiljateljice mora po opravljenih ustreznih poizvedbah oziroma potem, ko je zagotovljeno, da je bil opravljen pregled nastanitvenih pogojev, izvesti vse prilagoditve, ki so potrebne v največjo korist otroka.

287. Med namestitvijo, zlasti v primeru institucionalnega varstva, mora pristojni organ države pošiljateljice opraviti ustrezne poizvedbe oziroma zagotoviti pregled kakovosti varstva in ravni strokovnega znanja v državi sprejema, da se prepriča, ali izpolnjujeta zahtevane standarde. To mora, kadar je to relevantno, vključevati tudi predložitev dokazil o ustrezni akreditaciji, strokovni usposobljenosti in nadzoru. Pristojni organi države sprejema morajo biti o namestitvi otroka obveščeni in z njo izrecno soglašati.

288. Če periodični pregled pokaže, da zahtevani standardi niso več izpolnjeni ali da namestitev zunaj državne pristojnosti ni več v največjo korist otroka, mora država pošiljateljica od države sprejema zahtevati vrnitev otroka. Takoj ko država prejme takšno zahtevo, je treba otroka brez odlašanja vrniti državi pošiljateljici v skladu z nacionalnim pravom.

289. Če presoja največje koristi otroka pokaže, da je prenos pristojnosti za namene nadomestnega varstva v največjo korist otroka, je treba postopek prenosa pristojnosti v skladu z zakonom začeti in zaključiti brez odlašanja. To je lahko na primer takrat, ko so otrokovi starši umrli in je ugotovljeno, da je varstvo pri sorodnikih v drugi državi v največjo korist otroka, ali pa v drugih primerih, ko presoja največje koristi otroka pokaže, da namestitev v drugi državi dolgoročno bolje uresničuje otrokovo največjo korist.

IX. Druge določbe

Varstvo podatkov

290. Postopki, ki spadajo na področje uporabe tega priporočila, morajo, kolikor je to mogoče, potekati za zaprtimi vrati, da se prepreči identifikacija otroka in zavaruje njegova zasebnost, kot to zahteva 8. člen EKČP in v skladu

s 6. členom EKČP¹²⁹. Smernice Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju navajajo: „Kadar so otroci zaslišani ali pričajo v sodnih ali izvensodnih postopkih ali pri drugih posegih, naj to, kadar je to primerno, praviloma poteka za zaprtimi vrati. Praviloma bi morali biti prisotni le tisti, ki so neposredno vpleteni, pod pogojem, da otrokom ne otežujejo pričanja.“¹³⁰ V obrazložitvenem memorandumu smernic je navedeno, da „je treba to načelo vendarle uskladiti z načelom javnosti sodnih postopkov, ki velja v številnih državah članicah.“¹³¹

291. Države morajo zagotoviti spoštovanje zasebnega in družinskega življenja otrok, staršev in drugih imetnikov starševske skrbi ter drugih družinskih članov, ki jih zadevajo postopki in ukrepi na področju uporabe tega priporočila, v skladu z 8. členom EKČP in otrokovim dostojanstvom. (prim. oddelek o krovnih načelih) Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja je sestavni del otroku prijaznega pravosodja in temeljna pravica otroka ter se uresničuje pred postopki, med njimi in po njih, pa tudi v postopkih alternativnega reševanja sporov. Sprejeti je treba posebne ukrepe za varstvo otrokovih podatkov, ki se obdelujejo v okviru postopkov ali postopkov alternativnega reševanja sporov, v skladu z določbami Konvencije Sveta

Evrope o varstvu posameznikov glede avtomatske obdelave osebnih podatkov (CETS št. 108) iz leta 1981 in njenimi protokoli ter s posodobljeno Konvencijo o varstvu posameznikov glede obdelave osebnih podatkov (Konvencija 108+),¹³² ter druga veljavna zakonodaja.¹³³ Učinkovito spoštovanje teh pravic je nujno za varstvo otrokovega dostojanstva.

292. Smernice Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju določajo načela za sodelovanje otroka v postopkih v skladu s standardi varstva podatkov:

129. Primerjaj *Moser proti Avstriji*, št. 12643/02, § 97, 21. september 2006

130. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.A.9.

131. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), Obrazložitevni memorandum, str. 62.

132. KOP, 16. člen EKČP, 6. člen Konvencija Sveta Evrope o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (ETS št. 108). Svet Evrope, Konvencija o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov, Konvencija 108 +, 2018. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), str. 22 in 82. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 24 (2019) o otrokovih pravicah v sistemu otroškega pravosodja, 18. september 2019, [CRC/C/GC/24](#), odst. 66-71.

133. Na primer: Evropska unija (2016), Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov. Evropska unija (2019), Uredba (EU) 2019/1111 o pristojnosti ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko skrbjo (Uredba Bruselj IIb). Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu, Haaška konvencija iz leta 1996 o starševski skrbi in varstvu otrok.

omejitev dostopa do spisov in evidenc, ki vsebujejo osebne in občutljive podatke o otrocih; prenos podatkov v skladu z zakonodajo o varstvu podatkov; zaslisanje otroka za zaprtimi vrati oziroma brez prisotnosti javnosti; pravila zaupnosti za strokovnjake ter preprečevanje kršitev pravice do zasebnosti s strani medijev.¹³⁴

293. Kadar je to v največjo korist otroka, je treba v praksi zagotoviti izmenjavo njegovih osebnih podatkov med relevantnimi pristojnimi organi, strokovnjaki in izvajalci storitev, v skladu z zakonom, tudi v čezmejnih primerih. Da bi to olajšale, morajo države članice zagotoviti vzpostavitev otroku osredotočenih multidisciplinarnih in medinstitucionalnih modelov sodelovanja ter storitev, ki omogočajo skupno, sodelovalno presojo otrokove zadeve. (prim. oddelek o presoji največje koristi otroka, multidisciplinarni pristop)

294. Priporočilo o otrokovih pravicah ter otroku in družini prijaznih socialnih storitvah določa, da „morajo pravila o zaupnosti olajšati multidisciplinarno sodelovanje z vzpostavitvijo skupnega okvira za spoštovanje pravice do zasebnosti“. To pomeni, da je treba omogočiti izmenjavo informacij z osebami, ki jih zavezuje uradna ali poklicna skrivnost, vendar le, če je to v največjo korist otroka. Izmenjava informacij mora biti omejena na tisto, kar je nujno potrebno za doseg tega cilja, praviloma pa jo morata odobriti otrok in njegovi starši.“¹³⁵

295. Kadar je otrok zaradi postopkov na področju uporabe tega priporočila nameščen v drugo pristojnost, je treba izmenjavo njegovih osebnih podatkov znotraj pristojnosti in med pristojnostmi zagotoviti v skladu z veljavnim pravom. Za zagotovitev tega v praksi bo morda treba vzpostaviti posebne ukrepe, ki bodo omogočili ustrezen prenos podatkov med državami članicami ter med regijami oziroma avtonomnimi regijami iste države.

296. Otroka je treba obvestiti o njegovih pravicah do varstva podatkov in o tem, kako jih uveljavljati v okviru upravnih in sodnih postopkov ter postopkov alternativnega reševanja sporov, ki spadajo na področje uporabe tega priporočila. Vse relevantne informacije je treba otroku posredovati v otroku prijaznem jeziku. (prim. oddelek o pravici do obveščenosti)

297. Otrokove starše ali druge imetnike starševske skrbi ter, kjer je to relevantno, skrbnika ali zakonitega zastopnika je treba obvestiti o otrokovih pravicah do varstva podatkov. Kadar želi otrok dostopati do evidenc osebnih podatkov ter popraviti netočne ali nepopolne osebne podatke v relevantnih evidencah, mora imeti pri tem dostop do učinkovite podpore.

134. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju (2010), IV.A.2.

135. Priporočilo [CM/Rec\(2011\)12](#) Odbora ministrov državam članicam o otrokovih pravicah ter otroku in družini prijaznih socialnih storitvah, V.H.d.

298. Medijsko poročanje o otrocih, vključenih v postopke na področju uporabe tega priporočila, mora spoštovati otrokovo pravico do zasebnega in družinskega življenja, v skladu z nacionalnim pravom in samoregulacijo medijev. Medijska poročila morajo preprečevati identifikacijo otrok, na primer z anonimnim navajanjem otroka ali uporabo psevdonima, s prikrievanjem glasu in podob, ter zagotoviti, da opisi otroka ali njegove družine ne omogočajo posrednega razkritja otrokove identitete. Mediji morajo spoštovati otrokovo pravico do zasebnega in družinskega življenja tudi v primerih, ko otrokovi starši to pravico kršijo in v javnosti ali medijem razkrijejo otrokove osebne podatke ali podobe. Kršitev zasebnosti, zlasti pri medijskem poročanju, otroku povzroči škodo, ki ima lahko resne škodljive in vseživljenjske posledice. Kot je določeno v 89. odstavku tega priporočila, morajo postopki na področju uporabe tega priporočila, kolikor je to mogoče, potekati za zaprtimi vrati, da se zavaruje otrokova zasebnost.

Usposabljanje in poklicni standardi

299. Države morajo zagotoviti, da so državni uradniki in strokovnjaki, ki sodelujejo v postopkih varstva in vzgoje, ustrezno in kontinuirano usposobljeni za delo z otrokom, ter da imajo potrebno raven strokovnega znanja in dostop do praktičnih usmeritev. To pomeni, da je treba strokovna združenja in druge poklicne organizacije spodbujati, da v svoja usposabljanja vključijo relevantne vsebine. Usposabljanje je treba zagotoviti v okviru akademskega in poklicnega izobraževanja, nato pa kot kontinuirano usposabljanje in usposabljanje na delovnem mestu, tudi v sodelovanju s strokovnimi združenji.

300. Usposabljanje mora zajemati vse vidike otrokovih pravic in njegove največje koristi ter otroku prijaznega pravosodja, otrokov razvoj, otroku občutljivo komunikacijo ter psihočustvene potrebe otrok v različnih starostnih obdobjih. Usposabljanje mora uradnike in strokovnjake usposobiti, da bodo lahko zagotavljali materialne in procesne pravice otrok, ki jih zadevajo postopki, ter da bodo znali razumeti, presoditi in se ustrezno odzvati na otrokove psihosocialne, čustvene in afektivne potrebe.

301. Relevantne poklicne skupine, kot so socialni delavci in delavci na področju varstva otrok, zdravstveni in medicinski kader ter otroški psihologi, pa tudi organi kazenskega pregona, morajo prejeti usposabljanje o metodah ugotavljanja primerov nasilja v družini in drugih oblik nasilja ter o prepoznavanju otrok kot žrtev takšnega nasilja, tudi kadar so mu bili priča, o ocenjevanju škodljivih učinkov na otrokovo zdravje in dobrobit ter o relevantnih tveganjih pred postopki varstva in vzgoje, med njimi in po njih.

302. Pristojni organi in strokovnjaki morajo prejeti usposabljanje za uporabo metod in orodij, potrebnih za izvedbo postopka ugotavljanja največje koristi otroka, vključno s presojo relevantnih dejavnikov v okviru presoje največje koristi, ter tudi nadaljnje mentorstvo in nadzorstveno podporo pri uporabi teh metod in orodij v praksi. (glej oddelek o presoji največje koristi)

303. Spletni tečaji Sveta Evrope za izobraževanje o človekovih pravicah za pravne strokovnjake (HELP) ponujajo ciljno usmerjeno usposabljanje za strokovnjake, vključno s sodniki, odvetniki in drugimi pravnimi strokovnjaki, ki je relevantno za izvajanje tega priporočila, na primer tečaje o otrokovih pravicah, otroku prijaznem pravosodju, družinskem pravu in človekovih pravicah, preprečevanju diskriminacije, etiki za sodnike, tožilce in odvetnike, nasilju nad ženskami in nasilju v družini, varstvu podatkov ter pravici do zasebnosti. Tečaji so na voljo na spletu v različnih jezikih in so brezplačni.¹³⁶ Države članice morajo spodbujati aktivno uporabo teh virov usposabljanja, bodisi neposredno med javnimi uslužbenci bodisi prek ustreznih poklicnih združenj in organizacij.

304. Evropski kodeksi ravnanja in etični standardi za mediacijo, kot sta Evropski kodeks ravnanja za mediatorje (2004) in Evropski kodeks ravnanja za izvajalce mediacije, ki ga je pripravila Evropska komisija za učinkovitost pravosodja (CEPEJ) pri Svetu Evrope (2018), se uporabljajo za širok nabor civilnih in gospodarskih zadev, vključno z zadevami družinskega prava.¹³⁷ Poleg tega mednarodni vodniki in kodeksi posebej poudarjajo otrokove pravice in nje-govo največjo korist, na primer Vodnik po dobri praksi za mediacijo Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu ter Listina za mednarodne postopke družinske mediacije Mednarodne socialne službe.¹³⁸

Spremljanje in raziskovanje

305. Vse zakonodajne, politične in proračunske odločitve v zvezi s podporo družini, varstvom otrok in nadomestnim varstvom ter z relevantnimi postopki

136. Svet Evrope, Izobraževanje o človekovih pravicah za pravne strokovnjake (HELP), <https://help.elearning.ext.coe.int/>.

137. [Evropski kodeks ravnanja za mediatorje](#), 2004. Svet Evrope, Evropska komisija za učinkovitost pravosodja (CEPEJ), Evropski kodeks ravnanja za izvajalce mediacije, CEPEJ(2018)24, 3.–4. december 2018.

138. Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu, [Mediacija](#), Vodnik po dobri praksi v skladu s Haaško konvencijo z dne 25. oktobra 1980 o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok, 2012 Mednarodna socialna služba, generalni sekretariat, [Mednarodna družinska mediacija](#). Mednarodna socialna služba, [Listina za mednarodne postopke družinske mediacije](#), proces sodelovanja, 2017.

morajo temeljiti na ugotovitvah spremljanja in znanstvenih raziskav ter na statističnih podatkih. Spremljanje in raziskovanje morajo izvajati državni organi oziroma se morata izvajati v njihovem imenu, hkrati pa tudi neodvisni akterji – akademska sfera in organizacije civilne družbe. Spremljanje in raziskovanje morata vključevati tudi uporabo participativnih metod, da se zagotovi, da se glasovi otrok in staršev kot uporabnikov storitev ter strank oziroma udeležencev v postopkih in postopkih alternativnega reševanja sporov slišijo in ustrezno upoštevajo.

306. Pravni in politični sistemi v državah članicah ter storitve za otroke in družine se morajo odzivati na družbene spremembe. Zakone, politike in storitve na področju starševstva in varstva otrok, varstva otrok ter krepitve družin je treba periodično pregledovati, da se zagotovi njihova skladnost s spreminjanjem družine in pojmovanja otroštva ter s posebnimi potrebami otrok in staršev pred postopki varstva in vzgoje, med njimi in po njih. V ta namen morajo države zagotoviti, da razvoj, vrednotenje, financiranje in pregled storitev za otroke, starše in družine temeljijo tudi na rednih posvetovanjih z otroki, starši ter strokovnjaki z vseh relevantnih področij. Odpraviti oziroma zmanjšati je treba vse ovire za sodelovanje otrok, rezultate posvetovanj pa je treba deliti z udeleženci.

Mednarodno sodelovanje

307. Države morajo okrepiti medsebojno sodelovanje, da bi v postopkih varstva in vzgoje s čezmejno razsežnostjo učinkovito zagotovile in spodbujale največjo korist otroka. Čezmejno sodelovanje je lahko potrebno v nacionalnih zadevah, kadar ima družinski član vezi z več kot eno državo, in v primerih, ko se razmišlja o namestitvi otroka v nadomestno varstvo zunaj državne pristojnosti. V ta namen je treba okrepiti relevantne osrednje organe, čezmejne mreže pravosodnih in socialnih služb ter službe za varstvo otrok.

308. Močno čezmejno sodelovanje je pomemben element za zagotovitev pravočasne obravnave postopkov varstva in vzgoje, ki vključujejo različne pristojnosti, na primer za preprečevanje zamud zaradi potrebe po zbiranju informacij. Da bi takšne zamude preprečile ali jih zmanjšale na najmanjšo možno mero, morajo države razviti učinkovite mehanizme sodelovanja in komunikacije, ki omogočajo vse potrebne korake pri presoji zadeve, odločanju ter, kjer je to relevantno, pri izvajanju ali izvrševanju odločb (prim. tudi poglavje VII).

309. Za države članice Evropske unije in države pogodbenice ustreznih konvencij Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu izvajanje relevantnih

veljavnih standardov ¹³⁹ ter delovanje ustreznih mrež urejata sodelovanje v čezmejnih zadevah, hkrati pa stremita k temu, da se mednarodne ugrabitve otrok, kolikor je mogoče, preprečijo in da se zaščitijo otroci, ki so takemu tveganju izpostavljeni ali jih takšne ugrabitve zadevajo.

310. Ti mehanizmi morajo omogočati učinkovito posredovanje in prejemanje informacij o otroku za potrebe presoje največje koristi otroka, tako v fazi začetne presoje kot tudi pri vsakem poznejšem pregledu. Pristojni organi države pošiljateljice in države sprejema morajo med seboj učinkovito sodelovati in komunicirati, tudi pri izmenjavi informacij o zadevi, v skladu s pravili o varstvu podatkov in s procesnimi pravicami strank.

311. Države morajo spodbujati čezmejno izmenjavo izkušenj pri podpori otrokom in staršem v povezavi s postopki varstva in vzgoje. Podpirati je treba nadnacionalne in večdržavne raziskave, na primer z uporabo primerljivih kazalnikov pri zbiranju podatkov. Čezmejno sodelovanje in izmenjavo je treba dodatno podpirati tudi z namenom spodbujanja izmenjave učinkovitih, na dokazih temelječih modelov storitev, vključno z multidisciplinarnimi in medinstitucionalnimi modeli, ki so osredotočeni na otroka in utemeljeni na pravicah, pa tudi z omogočanjem čezmejnega usposabljanja pristojnih organov in strokovnjakov.

139. Evropska unija (2019), Uredba (EU) 2019/1111 o pristojnosti ter priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko skrbjo (Uredba Bruselj IIb). Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu: HCCH 1980 Konvencija o ugrabitvi otrok; HCCH 1996 Konvencija o varstvu otrok.

Priporočilo CM/Rec(2025)5, skupaj z obrazložitvenim memorandumom, je namenjeno krepitevi zaščite pravic in največje koristi otroka v okviru postopkov varstva otrok. Vsebuje načela, ki naj bi jih države članice Sveta Evrope upoštevale v teh postopkih.

Ko je treba otroka namestiti v ustanovo, tudi s primerno podporo, se organi pogosto soočajo z odločitvami, ki imajo pomemben vpliv na otroka in njegove bližnje. Posledice teh odločitev lahko spremenijo potek življenja in segajo daleč preko otroštva.

To priporočilo nacionalnim organom zagotavlja smernice za upoštevanje vseh ustreznih okoliščin pri ocenjevanju najboljšega interesa otroka v postopkih v zvezi z namestitvijo otroka. Prav tako zagotavlja, da se vse bistvene in postopkovne pravice otrok, ki jih zadevajo ti postopki, vključno s pravico do obveščenosti in pravico do izražanja mnenja, v celoti uveljavljajo ter da se spoštujejo načela pravne države, nediskriminacije in hitrosti postopkov.

Države članice Evropske unije so se odločile, da združijo svoje znanje in izkušnje, vire in usodo. Skupaj so zgradile območje stabilnosti, demokracije in trajnostnega razvoja obohranjanju kulturne raznolikosti, strpnosti in osebnih svoboščin. Evropska unija je zavezana deliti svoje dosežke in vrednote z državami in narodi zunaj njenih meja.

www.europa.eu

Svet Evrope je vodilna organizacija za varovanje človekovih pravic v Evropi. Sestavlja ga 46 držav članic, vključno z vsemi članicami Evropske unije. Vse države članice Sveta Evrope so podpisnice Evropske konvencije o človekovih pravicah — pogodbe, ki je namenjena varovanju človekovih pravic, demokracije in pravne države. Evropsko sodišče za človekove pravice nadzoruje izvajanje Konvencije v državah članicah.

www.coe.int

Prevajanje sofinancira
Evropska unija

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE